

รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4
ตำบลแม่สาว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ไอศูรย์ นาคศ เสงนิธิชัยกุล

รายงานการค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารองค์การภาครัฐและเอกชน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2557

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองรายงานการค้นคว้าอิสระ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารองค์การภาครัฐและเอกชน

ชื่อเรื่อง
รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4
ตำบลแม่สาว อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่

โดย
ไอศูรย์ นาคศ เสงนิธินัยกุล

พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร.สมคิด แก้วทิพย์)

วันที่ 27 เดือน มิ.ย. พ.ศ. 2557

กรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร.สถาพร แสงสุโพธิ์)

วันที่ 27 เดือน มิ.ย. พ.ศ. 2557

กรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร.ธรรมพร ดันตรา)

วันที่ 27 เดือน มิ.ย. พ.ศ. 2557

ประธานอาจารย์ประจำหลักสูตร

(อาจารย์ ดร.เกรียงไกร เจริญผล)

วันที่ 27 เดือน มิ.ย. พ.ศ. 2557

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จาดพงศ์ วาฤทธิ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 19 เดือน ก.ค. พ.ศ. 2557

ชื่อเรื่อง	รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่อาว จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อผู้เขียน	นายไอศูรย์ นาคศ เสงนิธิธัญกุล
ชื่อปริญญา	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารองค์การ ภาครัฐและเอกชน
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร.สมคิด แก้วทิพย์

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่อาว จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่อาว จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 แม่สาว อำเภอแม่อาว จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านห้วยป่าซาง

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการขยะของคนในชุมชนบ้านห้วยป่าซางมีการแบ่งแยกขยะออกเป็น 3 ประเภทหลักๆ ได้แก่ ขยะสด ขยะแห้ง และขยะมีพิษ ปริมาณและลักษณะของขยะมูลฝอยในชุมชนนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้ คือ ลักษณะชุมชนหรือที่ตั้งของท้องถิ่น ความหนาแน่นของประชากรในชุมชน ฤดูกาล สภาพเศรษฐกิจ อุปนิสัยของประชาชนในชุมชน พฤติกรรมการบริโภคและค่านิยมของคนแต่ละกลุ่ม การจัดการบริการเก็บขยะมูลฝอย และความเจริญของอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี ว่าคนในชุมชนมีวิธีการกำจัดขยะมูลฝอย หลายวิธีด้วยกัน เป็นวิธีที่ดี ถูกสุขลักษณะบ้าง ไม่ถูกสุขลักษณะบ้าง เช่น นำไปกองไว้บนพื้นดิน, นำไปทิ้งในป่า, นำไปฝังกลบ, ใช้ปรับปรุงพื้นที่, เผา, หมักทำปุ๋ย, ใช้เลี้ยงสัตว์ ฯลฯ คนในชุมชน ได้ความรู้ในการกำจัดขยะให้ถูกสุขอนามัยจากหลายแหล่งข้อมูลด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็น ได้รับจากสื่อต่างๆ ไป อาทิ วิทยู หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ เสียงตามสายในชุมชนและการเข้าร่วมการอบรมเรื่องการบริหารจัดการขยะของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ประชาชนในความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการขยะในชุมชนบ้านห้วยป่าซางยังคงมีการกำจัดขยะที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจาก สมาชิกในชุมชนขาดจิตสำนึกในการจัดการปัญหาขยะ ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดการขยะ ปัญหาขยะไม่ได้เกิดขึ้นเพราะเทคโนโลยี แต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากทุกคน ดังนั้น

สิ่งที่สำคัญไม่แพ้การคัดแยกขยะอย่างเป็นระบบ คือ การลดขยะที่ตัวเราเอง ปัญหาที่ตามมาอันเป็นผลเสียจากการจัดการขยะในชุมชนบ้านห้วยป่าซางอย่างไม่ถูกวิธี คือ ทำให้อากาศเสีย ทำให้เกิดแหล่งพาหะนำโรค ปัญหาโรคระบาดที่มาจากกองขยะทิ้งเรี่ยราดทำให้เกิดการแพร่กระจายของเชื้อโรค และปัญหาสารพิษจากขยะที่มีพิษกระจายลงสู่แหล่งน้ำเนื่องจากคนในชุมชนไม่มีความรู้เรื่องการจัดการขยะให้ถูกวิธี

ในส่วนของการบริหารจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐซึ่งมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบโดยตรงในเรื่องของการจัดการขยะในพื้นที่บ้านห้วยป่าซาง พบปัญหาใหญ่ๆ 3 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านการบริหารจัดการ ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ได้หาแนวทางในการแก้ไขปัญหามาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหามาขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว โดยกำหนดให้หมู่บ้านทุกแห่ง ทำการจัดการขยะมูลฝอยของหมู่บ้านตั้งแต่การเก็บรวม การขนส่ง การบำบัด และการกำจัดขยะขั้นสุดท้าย ตลอดจนการเร่งจัดหาที่ดินสำหรับใช้กำจัดขยะมูลฝอยได้อย่างเพียงพอในระยะยาว และดำเนินการให้มีการกำจัดอย่างถูกสุขลักษณะและได้เสนอให้มีการของบประมาณในการก่อสร้างโรงงานกำจัดขยะมูลฝอยให้ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับปัญหาเรื่องขยะในระยะยาว ให้ความรู้ประชาชน และพร้อมทั้งสนับสนุนให้มีการลดปริมาณขยะมูลฝอย ที่ต้องเป็นภาระในการกำจัด ในส่วนของแนวทางแก้ไขปัญหามาโดยภาพรวมนั้น ชุมชนโดยความร่วมมือของทั้ง 3 ฝ่าย คือ ท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว) ท้องที่ (ผู้นำชุมชน) และคนในชุมชน จะต้องจัดการขยะร่วมกัน จึงจะมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม โดยที่สำคัญที่สุดต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดเห็น ร่วมทำ ร่วมวิเคราะห์ถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขเข้ามา รวมถึงการประเมินผลด้วย เพื่อจะได้วัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่กำหนดไว้

Title	The Patten Of Solid Waste Management of Huay Pa Sang Village Moo 4, Mae Sao Sub-district, Mae Ai District, Chiang Mai Province
Author	Mr. Aisun Nakes Hengnithithunyakul
Degree of	Master of Public Administration in Public and Private Organizational Administration
Advisory Committee Chairperson	Dr. Somkit Keawtip

ABSTRACT

This qualitative study aimed to: 1) analyze a model of garbage disposal of Huaypasang villagers, Moo 4, Mae Lao sub-district, Mae Aye district, Chiangmai province and 2) find factors effecting garbage disposal of the villagers. Data were collected through interviews conducted with community leaders and community members who were stakeholders in garbage disposal of Huaypasang community.

Results of the study revealed that Huaypasang villagers sorted garbage into 3 main kinds: fresh garbage, dry garbage, and toxic garbage. An amount and nature of garbage in the village were depended on the following factors: village nature or location; population density in the community; seasons; economic conductions; habits of people in the community; local consumer behaviors; values of people in each group; managerial administration of garbage disposal; and progress of industry and technology. People in the community had many methods of garbage disposal – some were appropriate and some were not e.g. heaping garbage on the group; dumping garbage in the forest; garbage burying; area improvement; garbage burning; garbage composing, animal feeding, etc. People in the community perceived knowledge about garbage disposal through various sources e.g. radio, television, newspaper, internet, website, community broadcast, training on garbage disposal held by both public and private sectors. People in the community agreed that garbage disposal in their community was still ineffective. This was because community members lacked of an awareness of garbage disposal, knowledge, and understanding. Garbage problems did not arise from technology but local people themselves. Thus, one important thing which was as important as systematic garbage disposal was the

reduction of garbage. Garbage caused pollution, disease epidemic, and disease carriers. This included toxic contamination in waster sources.

Regarding garbage management of Mae Lao sub-district administrative organization responsible for garbage disposal, three main problems were found: personnel, budgets, and management. The organization found a guideline for solving garbage problems by determining every village there responsible for garbage disposal (collecting, delivering, treatment, and elimination). Also, seeking for a piece of land for long-term appropriate garbage disposal. There was a proposed project on the construction of garbage treatment plant as well as support on the reduction of garbage amount. For a guideline for problem-solving, as a whole, there was coordination among the local administrative organization, community leaders, and local people for effecting garbage disposal. Importantly, community participation in brainstorming, organizing, analyzing, and problem solving is essential to achieve the goals.

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.สมคิด แก้วทิพย์ ประธานกรรมการที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.สถาพร แสงสุโพธิ์ และ อาจารย์ ดร.ธรรมพร ตันตรา กรรมการที่ปรึกษาที่ได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์และช่วยเหลือตรวจสอบแก้ไขงานวิจัยของข้าพเจ้ามาโดยตลอด จนกระทั่งสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และให้การชี้แนะมาโดยตลอดระยะเวลาในการศึกษา ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ MR.EDMUND RUDOLF NAEF จากประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ที่สนับสนุนในการศึกษาของข้าพเจ้าในครั้งนี้ และขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อสวัสดิ์ เสงนิธิธัญกุล และคุณแม่วันเพ็ญ เสงนิธิธัญกุล และทุกๆ ในตระกูลเสนธิธัญกุล ตลอดจนเพื่อนๆ และบริษัท ภาไพรัช จำกัด หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน รวมไปถึงองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว พี่ๆ และน้องๆ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารองค์กรภาครัฐ และเอกชนทุกๆ ท่าน ที่ได้ให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ศึกษาตลอดมา จนกระทั่งสำเร็จการศึกษา ในครั้งนี้ ข้าพเจ้าจะใช้องค์ความรู้ของข้าพเจ้าที่ได้รับการศึกษามานี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในหน้าที่การงาน สังคมเพื่อให้เกิดประโยชน์อันสูงสุดต่อไป

ไอศูรย์ นาเดช เสงนิธิธัญกุล

มิถุนายน 2557

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญภาพ	(10)
สารบัญภาพผนวก	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา	4
นิยามศัพท์	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	7
แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายสาธารณะ	7
นโยบายและกฎหมายด้านการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย	10
แนวคิดเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอย	12
หลักการ 5 R ในการกำจัดขยะ	21
ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชน	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	28
กรอบแนวคิดในการวิจัย	36
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	37
สถานที่ดำเนินการวิจัย	37
รูปแบบการวิจัย	37
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	37
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	38
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	39

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย	40
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สาว อำเภอ แม่อาขย จังหวัดเชียงใหม่	40
ตอนที่ 2 รูปแบบการจัดการขยะในหมู่บ้านห้วยป่าซาง	42
ตอนที่ 3 การสนับสนุนด้านการบริหารจัดการขยะขององค์การบริหารส่วน ตำบลแม่สาวให้กับชุมชนบ้านห้วยป่าซาง	50
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	60
สรุปผลการวิจัย	60
อภิปรายผล	64
ข้อเสนอแนะ	70
บรรณานุกรม	73
ภาคผนวก	77
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	78
ภาคผนวก ข ภาพการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างใน ชุมชนบ้านห้วยป่าซาง ตำบลแม่สาว อำเภอแม่อาขย จังหวัดเชียงใหม่	81
ภาคผนวก ค ภาพการจัดเก็บข้อมูลในส่วนของการบริหารจัดการขยะของ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว อำเภอแม่อาขย จังหวัดเชียงใหม่	84
ภาคผนวก ง ภาพการจัดเก็บข้อมูลในส่วนของการบริหารจัดการขยะของ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวอำเภอแม่อาขย จังหวัดเชียงใหม่	88
ภาคผนวก จ ประวัติผู้วิจัย	92

สารบัญภาพ

ภาพ

1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

หน้า

36

สารบัญภาพผนวก

ภาพผนวก		หน้า
1	หมู่บ้านห้วยป่าซาง ตำบลแม่สาว อำเภอแม่ฮาด จังหวัดเชียงใหม่	82
2	ผู้วิจัยสัมภาษณ์ชาวบ้านในหมู่บ้านห้วยป่าซางพร้อมกรอกข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของชาวบ้านในหมู่บ้านห้วยป่าซาง	82
3	ผู้วิจัยสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนและการคัดแยกขยะของชาวบ้านและกรอกลงในแบบสอบถาม	82
4	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวมีการจัดตั้งถังขยะไว้บริเวณหน้าบ้านเรือนประชาชนแต่ประชาชนก็ยังไม่นิยมทิ้งขยะลงถังหรือคัดแยกขยะก่อนทิ้งเท่าใดนัก	83
5	เมื่อเข้าไปในพื้นที่ก็ยังคงพบเห็นขยะที่ทิ้งไม่เป็นที่อยู่ตามข้างทางหรือพื้นที่ว่างเปล่าอยู่ในขณะเดียวกันก็มีชาวบ้านบางส่วนที่นำขยะไปฝังกลบในพื้นที่ของตนเอง และมีอีกบางส่วนที่คัดแยกขยะนำไปขายที่ร้านรับซื้อของเก่าในหมู่บ้าน	83
6	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ตำบลแม่สาว อำเภอแม่ฮาด จังหวัดเชียงใหม่	85
7	ผู้นำชุมชนพามาแนะนำให้รู้จักเจ้าหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว	85
8	เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว	86
9	คุณธัช พวงเข็มขาว (เจ้าหน้าที่) ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณและการคัดแยกขยะ	86
10	เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลในเรื่องการจัดเก็บและการทิ้งขยะมูลฝอยของตำบลแม่สาว	87
11	รถเก็บขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวที่ใช้ในการเก็บขยะมูลฝอยในตำบลแม่สาว	87
12	ผู้วิจัยตามไปดูปลายทางการจัดเก็บขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวซึ่งนำไปฝากทิ้งที่ศูนย์จัดการขยะมูลฝอยตามหลักสุขาภิบาลของเทศบาลตำบลเวียงฝาง	89
13	เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวพามาดูการคัดแยกขยะที่ศูนย์การจัดการมูลฝอยเทศบาลเวียงฝาง	89

ภาพผนวก

หน้า

14	(ก) และ (ข) ถังคัดแยกขยะของเทศบาลเวียงฝางของแต่ถังและสายพาน
ลำเลียงขยะไปลงถัง	90
15	(ก) และ (ข) เจ้าหน้าที่เทศบาลเวียงฝางให้คำแนะนำเกี่ยวกับการคัดแยก
ถุงพลาสติกและกระดาษในโรงคัดแยกขยะของศูนย์การจัดการขยะมูล
ฝอย	91

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดเชียงใหม่ จากนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของความเจริญทุกด้านของภาคเหนือ ซึ่งผลจากความเจริญได้ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ต่างๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะปัญหาเรื่องขยะ เมื่อสังคมขยายตัวและเกิดการพัฒนา จำนวนของประชากรที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่กำลังขยายตัวและเริ่มมีการอยู่อาศัยที่หนาแน่น เมื่อสังคมเกิดการขยายตัวและพัฒนา จำนวนประชากรจึงเพิ่มขึ้นตามมาอย่างรวดเร็ว ทำให้ขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น และจากความเจริญของเทคโนโลยี บรรจุภัณฑ์ต่างๆ ถูกสร้างขึ้นมาจากวัตถุดิบที่แตกต่างกันออกไปการย่อยสลายใช้เวลานานขึ้นทำให้เกิดขยะมูลฝอยตกค้างอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของประชากรและสภาพแวดล้อมในชุมชน อีกสาเหตุหนึ่งเกิดจากการจัดการกับขยะที่ไม่ถูกวิธีก็มีผลด้วยเช่นกัน การทิ้งขยะปะปนนั้นจะทำให้ ขยะที่ยังใช้ประโยชน์ได้เช่น ขยะประเภทกระดาษ ขวดแก้ว พลาสติก กระป๋อง ต้องถูกกำจัดทิ้งไปด้วยอันเป็นการสูญเสียทรัพยากรประกอบกับขยะที่จะนำไปกำจัดก็จะกำจัดได้ยากขึ้น ซึ่งเกิดการสะสมของขยะในปัจจุบัน โดยของเสียเหล่านี้ถ้าไม่ได้รับการกำจัดก็จะทำให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันดังกล่าวส่งผลทำให้เกิดปัญหาดามมาเพราะไม่มีสถานที่กำจัดขยะ ต้องตกเป็นภาระของหน่วยงานราชการ ที่รับผิดชอบดำเนินการแก้ไข หากปล่อยทิ้งไว้ก็จะเกิดปัญหาในเรื่องของกลิ่น แหล่งเพาะพันธุ์ ของเชื้อโรคต่างๆ รวมถึงการขาดประสิทธิภาพในการจัดการขยะที่ปลายทางจึงทำให้ปริมาณของขยะที่นับวันมีแต่จะยังเพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของชุมชนและเศรษฐกิจ ทำให้ของเสียตกค้างรอการนำไปกำจัดอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเป็นการเพิ่มพูนขยะให้มากยิ่งขึ้น

มลพิษจากขยะมูลฝอย เป็นหนึ่งในปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เริ่มทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น ในปี 2553 มีขยะมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณ 15.18 ล้านตัน หรือประมาณวันละ 41,583 ตัน มีขยะมูลฝอยที่ได้รับการกำจัดอย่างถูกหลักสุขาภิบาล ประมาณร้อยละ 40 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ดังนั้น เพื่อลดปัญหาสิ่งแวดล้อมที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดนโยบายการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ให้มีการควบคุมและลดปริมาณของเสีย ส่งเสริมการผลิตและบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การใช้

เทคโนโลยีเพื่อให้เกิดการใช้ซ้ำ หรือหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ และการเพิ่มศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย (กรมควบคุมมลพิษ, 2553)

จากแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ความร่วมมือและมโนโบายให้ประชาชนมีส่วนร่วมร่วมกับทุกฝ่ายในสังคมและชุมชน กระตุ้นให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ

ในขณะที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม อาทิเช่น มาตรา 79 และ 290 ที่ได้ให้สิทธิต่อการจัดการสภาพแวดล้อม ดังนั้นประชาชนผู้ผลิตขยะจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้วยโดยการลดปริมาณขยะที่จะนำไปกำจัดให้น้อยลง โดยสร้างลักษณะนิสัยในการทิ้งขยะ โดยการแยกขยะให้ถูกประเภทก่อนที่จะทิ้งลงถังขยะ เพื่อให้ง่ายต่อการกำจัดและสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด

ประเด็นที่ผู้ศึกษามีความสนใจก็คือ ปัญหาการจัดการขยะของหมู่บ้านห้วยป่าซาง ตำบลแม่สาว อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวต้องทำในด้านการรักษาความสะอาดของหมู่บ้านชุมชนถนนหนทางในชุมชนและที่สาธารณะทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลซึ่งหมู่บ้านในตำบลแม่สาวมีจำนวนมากและประสบปัญหาด้านการจัดการขยะมูลฝอย โดยเฉพาะการจัดเก็บและการจัดการขยะมูลฝอยซึ่งนับวันจะรุนแรงกว้างขวางมากยิ่งขึ้นในหมู่บ้านและตำบลแม่สาวดังนั้นในเขตเมือง และเขตระดับประเทศดังจะเห็นได้จากหลายๆองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดเชียงรายประสบปัญหาการจัดเก็บที่ไม่สามารถดำเนินการได้ตามหน้าที่ เพราะมีขยะมาก นอกจากนี้ปัญหที่สำคัญคือ การกำจัดขยะมูลฝอย ซึ่งที่ผ่านมาใช้แบบฝังกลบ แต่แต่มีปัญหาคือต้องเผชิญคือ การหาแหล่งฝังกลบ เนื่องจากชุมชนในพื้นที่ที่ไม่ยินยอมและมีการรวมตัวกันเพื่อประท้วงไม่ให้ทิ้งขยะในชุมชนของตนเองเพราะเกรงว่าจะได้รับผลกระทบปัญหาหมอกพิษของขยะ ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นวิกฤตที่ทุกภาคส่วน ต้องร่วมกันแก้ไขไม่ว่าจะเป็นส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น จึงเห็นว่า ควรมีการศึกษาหาสาเหตุ อุปสรรค เพื่อจัดหารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับท้องถิ่นและชุมชนของชาวบ้านในตำบลแม่สาวในการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว

โดยในการศึกษารั้งนี้ ผู้ศึกษาต้องการกรณีศึกษาของหมู่บ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็ก ตั้งอยู่ทาง

ทิศเหนือของจังหวัดเชียงใหม่ ห่างจากตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ 180 กิโลเมตร ประกอบด้วย 15 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านแม่สาว, บ้านสันมะนาว, บ้านหนองเต็ง, บ้านห้วยป่าซาง, บ้านดง, บ้านแม่ฮ้าง, บ้านกาวิละ, บ้านศรีดอนแก้ว, บ้านสันป่าข่า, บ้านเมืองหนอง, บ้านปัญจะพัฒนา, บ้านสัน, บ้านศรีบุญเรือง, บ้านเมืองพาน และบ้านโป่งไฮ ตำบลแม่สาวมีเขตพื้นที่ทั้งหมด 130.5 ตารางกิโลเมตร หรือ 81562.50 ไร่

ปัจจุบันมีขยะมูลฝอยที่ต้องจัดเก็บของหมู่บ้านห้วยป่าซางประมาณวันละ 4.2 ตัน โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวได้มีรถมาจัดเก็บขยะมูลฝอยหมู่บ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 โดยในระยะเริ่มต้นที่มีรถบริการจัดเก็บขยะสัปดาห์ละ 3 วัน โดยมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการจัดเก็บขยะโดยตรง 3 คน คือ พนักงานขับรถ 1 คน และพนักงานประจำรถขยะอีก 2 คน พร้อมจัดการให้มีถังรองรับขยะขนาดใหญ่ ตั้งไว้ที่ข้างถนนหน้าบ้านเรือนทุกระยะ 20 เมตร โดยไม่ได้กำหนดแผนเส้นทางรถเดินรถจัดเก็บที่แน่นอน แต่มีการจัดเก็บช่วงเช้าและเปลี่ยนแปลงตามวันและเวลาที่เหมาะสมตามซอยที่มีปัญหาขยะตกค้างมากก็จะมีรถในการจัดเก็บบ่อยครั้ง

ผู้ศึกษาได้เล็งเห็นว่ากรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยป่าซางจึงจะเป็นกรณีศึกษาให้กับชาวบ้านอื่นๆได้โดยการศึกษาถึงปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอยของหมู่บ้านห้วยป่าซางและเป็นหมู่บ้านนำร่องแก่หมู่บ้านอื่นๆที่อยู่ในอำเภอแม่ฮ้างต่อไป

จากปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว ทำให้การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวประสบปัญหาและอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้การจัดเก็บขยะมูลฝอยไม่เอื้ออำนวย

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว เป็นแหล่งรวมคน รวมปัญญา ต่างแนวคิด ชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมในแนวทางการแก้ไขปัญหา ร่วมกับชาวบ้านและทุกภาคส่วนในชุมชน ขณะเดียวกันผู้บริหารท้องถิ่นขาดการร่วมมือปรึกษาหารือ รับฟังความคิดเห็น จากชาวบ้านในเขตพื้นที่ทำให้เกิดช่องว่างทางชุมชนและสังคม ทั้งหมดนี้ที่ได้กล่าวมาข้างต้นล้วนเป็นที่มาและสาเหตุของปัญหา ที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาหารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่ฮ้าง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 แม่สาว อำเภอแม่ฮ้าง จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนและระบบการจัดการขยะมูลฝอยของหมู่บ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 แม่สาว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อให้ทราบถึงปัญหา แนวคิด เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวและประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลแม่สาวอันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำมาใช้วิเคราะห์รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของหมู่บ้านห้วยป่าซางที่อย่างเหมาะสมต่อไป
3. เพื่อสามารถนำผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้เสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและการจัดการขยะของชุมชนอื่นอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยครั้งนี้ ได้แก่ ชาวบ้านหมู่บ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่หมู่บ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึง

1. บริบทชุมชนบ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่
2. รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนบ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

นิยามศัพท์

ชุมชน หมายถึง ชุมชนบ้านห้วยป่าซางที่ประกอบด้วยประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

การลดปริมาณขยะที่แหล่งกำเนิด (Reduce) หมายถึง การลดปริมาณขยะที่แหล่งกำเนิด เพื่อให้คงเหลือขยะน้อยที่สุด เช่น ซื้อผลิตภัณฑ์ที่จำเป็นเท่านั้น วางแผนในการซื้อ ไม่ซื้อพร่ำเพรื่อเกินความจำเป็น ซื้อผลิตภัณฑ์ที่บรรจุในหีบห่อที่ทำจากวัสดุซึ่งผ่านกระบวนการรีไซเคิล โดยจะสังเกตได้จากเครื่องหมาย ซื้อสินค้าที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม

การซ่อมแซมสิ่งของต่างๆ (Repair) หมายถึง การซ่อมแซมสิ่งของต่าง ๆ ที่เสีย แต่สามารถนำมาใช้ต่อไปได้หากมีการซ่อมแซมแทนที่จะทิ้งเป็นขยะ

การนำขยะกลับไปใช้ใหม่ (Reuse) หมายถึง การนำขยะกลับไปใช้ใหม่ การใช้ผลิตภัณฑ์ซ้ำแล้วซ้ำอีกตามรูปแบบที่เป็นต้นกำเนิดของมัน

การนำผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) หมายถึง การนำผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่โดยเข้ากระบวนการผลิตใหม่ให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่ใกล้เคียงของเดิม หรือของใหม่ที่สามารถนำมาใช้ได้

การกำจัดขยะที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ (Reject) หมายถึง การกำจัดขยะที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ หรือนำไปรีไซเคิลได้หรือเป็นขยะที่มีพิษ

ขยะมูลฝอย หมายถึง ของเสียหรือวัสดุเหลือใช้ และสิ่งปฏิกูล ที่เกิดจากกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์และสัตว์ทั้งจากการบริโภค การผลิต การขับถ่าย การดำรงชีวิต และอื่นๆ

ขยะที่ย่อยสลายได้ หมายถึง ซากเศษเหลือจากการรับประทานอาหารเป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นเศษพืชผัก เศษอาหาร เปลือกผลไม้

ขยะรีไซเคิล หมายถึง ขยะที่นำกลับไปผ่านกระบวนการแปรรูปเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่อีกครั้ง ขยะเหล่านี้ได้แก่ เศษกระดาษ เศษผ้า แก้ว ไม้ ยาง พลาสติก โลหะ เป็นขยะมูลฝอยที่สามารถเลือกวัสดุที่ยังมีประโยชน์มาใช้ได้อีกครั้ง

ขยะมีพิษหรือขยะอันตราย หมายถึง ขยะที่มีส่วนประกอบของสารเคมีต่างๆ หรือเชื้อโรคที่อาจก่อให้เกิดอันตรายได้

ขยะทั่วไป หมายถึง ขยะที่ย่อยสลายและไม่คุ้มค่าในการนำมาใช้ใหม่ ขยะเหล่านี้
จึงเป็นขยะที่ไร้ประโยชน์และต้องกำจัดทิ้ง

ขยะมูลฝอยชุมชน หมายถึง ขยะมูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนเช่น
บ้านพักอาศัย ธุรกิจการค้า สถานประกอบการ สถานบริการ ตลาดสด สถาบันต่างๆ รวมทั้งเศษวัสดุ
ก่อสร้างโดยไม่รวมของเสียอันตรายและมูลฝอยติดเชื้อ

รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของ
ประชาชนในชุมชนบ้านห้วยป่าซาง อาทิ การเผา การคัดแยก การฝังกลบ

การวิเคราะห์รูปแบบ หมายถึง การแยกแยะรูปแบบของการจัดการขยะในชุมชน
บ้านห้วยป่าซาง โดยแบ่งออกเป็นส่วนย่อยที่มีความสัมพันธ์กัน เพื่อทำความเข้าใจแต่ละส่วนให้
แจ่มแจ้ง รวมทั้งการสืบค้นความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ เพื่อดูว่าส่วนประกอบปลีกย่อยนั้นสามารถ
เข้ากันได้หรือไม่ สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอย่างไร ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อรูปแบบของการ
จัดการขยะในชุมชนบ้านห้วยป่าซางอย่างแท้จริง

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาถึงรูปแบบการกำจัดขยะในหมู่บ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงรูปแบบการกำจัดขยะปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดขยะของชาวบ้าน หมู่บ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้กำหนดแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายสาธารณะ
2. นโยบายและกฎหมายด้านการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย
3. แนวคิดเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอย
4. หลักการ 5 R ในการกำจัดขยะ
5. ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายสาธารณะ

สุดธิดา เปลี่ยนการมย์ ธนทรัพย์สิน (2550) ได้กล่าวถึง นโยบายสาธารณะด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ว่าการกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่ความสมดุล-ความเป็นธรรม-ความพอเพียง เป็นความท้าทายความสามารถในการบริหารของภาครัฐ เนื่องจากแผนบริหารราชการของหน่วยงานต่างๆ ที่ผ่านมาในอดีต กลับไม่สามารถผลักดันให้เกิดการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างสมดุล เป็นธรรมและพอเพียงได้ เสี่ยงสะท้อน ทั้งจากประชาชน นักวิชาการจากทั้งองค์กรในภาครัฐและนอกภาครัฐ รวมทั้งสื่อต่างๆ ต่างก็แสดงให้เห็นถึงปัญหาในหลายประเด็น หลายแง่หลายมุมอยู่เนืองๆ เป็นต้นว่า ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและการแย่งชิงทรัพยากรระหว่างภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตร และระหว่างเมืองกับชนบท ฯลฯ เหล่านี้ ล้วนเป็นเสมือนของการพัฒนาประเทศ สร้างความสูญเสียต่อระบบเศรษฐกิจ ระบบนิเวศ อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ปัญหาดังที่กล่าวข้างต้น ส่วนหนึ่งเกิดจากแนวคิดในการใช้ทรัพยากร ประกอบกับ แนวคิดในการดำรงชีวิตที่ขาดความพอเพียงขาดกลไกบริหารจัดการที่สร้างความสมดุลของการใช้ทรัพยากรให้สอดคล้องกับศักยภาพของการฟื้นฟูตามธรรมชาติและ ที่สำคัญขาดกลไกที่สร้างความเป็นธรรมและเอื้อให้กับประชาชนได้เข้าถึงกลไกนั้นอย่างเหมาะสม

จะเห็นได้ว่า ปัญหาเหล่านี้ทั้งที่กล่าวไว้ข้างต้น และที่ไม่ได้กล่าว แต่กำลังดำเนินไป จากอดีต ถึงปัจจุบัน ล้วนมีผลทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อรากฐานสำคัญในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพของประชาชน ซึ่งหากไม่ได้รับการพิจารณา แก้ไขอย่างรอบคอบ ร่วมกันแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อปัจจัยการผลิตที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจ ดันทุนการผลิตที่บิดเบือน และ กระทบดันทุนทางสังคม ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการแก้ไขและ ปรับเปลี่ยนทั้งในเชิง แนวคิด กลไกและ โครงสร้างของระบบการจัดการ

แนวทางหนึ่ง ในการแก้ปัญหาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ แนวคิดนโยบายสาธารณะ ที่เปิดโอกาสให้ ประชาชน สาธารณะ และภาคีที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบาย กลไก ทางเลือกการพัฒนา และมาตรการด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ใน 4 ประเด็นหลัก ต่อไปนี้

1. กลไกการสร้างกระบวนการยุติธรรมผ่านกระบวนการศาล
2. กลไกการเยียวยาด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ
3. กลไกการจัดการดูแลด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ โดยองค์การที่มีความเป็นอิสระ
4. กลไกสนับสนุนทางเลือกการพัฒนาและการผลิตภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม บริการ ที่ส่งผลให้เกิดการลดผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับศักยภาพการรองรับ (Carrying Capacity) ของพื้นที่ (ความสามารถในการฟื้นฟูตามธรรมชาติ)

การจะแก้ไขปัญหาดังกล่าว ไม่สามารถหวังเพียงแค่ให้กระทรวงใดกระทรวงหนึ่ง ดำเนินการเพียงลำพังได้ ทั้งนี้ ก็ด้วยสาเหตุหลายประการ 1) อาจเป็นเพราะอำนาจหน้าที่ที่ตามกฎหมายกำหนดไว้ไม่ครอบคลุมให้สามารถดำเนินการได้ครบถ้วนกระบวนการ 2) นโยบายของผู้บริหารกระทรวง และ นโยบายรัฐบาล ไม่สนับสนุน 3) หรือหากมีกฎหมายและระบุอำนาจหน้าที่ให้กระทรวงนั้นๆ ดำเนินการได้ แต่ การดำเนินการให้ครบสมบูรณ์ จำเป็นต้องอาศัยมือไม้ในหน่วยงานอื่นๆ ด้วย ก็มีปัญหา ว่าไม่ได้มีการประสานแผน และ งบประมาณระหว่างหน่วยงาน 4) เครื่องมือด้านเทคนิค วิชาการ ผลการศึกษา วิจัย ยังไม่พร้อม

ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นต้อง อาศัยการจัดทำนโยบายสาธารณะ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนอื่นๆ ของสังคมในการผลักดันให้พรรคการเมือง ได้พิจารณาในการกำหนดเป็นนโยบายของพรรคและผลักดันให้ ผู้บริหารประเทศ ได้หยิบยกปัญหาเหล่านี้ขึ้นมาพิจารณาหาทางออก ให้นโยบายแก่นักรบราชการไปดำเนินการให้เป็นรูปธรรม และช่วยแก้ปัญหาข้อกฎหมายที่เป็นอุปสรรคด้านต่างๆ ของกระบวนการที่จะนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งมีกระบวนการติดตามตรวจสอบที่ต่อเนื่อง

กุลธร ธนาพงศธร (2535) ได้จำแนกปัจจัยสิ่งแวดล้อมของนโยบาย ออกเป็น 4 ประการ ดังนี้

1. ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ อย่างเช่นสถานที่ตั้ง อาณาเขตหรือพื้นที่ ภูมิอากาศ สภาพภูมิประเทศ ตลอดจนสภาพทางภูมิรัฐศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของประเทศนั้นๆ อยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นนโยบายในด้านใดก็ตาม

2. ปัจจัยทางการเมือง ได้แก่ ปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่มีอยู่หรือเกิดขึ้นภายในขอบเขตระบบการเมือง โดยเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลและมีส่วนผลักดันต่อการกำหนดรูปแบบและผลของการกำหนดอยู่เป็นอย่างมาก ซึ่งอาจจำแนกได้เป็น 5 ประเภท คือ มติมหาชน (Public Opinion) ทักษะของผู้นำ (Elite Attitudes) อิทธิพลทางการเมือง (Party Influence) กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ (Interest Groups) และระบบราชการ (Bureaucracy) นอกจากนั้นยังมีการเสนอว่ามี วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) เพิ่มขึ้นอีกด้วย

3. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ถือว่าเป็นตัวกำหนดอย่างหนึ่งของนโยบายโดยทั่วไป ไม่เฉพาะแต่นโยบายทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่เป็นเรื่องยากมากที่จะนำเอาปัจจัยทางเศรษฐกิจทุกประเภททุกประการมาอธิบายได้อย่างครบถ้วน ด้วยเหตุนี้จึงจะกล่าวเฉพาะปัจจัยที่สำคัญดังนี้

3.1 ระดับของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

3.2 ระดับของทรัพยากรทางเศรษฐกิจทั้งหมดและระดับของการกระจายทรัพยากรเหล่านี้ในระหว่างกลุ่มรายได้ต่างๆ

3.3 สถานะทางเศรษฐกิจ

4. ปัจจัยทางสังคม ถือว่าเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งในการกำหนดนโยบายโดยทั่วไป ไม่เฉพาะแต่นโยบายทางสังคมเท่านั้น ในระดับที่แตกต่างกันน้อยกว่ากัน ซึ่งจะนำเอาเฉพาะปัจจัยทางสังคมที่สำคัญมิกกล่าวไว้เท่านั้น ดังนี้

4.1 วัฒนธรรมและค่านิยมของสังคม โดยวัฒนธรรมและค่านิยมของสังคมจะมีอิทธิพลนโยบายในแง่ที่ว่า วัฒนธรรมและค่านิยมเป็นตัวกำหนดอย่างหนึ่งที่ทำให้มีการกำหนดนโยบายไปในแนวทางที่สังคมนั้นๆ ได้เคยยึดถือปฏิบัติสืบต่อเนื่องกันมา การที่จะเปลี่ยนแปลงนโยบายให้แตกต่างไปจากของเดิม เท่ากับเป็นการขัดแย้งกับวัฒนธรรมและค่านิยมที่มีมาแต่ดั้งเดิมนั่นเอง

4.2 เขตชุมชนตัวเมือง ซึ่งเป็นแหล่งที่มีประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น และเป็นแหล่งรวมปัญหาทางสังคมต่าง ๆ มากมาย ดังนั้น การกำหนดนโยบายต่าง ๆ ผู้กำหนดนโยบายย่อมต้องคำนึงถึงลักษณะแตกต่าง เช่นนี้ด้วย

4.3 ภาวะการว่างงาน ซึ่งจะเป็นสาเหตุก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมอื่นๆ ตามมาอีกอย่างมากมาย

จากปัจจัยประเภทต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า ปัจจัยทุกประเภทอาจจะมีต่อการกำหนดนโยบายของรัฐอยู่ด้วยกันทั้งสิ้น นโยบายหนึ่งๆ ที่กำหนดขึ้นมานั้น จะเป็นนโยบายที่ดี ที่ถูกต้องเหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วงได้ นอกจากจะต้องขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของตัวบุคคลที่เป็นผู้กำหนดนโยบายแล้ว ย่อมขึ้นอยู่กับปริมาณความถูกต้องของปัจจัยต่างๆ ที่นำมาใช้เป็นเครื่องพิจารณากำหนดนโยบายนั้นๆ ดังนั้น สิ่งหนึ่งที่มีผู้กำหนดนโยบายจะขาดเสียมิได้ในการดำเนินการกำหนดนโยบายของรัฐ คือปัจจัยต่างๆ ที่จะใช้ในการกำหนดนโยบายดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั่นเอง

นโยบายและกฎหมายด้านการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544) ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ใหม่และสำคัญไว้ 2 ประการ คือ การพยายามเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัฐกับประชาชนให้เกิดขึ้นมากที่สุด โดยการใช้ระบบความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในสังคม รวมทั้งการมีหลักประกันด้านสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และการแก้ไขความขัดแย้งในสังคมด้วยสันติวิธี และการปรับระบบการบริหารจัดการเพื่อให้มีการแปลงแผนไปสู่ภาคปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการปรับกระบวนการและกลไกในการบริหารจัดการงบประมาณและบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพมีความคล่องตัวและสัมพันธ์สอดคล้องกัน โดยยึดหลักการประสานงานภายใต้ ระบบการจัดการพื้นที่กับภารกิจของหน่วยงาน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดแผนงาน โครงการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาควบคู่ไปกับระบบการติดตามประเมินผลโดยจัดทำเครื่องชี้วัด

1. นโยบายด้านการจัดการมูลฝอย เนื่องจากการจัดการมูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญและเร่งด่วนประกอบกับบทบัญญัติมาตรา 5(1) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2518 ได้กำหนดให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีหน้าที่สำคัญในการเสนอแนะนโยบายและความเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีหน้าที่สำคัญในการเสนอแนะนโยบายและความเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริม และรักษาสิ่งแวดล้อมต่อคณะรัฐมนตรี คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมจึงได้เสนอแนะนโยบายและมาตรการด้านการจัดการมูลฝอยต่อคณะรัฐมนตรี และได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้วในคราวประชุมเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2524 โดยนโยบายและมาตรการดังกล่าวระบุให้ถือว่า มูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญของชุมชนที่รัฐพึงเข้าจัดการ

และแก้ไข โดยสนับสนุนเทศบาลและการปกครองท้องถิ่นในด้านกำลังคน งบประมาณและเทคโนโลยีเพื่อ การแก้ไขปัญหา โดยจัดลำดับความสำคัญให้แก่กรุงเทพมหานคร และเมืองใหญ่ ๆ ในแต่ละภาคก่อนและมีมาตรการเพื่อให้ นโยบายดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จ 9 มาตรการ โดยที่ชุมชนต่าง ๆ กำลังประสบปัญหามลพิษอันเนื่องมาจากการผลิตของโรงงาน อุตสาหกรรมและของเหลือใช้จากบ้านเรือนเป็นจำนวนมาก แต่เนื่องจากขาดกำลังคน งบประมาณ และการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เทศบาลต่าง ๆ จึงประสบปัญหาทั้งในเรื่องการเก็บมูลฝอยได้ ไม่หมด และในบางกรณีกรรมวิธีในการกำจัดมูลฝอยเองก็ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่นๆ อีกมากมาย นับตั้งแต่กลิ่นรบกวน มลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ และปัญหาทางสุขภาพอนามัย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ จะทวีความรุนแรงขึ้นตามความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและการขยายตัวทางการเมือง

เพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการมูลฝอย ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง รัฐจึงกำหนดนโยบายและมาตรการด้านการจัดการขยะมูลฝอยไว้ ดังนี้

1.1 นโยบายที่ 1 ถือว่ามูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญของชุมชน เพราะเกี่ยวข้องกับ ความสะอาด สุขภาพอนามัยของประชาชนและเป็นต้นเหตุของมลพิษด้านอื่น ๆ จึงเป็นสิ่งที่รัฐพึงเข้าจัดการและ แก้ไข

1.2 นโยบายที่ 2 สนับสนุนเทศบาลและการปกครองท้องถิ่นทั้งในด้าน กำลังคน งบประมาณ และเทคโนโลยี เพื่อการแก้ไขปัญหาการจัดการมูลฝอยโดยจัดลำดับความสำคัญให้แก่ กรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่ๆ ในภาคอื่นๆ ก่อนมาตรการ เพื่อให้ นโยบายดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จ รัฐจึงได้กำหนดมาตรการไว้ดังนี้คือ

1.2.1 ปรับปรุงแก้ไขหรือตรากฎหมาย พระราชบัญญัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรักษา ความสะอาดให้ทันสมัย เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2.2 ศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการเก็บรวบรวมและกำจัดมูลฝอยที่ กำลังประสบอยู่ เพื่อกำหนดมาตรการในการแก้ปัญหาระยะสั้นและวางแผนป้องกันแก้ไขระยะยาว

1.2.3 สนับสนุนการศึกษาวิจัยทางด้านเทคโนโลยี และวิธีการใหม่ๆ ในการจัดการ ขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด

1.2.4 กำหนดมาตรการควบคุมการจัดการมูลฝอย จากกิจการอุตสาหกรรม โดยเฉพาะ อย่างยิ่งประเภทที่มีสารพิษเจือปนอยู่

1.2.5 มีการวางแผนระยะยาวในการแก้ไขปัญหา การจัดการมูลฝอยของกรุงเทพ ฯ และเมืองใหญ่อื่นๆ โดยวิธีการที่เหมาะสมทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข

1.2.6 ปรับปรุงอัตราค่าบริการในการเก็บรวบรวมมูลฝอยให้ยุติธรรม และตรงต่อความเป็นจริงมากขึ้น เพื่อเพิ่มรายได้มาใช้ในการปรับปรุงประสิทธิภาพของการบริการ

1.2.7 ให้การศึกษาและประชาสัมพันธ์แก่ประชาชน เพื่อให้ทราบถึง ปัญหาและผลเสีย อันเกิดจากมูลฝอย รวมทั้งการขอความร่วมมือในการแก้ปัญหา

1.2.8 หาวิธีลดปริมาณของมูลฝอยลง โดย

1.2.8.1 กำหนดมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ต่างๆ ให้ใช้ได้ทนทาน และมีประสิทธิภาพ ตลอดอายุของผลิตภัณฑ์

1.2.8.2 ควบคุมมาตรฐานของกระบวนการผลิต เพื่อลดปริมาณมูล ฝอยและวัสดุที่เหลือ ใช้จากการผลิต

1.2.8.3 หาวัสดุที่ใช้ทดแทนและวัสดุที่ยากต่อการทำลาย

1.2.8.4 หาทางนำวัสดุเหลือใช้ หรือผลิตภัณฑ์ที่หมดอายุกลับมาใช้ เป็นวัสดุในการผลิตต่อไป

2. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับขยะมูลฝอยของประเทศไทย ปัจจุบันกฎหมายที่มีเนื้อหา เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมต่างๆ มีอยู่หลายฉบับแต่กฎหมายแม่บทที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการมูลฝอยโดยตรง ได้แก่ พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2484 แก้ไขเพิ่มเติมจนถึง ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2527 กฎหมายดังกล่าวเพียงกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่นในการวาง ระเบียบและ แผนงานสำหรับการเก็บรวบรวมและขนส่งมูลฝอยไว้ ซึ่งเป็นอัตราที่ต่ำมากเมื่อ เปรียบเทียบกับ ค่าใช้จ่ายที่ท้องถิ่นจ่ายจริง อย่างไรก็ตาม ในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติใน ครั้งล่าสุดนี้ได้มี การอนุญาตให้หน่วยงานในท้องถิ่น สามารถที่จะเพิ่มอัตราค่าธรรมเนียมฯ ให้ เหมาะสมกับสภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอย

ความหมายของ “ขยะมูลฝอย” ตามพระราชบัญญัติ รักษาความสะอาด และความ เป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 “มูลฝอย” หมายความว่า เศษกระดาษ, เศษผ้า, เศษ อาหาร, เศษสินค้า, ถูพลาสติก, ภาชนะที่ใส่อาหาร, แก้ว, มูลสัตว์ หรือ ชากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่น ใดที่เก็บกวาดจากถนน, ตลาด, ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น (ประพันธ์ เชิดชูงาม, 2554)

คำว่า “ขยะ” หรือ “มูลฝอย” หรือ “ขยะมูลฝอย” เป็นคำที่มีความหมายเหมือนกัน คำว่า “มูลฝอย” (Solid Wastes) มีความหมายครอบคลุมกว้างขวาง ซึ่งอาจหมายถึงและรวมถึงของ เสียหรือวัสดุเหลือใช้ที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ หรือกระบวนการผลิตทางเกษตรกรรมและ

อุตสาหกรรม เช่นมูลฝอยในชุมชน (Municipal Solid Wastes) มูลฝอยหรือของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม (Industrial Wastes), มูลฝอยติดเชื้อ (Infectious Wastes) จากโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาล เป็นต้น (ประพันธ์ เชิดชูงาม, 2554)

ชนิดมูลฝอยแยกตามชนิดและแหล่งกำเนิด

1. มูลฝอยเปียก (Garbage) - เป็นมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากการเตรียมอาหาร, การปรุงอาหาร, มูลฝอยจากตลาดสด เช่นเศษพืช ผัก, เปลือกผลไม้ ซึ่งมีความชื้นสูง เน่าบูดเกิดกลิ่นเน่าเหม็นได้ง่าย
2. มูลฝอยแห้ง (Rubbish) - เป็นมูลฝอยที่เผาไหม้ได้ ได้แก่ กระดาษในสำนักงาน, กระดาษหนังสือพิมพ์, หนังสือวารสาร นิตยสาร, เศษไม้, กล่องกระดาษ, เฟอร์นิเจอร์ที่เสื่อมคุณภาพ และไม่ใช่แล้ว เป็นต้น
3. เถ้าเหลือจากการเผา (Ashes) - ได้แก่กากที่เหลือจากการเผาไหม้ของเชื้อเพลิง, ถ่านหิน, ถ่านไม้ และวัสดุอื่นที่เผาได้
4. ซากสัตว์ (Dead animals) ซากสัตว์ที่ตายแล้ว เช่นสุนัข, แมว, ม้า และสัตว์อื่น ๆ เป็นขยะที่มีอันตราย ส่งกลิ่นเหม็นเป็นเหตุรำคาญ ซากสัตว์บางชนิดยังเป็นแหล่งของโรคติดต่อสามารถแพร่เชื้อโรคมายังมนุษย์ได้อีกด้วย
5. ซากหรือเศษชิ้นส่วนจากยานพาหนะ (Abandoned vehicles) - เช่นซากรถยนต์ที่ไม่มีเจ้าของ, ซากรถที่ถูกทิ้งไว้ตามที่สาธารณะหรือขวางเส้นทางการจราจรทำให้สิ้นเปลืองเนื้อที่
6. ขยะจากโรงงานอุตสาหกรรม (Industrial wastes) - เช่นขยะมูลฝอยจากกระบวนการผลิตสินค้ามีลักษณะที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับกิจกรรมของโรงงานมูลฝอยจากการก่อสร้างหรือจากการรื้อถอน (Construction and Demolition wastes) - ได้แก่ เศษอิฐ, เศษไม้, เศษโลหะ และชิ้นส่วนของคอนกรีต, ท่อน้ำ และวัสดุก่อสร้างอื่นๆ ถ้าปล่อยทิ้งไว้จะเกิดการกีดขวาง
7. มูลฝอยพิเศษ (Special wastes) - เป็นขยะมูลฝอยที่มีอันตรายอาจเป็นทั้งของแข็งและของเหลว เช่นขยะมูลฝอยจากโรงพยาบาลที่ปนเปื้อนด้วยเชื้อโรค, สารเคมี, สารกัมมันตภาพรังสี เป็นต้น
8. มูลฝอยที่เป็นกากจากการบำบัดน้ำเสีย (Sewage treatment residual) - เป็นขยะซึ่งผ่านขั้นตอนการบำบัดโดยแปลงสภาพจากของเหลวมาเป็นของแข็ง เช่นตะกอนจากบ่อบำบัดและถูกรีดเป็นแผ่นตะกอน ถือเป็นขยะชนิดหนึ่ง อาจมีเชื้อโรคหรือสารเคมีที่มีพิษปะปนออกมาด้วย

9. มูลฝอยอันตรายที่เกิดจากบ้านเรือน (Household hazardous wastes) - เป็นขยะมูลฝอยที่เกิดจากผลิตภัณฑ์ที่นำมาใช้งานหรือนำมาใช้ในครัวเรือนเมื่อเสื่อมสภาพหรือเลิกใช้แล้วหรือใช้หมดแล้วเหลือแต่ภาชนะจึงกลายเป็นขยะมูลฝอยอันตราย ได้แก่ หลอดไฟ, หลอดฟลูออเรสเซนต์, ถ่านไฟฉาย, สีสเปรย์, เครื่องสำอาง, กระจกยาฆ่าแมลง และยารักษาโรคที่หมดอายุแล้ว เป็นต้น

10. มูลฝอยติดเชื้อ (Infectious wastes) - เป็นสารหรือวัตถุใด ๆ ที่ไม่ต้องการและถูกทิ้ง เนื่องจากมีส่วนประกอบหรือถูกปนเปื้อนด้วยสิ่งทำให้เกิดโรคหรือทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ เช่นเนื้อเยื่อจากการผ่าตัด, เลือด, สิ่งขับถ่าย, น้ำมูก, น้ำเหลือง, เข็มฉีดยา, อาหารเลี้ยงเชื้อ, วัคซีนที่เสื่อมสภาพ เป็นต้น เป็นมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากโรงพยาบาล หรือสถานประกอบการทางการแพทย์ หรือสถานอนามัย

ปัญหาจากขยะมูลฝอย

1. เกิดมลภาวะ (Pollution) - ขยะมูลฝอยที่ไม่ได้กำจัดให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลหรือปล่อยทิ้งไว้ ทำให้ชุมชนเสื่อมเสียภาวะที่ดีไป (Pollution) เช่น เกิดน้ำเสีย, ดินถูกปนเปื้อน และอากาศเป็นพิษ เป็นต้น

2. เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สะสมของเชื้อโรคและแมลง (Breeding Places) - ขยะมูลฝอยที่ไม่ได้กำจัดให้หมดสิ้นไปหรือถูกปล่อยปละละเลย หรือไม่กำจัดให้ถูกต้อง จะเป็นแหล่งอาหาร, ที่อยู่อาศัยของหนู, สัตว์ทะเลต่างๆ หรือเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงซึ่งจะเป็นพาหะนำโรคติดต่อต่างๆ มายังมนุษย์ได้

3. การเสี่ยงต่อสุขภาพ (Health Risk) - ชุมชนที่ไม่ได้กำจัดขยะมูลฝอยให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล จะทำให้ประชาชนมีความเสี่ยงต่อการเป็นโรคต่างๆ ได้ง่าย เช่น โรคของระบบทางเดินอาหาร, โรคของระบบทางเดินหายใจ เป็นต้น

4. สูญเสียทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Loss) - การกำจัดขยะที่ไม่เหมาะสมหรือไม่ถูกต้อง หรือทิ้งขยะมูลฝอยลงในแม่น้ำ, ลำคลอง หรือแหล่งน้ำสาธารณะ จะเกิดผลกระทบต่อแหล่งน้ำ ทำให้น้ำเน่าเสีย ทำให้ปลาตาย หรือสัตว์น้ำอื่น ๆ ตาย นอกจากนี้ชุมชนยังขาดน้ำเพื่อการบริโภคและอุปโภค จำเป็นหาน้ำสะอาดใช้ทำให้สิ้นเปลืองเงินทองโดยใช่เหตุ หรือไม่สามารถจับสัตว์น้ำได้เนื่องจากจำนวนสัตว์น้ำลดลง ผลผลิตทางการเกษตรเสียหาย ทำให้สูญเสียรายได้ทางด้านเศรษฐกิจ

5. เป็นเหตุแห่งความรำคาญ (Public Nuisances) - ขยะมูลฝอยที่ไม่ได้ทำการกำจัดให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ หรือปล่อยทิ้งไว้ในที่สาธารณะ เมื่อปริมาณของขยะมูลฝอยทับถมมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น จะเกิดการเน่าเปื่อยซึ่งจะก่อให้เกิดกลิ่นเหม็นรบกวนตามมา

6. ชุมชนขาดความสวยงาม (Esthetics) - ชุมชนที่ไม่มีการกำจัดขยะมูลฝอยให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล เช่นปล่อยขยะมูลฝอยทิ้งไว้ข้างถนน, ในสวนสาธารณะหรือข้างตึกแถว นานวันเข้าจะทำให้เกิดทัศนียภาพที่ไม่สวยงาม, ไม่น่าดู, ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน

การแยกขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด

การนำกลับไปใช้ใหม่ (Recycling) เป็นการนำมูลฝอยหรือวัสดุเหลือใช้ไปใช้ประโยชน์อีก การคัดแยกหรือเลือกวัสดุเฉพาะอย่างออกจากกองมูลฝอยรวม จะส่งผลลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะต้องนำไปกำจัดต่อไป วัสดุหรือขยะมูลฝอยเหล่านี้ ได้แก่ กระดาษในสำนักงาน, หนังสือพิมพ์เก่า, แก้ว, พลาสติก, เหล็ก, อลูมิเนียมหรือโลหะมีค่าอื่นๆ เช่นทองแดง, ตะกั่วเป็นต้น ฯลฯ กลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญและบทบาทมากคือ ประชาชน, ผู้ประกอบการอาชีพต่างๆ, กลุ่มองค์กรท้องถิ่นที่รับผิดชอบในการกำจัดขยะมูลฝอย รวมทั้งเจ้าหน้าที่เก็บขนขยะมูลฝอย ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ประจำ รวมทั้งคนกลางผู้รับซื้อวัสดุ หรือขยะมูลฝอยที่ได้คัดแยกแล้ว และรวมทั้งโรงงานอุตสาหกรรมที่จะนำวัสดุเหล่านี้ไปใช้ หรือใช้เป็นวัตถุดิบเพื่อใช้ทำผลิตภัณฑ์ชนิดต่างๆ กลับมาใช้ใหม่ (ประพันธ์ เชิดชูงาม, 2554)

การวางแผนการดำเนินงาน

โดยขอความร่วมมือจากชุมชนเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจ ผลดี ผลเสีย และประโยชน์ที่จะได้รับจากการคัดแยกขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด (Source separation) ขบวนการคัดแยกขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ ควรรวมเข้ากับโครงการคัดแยกขยะมูลฝอยหรือวัสดุที่เป็นพิษหรือขยะอันตราย (Household hazardous waste) เข้าไว้ด้วยกัน และชี้แจงให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับชนิดของมูลฝอยที่เป็นพิษและอันตรายที่ควรแยกออกมา ได้แก่ ถ่านไฟฉาย, กระป๋องสี, กระป๋องยาฆ่าแมลง เป็นต้น และชี้แจงประชาชนให้เห็นถึงผลเสียและอันตรายที่อาจเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งในสภาวะปัจจุบันและอนาคต นอกจากนี้ต้องกำหนดรูปแบบและวิธีการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยที่เป็นสารพิษและอันตราย โดยการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบล่วงหน้าและลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เช่นการจัดวางตำแหน่ง หรือภาชนะหรือถังใส่ขยะมูล

ฝอย โดยตั้งไว้ในที่ที่เหมาะสมในชุมชน, การจัดรวบรวมขยะเข้าไปเก็บขยะที่มีพิษอันตราย ไม่ควรปล่อยทิ้งขยะที่มีพิษไว้ในชุมชนเป็นเวลานาน, อาจแบ่งเวลาการจัดเก็บเป็นทุกอาทิตย์หรือทุกเดือน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณของขยะอันตรายหรือขยะพิษที่มีอยู่ในชุมชน รวมทั้งการวางแผนงานเพื่อขอความร่วมมือจากหน่วยงานทางราชการที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องของวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยอันตรายหรือขยะพิษที่ถูกต้องตามหลักวิชาการต่อไป (ประพันธ์ เจริญงาม, 2554)

วิธีการกำจัดขยะมูลฝอยแบบผสมผสาน (Integrated solid waste disposal)

การกำจัดขยะมูลฝอยที่ใช้ในปัจจุบัน (ประพันธ์ เจริญงาม, 2554) มี 3 วิธี ได้แก่

1. การเผาในเตาเผา (Incineration)

เตาเผาที่สามารถเผาขยะชนิดต่างๆ ได้อย่างสมบูรณ์ จะไม่ทำให้เกิดกลิ่น และควันรบกวน, ไม่ก่อให้เกิดอากาศเป็นพิษ ความร้อนของเตาเผาขยะที่ใช้โดยทั่วไปคือระหว่าง 676 -1100 องศาเซลเซียส, ณ ที่ความร้อน 676 องศาเซลเซียส จะช่วยให้ก๊าซที่เกิดขึ้นจากการเผาขยะถูกเผาไหม้ได้อย่างสมบูรณ์, ที่อุณหภูมิ 760 องศาเซลเซียส จะทำให้การเผาไหม้ไม่มีกลิ่นรบกวน อย่างไรก็ตามการกำจัดขยะมูลฝอยโดยวิธีนี้เหมาะกับขยะติดเชื้อบางชนิด เช่น ขยะติดเชื้อจากโรงพยาบาล

2. วิธีฝังกลบขยะมูลฝอยอย่างถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล (Sanitary landfill)

เป็นวิธีที่สามารถ ลดอันตรายต่างๆ ได้ดี สามารถจะกำจัดขยะมูลได้โดยไม่เหลือตกค้าง และจะไม่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลงชนิดต่างๆ หนู และสัตว์ทะเล การกำจัดขยะโดยวิธีนี้มี 2 รูปแบบ คือ

2.1 วิธีฝังกลบแบบขุดเป็นร่อง (Trend Method) เหมาะสำหรับพื้นที่ซึ่งเป็นที่ราบ โดยขุดดินเป็นร่องลึก 2-3 เมตร ผนังด้านข้างควรทำมุม 30 องศา กับแนวระดับ ก้นร่องควรกว้างประมาณ 3-10 เมตร ดินที่ขุดขึ้น จะกองไว้ข้างๆ เพื่อสะดวกใน การนำมาปิดทับหน้าขยะ เมื่อนำขยะมาเทกองในร่อง ก็ใช้รถแทรกเตอร์เกลี่ย และบดอัดขยะให้แน่นหลังจากนั้นตักดินข้างๆ มาปิดทับ และบดอัดขยะด้วยรถแทรกเตอร์อีกครั้ง ดินที่นำมาบดทับหน้าขยะหนา 10-15 ซม. สำหรับความหนาของดินที่จะใช้บดอัดเพื่อปิดทับหน้าร่องควรมีความหนา 15-60 ซม. และร่องดินที่จะเตรียมขึ้นใหม่ ควรขุดให้ห่างจากร่องเดิมไม่น้อยกว่า 60 ซม.

2.2 วิธีฝังกลบขยะมูลฝอยแบบกลบบนพื้นดิน (Area Method) เป็นวิธีฝังกลบที่เริ่มจากระดับดินเดิม โดยไม่มีการขุดดิน โดยบดอัดขยะตามแนวราบก่อน แล้วค่อยบดอัดทับในชั้นถัดไปจนถึงระดับที่กำหนดไว้ ทำคันดินตามแนวของพื้นที่ก่อน เพื่อทำหน้าที่เป็นผนังหรือขอบัน สามารถป้องกันน้ำเสียที่เกิดจากการย่อยสลาย ไม่ให้น้ำเสีย ซึมออกด้านนอก ลักษณะภูมิ

ประเทศของพื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่ม หรือที่มีระดับน้ำ ใต้ดินสูงหรือน้ำใต้ดินอยู่ต่ำกว่าผิวดินเล็กน้อย (ไม่เกิน 1 เมตร) ไม่สามารถขุดดินเพื่อกำจัดด้วยวิธีกลแบบขุดร่องได้ เพราะจะทำให้เกิดการปนเปื้อนของน้ำใต้ดินจากขยะต่อน้ำใต้ดิน

3. การทำปุ๋ยหมัก (Composting) การกำจัดมูลฝอยโดยวิธีนี้เป็นวิธีที่นิยมทำต่อเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบัน เพราะประโยชน์ที่ได้คือปุ๋ยอินทรีย์ สามารถนำไปใช้ในด้านเกษตรกรรม เช่น ใช้เป็นปุ๋ยปลูกต้นไม้ได้เป็นอย่างดี

ซึ่งคล้ายกับ วรรณภา รัฐิธินานนท์ (2545: 29- 2) ได้กล่าวถึง วิธีการกำจัดขยะมูลฝอยว่า โดยทั่วไปการจัดการมูลฝอยมีขั้นตอนง่ายๆ ดังนี้

1. การเก็บขนมูลฝอยในประเทศไทยมีอยู่ 2 วิธี ดังนี้ คือ

1.1 วิธีเก็บโดยตรง (Direct Collection) คือ การส่งรถและเจ้าหน้าที่ออกไปเก็บ ขยะมูลฝอยยังที่อยู่อาศัยและสถานที่ต่างๆ ที่รถยนต์เก็บขนสามารถเข้าถึง หรือให้เจ้าของขยะมูลฝอย นำขยะมูลฝอยจากแหล่งที่อยู่อาศัยของตน มาใส่ยังรถยนต์เก็บขนที่แล่นเข้าไปรับเองแล้ว รถยนต์ เก็บขนก็จะนำขยะมูลฝอยเหล่านั้นไปทำลายต่อไป

1.2 วิธีการเก็บขนโดยอ้อม (Indirect Collection) หน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ จะนำถังรองรับขยะมูลฝอยไปตั้งตามถนนสายต่างๆ และบริเวณที่มีขยะมูลฝอยจำนวนมาก เช่น ตลาดสด ศูนย์การค้าและย่านชุมชนต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนที่ผ่านไปมาหรือที่อยู่ใกล้เคียง สามารถนำขยะมูลฝอยมาใส่ในถังรองรับซึ่งมีขนาดต่าง ๆ กัน

2. การกำจัดขยะมูลฝอย แนวโน้มในการจัดการขยะมูลฝอยในอนาคต จะเป็นการหลีกเลี่ยง หรือลดปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น คือ การก่อให้เกิดขยะมูลฝอยน้อยลง หรือต้องลดการเสี่ยงภัย

2.1 ขั้นตอนที่ 1 การลดการก่อเกิดขยะมูลฝอย (Reduce) หรือการลดขยะ วิธีการลด ปริมาณขยะที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือ อย่าสร้างขยะขึ้นมา “ขยะเมื่อไม่เกิดก็ไม่ต้องกำจัด” การป้องกันไม่ให้ขยะเกิดขึ้น จึงเป็นขั้นตอนแรกสุดและสำคัญที่สุด ในกระบวนการจัดการขยะ และสามารถกระทำได้โดยการเปลี่ยนแปลงการใช้วัตถุดิบทดแทนให้เหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้ ปริมาณของทรัพยากรและพลังงานที่ใช้และเกิดขยะน้อยลง ทำให้ประหยัดงบประมาณในการกำจัด ขยะมูลฝอยและของเสียที่เกิดขึ้น

2.2 ขั้นตอนที่ 2 การนำผลิตภัณฑ์มาใช้ซ้ำ (Reuse) เป็นการนำวัสดุของใช้ กลับมาใช้ซ้ำในรูปแบบเดิม หรือนำมาซ่อมแซมใช้ หรือใช้ทำประโยชน์อื่นๆ อาจแบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอน คือ

2.2.1 ขั้นตอนในการผลิตสินค้า ควรทำให้เกิดเศษวัสดุหรือของเสียน้อยที่สุดและอาจนำ วัสดุนั้นกลับเข้าไปใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตได้อีก

2.2.2 การนำขยะใช้แล้วมาใช้ซ้ำ เป็นการยืดอายุการใช้งานก่อนจะนำไปทิ้งเป็นขยะ เช่น การใช้กระดาษสองหน้า หรือซ่อมแซมวัสดุเพื่อนำมาใช้ต่อ

2.3 ขั้นตอนที่ 3 การนำกลับมาผลิตใหม่ (Recycle) เป็นการแยกวัสดุที่ไม่สามารถจะนำ กลับมาใช้ซ้ำออกจากขยะ และรวบรวมเป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าขึ้นใหม่ที่รู้จักกันทั่วไปว่า “รีไซเคิล” (Recycle) ขั้นตอนนี้แตกต่างจากการนำมาใช้ซ้ำ (Reuse) คือ ขั้นตอนนี้ต้องมีการนำ วัสดุผ่านกระบวนการย่อยสลายวัสดุผสมเข้ากับวัตถุดิบผ่านกระบวนการผลิตออกเป็นผลิตภัณฑ์ ขึ้นใหม่ สำหรับขยะที่สามารถย่อยสลายได้ ก็สามารถแยกไปทำการย่อยสลาย เพื่อทำเป็น ปุ๋ยธรรมชาติหรือย่อยสลายตามธรรมชาติ โดยมีหนอนเป็นตัวกระทำจะได้ปุ๋ยหรือดินที่มีคุณภาพสูงปราศจากสารพิษช่วยยืดอายุการใช้หลุมฝังขยะได้นานขึ้น อันตรายจากก๊าซที่เกิดจากการหมักหมมขยะก็จะลดลงด้วย

2.4 ขั้นตอนที่ 4 การฟื้นฟูประโยชน์จากขยะ (Recovery) เป็นการดึงเอาพลังงานจากขยะ เช่น การใช้ขยะเป็นเชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้าจากเตาเผาขยะ อย่างไรก็ตาม การเผาขยะจะก่อให้เกิด มลพิษในอากาศ และการก่อสร้างเตาเผาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสูงนั้น ต้องใช้งบประมาณ สูงและไม่สามารถทำให้มลพิษหมดไปได้

2.5 ขั้นตอนที่ 5 การกำจัดขยะ (Residue Disposal) ขยะที่เหลือจากการผ่านขั้นตอนต่างๆ ทั้ง 4 มาแล้วจึงจะต้องมีการกำจัดอย่างถูกวิธี ซึ่งถือเป็นขั้นสุดท้ายของกระบวนการกำจัดขยะ

3. ระบบการจัดการขยะมูลฝอย การจัดการขยะมูลฝอยมีการกระทำกิจกรรมหลายอย่าง แบ่งออกได้เป็น 6 ส่วนใหญ่ๆ และระบบการจัดการขยะดังนี้

- 3.1 การทิ้งมูลฝอย
- 3.2 การจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด
- 3.3 การรวบรวมขนขยะมูลฝอย
- 3.4 การขนถ่ายและการขนส่ง
- 3.5 การนำส่วนของมูลฝอยที่ยังใช้ได้อยู่นำมาใช้ใหม่
- 3.6 การกำจัดขั้นสุดท้าย

ซึ่งการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของท้องถิ่น มิศรา สามารถ (2540) กล่าวไว้ว่า การบริหารการจัดการขยะมูลฝอยของท้องถิ่น สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. การจัดการมูลฝอยในประเทศไทย บทบาทของกระทรวงมหาดไทยในการจัดการ ขยะมูลฝอยนั้นมีส่วนราชการต่าง ๆ ในสังกัดกระทรวงมหาดไทยที่มีส่วนร่วมรับผิดชอบกับงาน อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย ของท้องถิ่นทั่วประเทศมีหลายส่วนราชการ ซึ่งต่างมีภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ หลากหลายกัน ออกไป ดังนี้

1.1 สำนักนโยบายและแผน มีหน้าที่ในการวิเคราะห์เสนอแนะการจัดทำนโยบายและการวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการวิเคราะห์งบประมาณโครงการในส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประสานการปฏิบัติในเรื่องการบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับหน่วยงานทั้งในสังกัดกระทรวงมหาดไทยและ ส่วนราชการอื่นๆ

1.2 สถาบันดำรงราชานุภาพ โดยกลุ่มพัฒนายุทธศาสตร์มหาดไทย กลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์

1.3 กรมการปกครอง โดยกองวิชาการและส่วนแผนพัฒนาท้องถิ่นสำนักบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ในการศึกษาและวิเคราะห์แผนงานที่เกี่ยวข้อง และการส่งเสริมสนับสนุนและกำกับดูแลการบริหารปกครองส่วนท้องถิ่น ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ

1.4 กรมโยธาธิการ โดยกองวิศวกรรมสุขาภิบาลได้ร่วมกับกรมการปกครอง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ร่วมกันจัดทำโครงการก่อสร้างระบบกำจัดมูลฝอยโดยได้มีการศึกษาความเหมาะสมออกแบบรายละเอียดและก่อสร้าง และมอบให้องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการทั้งนี้กรมโยธาธิการเป็นผู้ให้คำแนะนำและช่วยเหลือทางด้านวิชาการกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้กรมโยธาธิการได้จัดตั้งสถาบันช่างมหาดไทย เพื่อเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาบุคลากรของท้องถิ่นในเรื่องเทคนิคการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

2. การจัดการมูลฝอยของเทศบาล กระทรวงมหาดไทยโดยกรมการปกครอง มีนโยบาย ที่จะส่งเสริมเทศบาลตามหลักการกระจายอำนาจ และมุ่งพัฒนาประสิทธิภาพของบุคลากรเทศบาล ให้มีความสามารถในการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐ และต่อความต้องการของประชาชนใน

2.1 การจัดการมูลฝอยโดยทั่วไปการเก็บขนมูลฝอยในภูมิภาคแต่ละองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น รวมทั้งเทศบาลส่งเจ้าหน้าที่ของตนออกจัดเก็บขนรวบรวมมูลฝอยตามแหล่งชุมชน ทั้งในตลาด โรงเรียน สถานที่ราชการ หมู่บ้านจัดสรรอื่นๆ ในพื้นที่แต่ปัญหาด้านปัจจัย ทั้ง

งบประมาณ บุคลากร อุปกรณ์เครื่องใช้ และเทคนิควิทยาการ ทำให้การจัดการมูลฝอย ของเทศบาล ยังไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร มูลฝอยที่ตกค้างยังมีทั่วไปและใน พ.ศ. 2537 ประมาณ ร้อยละ 80 ของ เทศบาลยังมีปัญหาพื้นที่ในการกำจัดมูลฝอยไม่เพียงพอ

2.2 ปัญหาการจัดการมูลฝอยของเทศบาลทั่วไปต้องเผชิญกับปัญหาหลักๆ ดังนี้

2.2.1 จิตความสามารถในการจัดเก็บขนมูลฝอยขององค์การบริหารส่วน ตำบลแม่สาว มีจำกัดไม่เพียงพอ ต่อปริมาณมูลฝอยที่เพิ่มขึ้น จึงมีมูลฝอยที่ตกค้างมากและการ กระจัดกระจายอยู่ตาม สถานที่ต่างๆ ส่งผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านเป็นอย่างมาก ทั้ง กลิ่นเหม็น ความสกปรก รกรุงรัง พาหะนำเชื้อโรคที่ปะปนและสารพิษที่ปนเปื้อน วิธีการกำจัดมูล ฝอยยังใช้วิธีดั้งเดิม คือกองบนพื้นดินและทำการไถกลบเป็น ครึ่งคราว หรือทิ้งไว้กลางแจ้งแล้วจึง เผา ซึ่งไม่ถูกสุขลักษณะและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ของชุมชนนำไปสู่การต่อต้านจาก ประชาชนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง

2.2.2 ขาดแคลนสถานที่กำจัดมูลฝอย เกือบทุกเทศบาลที่ต้องประสบกับ ปัญหานี้ เพราะปัญหาที่ดินมีราคาสูงขึ้นมาก จนเทศบาลไม่มีกำลังทุนทรัพย์เพียงพอที่จะซื้อได้ จึง ต้องแสวงหา พื้นที่ที่ห่างไกลออกไป ซึ่งนำไปสู่ปัญหาการเก็บขน เคลื่อนย้าย และขนถ่ายมูลฝอย ต่อไป

2.2.3 บุคลากรระดับผู้ปฏิบัติขาดความรู้ความเข้าใจ ประสบการณ์และ จิตสำนึก ในการเก็บขนเคลื่อนย้าย และการกำจัดมูลฝอยอย่างถูกสุขลักษณะ และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากรายได้ต่ำ ขณะเดียวกันงานเก็บขนมูลฝอยกลับเป็นงานที่หนัก อัตราความเสี่ยง สูง และ สวัสดิการต่อตนเองและครอบครัวน้อยจึงขาดความสนใจและจิตสำนึกในการปฏิบัติงาน

2.2.4 เครื่องจักรหรือยานพาหนะในการกำจัดมูลฝอยมีน้อย ค่าใช้จ่ายการ ซ่อมบำรุง รักษาและบุคลากรที่ชำนาญการใช้เครื่องจักรกลต่างๆ มีอยู่อย่างจำกัดไม่เพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

2.2.5 การเก็บค่าธรรมเนียม อัตราค่าธรรมเนียมในปัจจุบันต่ำและไม่เคย ได้รับ การปรับปรุงเป็นเวลานาน เพราะผู้บริหารเกรงว่า จะมีผลกระทบต่อการเมืองของตนและ คณะ นอกจากนั้น ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการการเก็บค่าธรรมเนียมยังต่ำอีกด้วย ทำให้เงิน รายได้ เพื่อการบริหารจัดการมูลฝอยมีน้อย และ ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายเพื่อการจัดการมูลฝอย เป็นอย่างมาก

ซึ่งการกำจัดขยะมูลฝอยที่ดีไม่ได้เป็นการกำจัดขยะอย่างถูกต้องเหมาะสมเท่านั้น แต่ได้หมายรวมถึงการหลีกเลี่ยง และการลดปริมาณขยะที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อลดมลพิษที่เกิดจากขยะ โดยการเน้นการแก้ไขที่สาเหตุ แทนการควบคุมหรือกำจัดเมื่อเกิดขยะขึ้นแล้วนั่นเอง

หลักการ 5 R ในการกำจัดขยะ

ในการกำจัดขยะต่างๆ ที่เราทิ้งในแต่ละวันได้มาจากทรัพยากรธรรมชาติซึ่งต้องใช้พลังงานในการผลิตขึ้นมาเป็นสิ่งของทั้งสิ้น เช่น กระดาษได้มาจากไม้ แก้วได้มาจากทราย กระจกป้องกันอุบัติเหตุ หรือเหล็กได้จากแร่ธาตุธรรมชาติ เป็นต้น ทรัพยากรเหล่านี้ย่อมมีวันหมดไป แล้วเราจะช่วยกันลด ปริมาณขยะ ซ่อมแซมเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ การกำจัด การนำไปใช้อีก และการแปรสภาพขยะให้ เกิดการประหยัดทรัพยากรธรรมชาติ และป้องกันไม่ให้ขยะล้นโลกได้หรือไม่ เราจะมีวิธีการจัดการกับ ขยะที่เพิ่มขึ้นทุกวันนี้ได้โดยการใช้หลักการ 5 R ซึ่งได้แก่ Reduce Repair Reject Reuse และ Recycle

จากปริมาณขยะทั้งหมดที่เพิ่มขึ้นทุกวัน เกือบครึ่งหนึ่งจะเป็นขยะที่เป็นประเภทขยะสด ได้แก่ เศษพืช ผัก อาหาร ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะมาจากบ้านเรือน การเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการจัดการร่วมกัน โดยเราสามารถที่จะทำให้เกิดขยะน้อยที่สุด และ กำจัดขยะเหล่านี้ได้โดยวิธีการ 5 R โดย 2 R แรกเริ่มจากการจัดการก่อนที่จะทำให้เกิดขยะ คือ

1. Reduce เป็นการลดปริมาณขยะที่แหล่งกำเนิด เพื่อให้คงเหลือขยะน้อยที่สุด เช่น ซื้อผลิตภัณฑ์ที่จำเป็นเท่านั้น วางแผนในการซื้อ ไม่ซื้อพร่ำเพรื่อเกินความจำเป็น ซื้อผลิตภัณฑ์ที่บรรจุในหีบห่อที่ทำจากวัสดุซึ่งผ่านกระบวนการรีไซเคิล โดยจะสังเกตได้จากเครื่องหมาย ชื่อสินค้าที่ไม่เป็น

2. Repair เป็นการซ่อมแซมสิ่งของต่างๆ ที่เสีย แต่สามารถนำมาใช้ต่อได้หากมีการซ่อมแซมแทนที่จะทิ้งเป็นขยะ อาจจะเริ่มจากการพิจารณาสินค้าตั้งแต่การเลือกซื้อ โดยเลือกสินค้าที่มีคุณภาพดี ใช้ได้นาน และสามารถซ่อมแซมได้หากเกิดการเสียหาย เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้อีกทำให้ไม่สิ้นเปลืองเงินเพื่อซื้อของใหม่ และยังลดปริมาณขยะลงได้ส่วนหนึ่ง ซึ่งจะเป็นการช่วยลดปริมาณขยะโดยรวมลงได้ อีกทั้งยังเป็นการช่วยประหยัดทรัพยากรธรรมชาติ และพลังงาน ส่งผลให้มลพิษที่จะเกิดจากขยะลดลงอีกด้วย 3 R ที่เหลือ จะเป็นการจัดการเมื่อเกิดขยะ

3. Reuse เป็นการนำขยะกลับไปใช้ใหม่ การใช้ผลิตภัณฑ์ซ้ำแล้วซ้ำอีกตามรูปแบบที่เป็นต้นกำเนิดของมัน ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ต้องการของครอบครัวหนึ่งอาจเป็นสิ่งที่ต้องการของอีกครอบครัวหนึ่งก็ได้ การนำกลับไปใช้ใหม่ ไม่จำเป็นต้องหมายถึงว่าสินค้าต้องถูกนำไปใช้ซ้ำโดย

เจ้าของเดิมเช่น ใช้ถุงผ้าสำหรับใส่ของแทนถุงพลาสติก หรือถุงกระดาษ ใช้กระดาษสองหน้า ใช้ผ้าเช็ดทำความสะอาดแทนกระดาษทิชชู นำกระป๋องหรือกล่องที่เคยโยนทิ้งบ่อยๆ มาดัดแปลงทำเป็นที่ใส่ของกระจุกกระจิก

4. Recycle เป็นการนำผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่โดยเข้ากระบวนการผลิตใหม่ให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่ใกล้เคียงของเดิม หรือของใหม่ที่สามารถนำมาใช้ได้ อีก เช่น ถุงพลาสติกใช้แล้วเอาไป Recycle เป็นพรมปูพื้น กระดาษใช้แล้วหรือกระดาษหนังสือพิมพ์เอาไป Recycle เป็นกระดาษชำระ เป็นต้น

5. Reject เป็นการกำจัดขยะที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ หรือนำไปรีไซเคิลได้ หรือเป็นขยะที่มีพิษ วิธีการกำจัดได้โดยการ

5.1 การนำไปเผาด้วยเตาเผาขยะ (Incineration)

5.2 การฝังกลบอย่างถูกสุขลักษณะ (Sanitary Landfill)

5.3 การเทลงกองไว้บนพื้นดิน (Dumping on Land)

จากหลักการดังกล่าวข้างต้น องค์การบริหารงานส่วนท้องถิ่น ต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติในการจัดการ และบริหารแนวใหม่ที่กระจายอำนาจการจัดการท้องถิ่นลงไปในระดับบ้านต่างๆ ให้เป็นผู้จัดการสิ่งแวดล้อม และชุมชนด้วยตัวเอง ฝ่ายบริหารเป็นเพียงแค่อำนวยความสะดวกและประสานงานเพื่อให้เกิดการทำงานในเบื้องต้นเท่านั้น จากนั้นก็บริหารจัดการสนับสนุนให้เกิดการทำงานของชาวบ้านในระดับบ้านกันเอง รวมทั้งการช่วยประสานให้แต่ละระดับบ้านมาเป็นเครือข่ายการจัดการชุมชน ตามแบบที่ชุมชนเห็นว่าจะมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานมากกว่านี้ก็ได้ (ประสาน ดังสิริบุตร, 2542)

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชน

ความหมายของการมีส่วนร่วม

คำว่า “การมีส่วนร่วม” ได้มีผู้ให้ความหมายที่หลากหลาย และมีความแตกต่างกันไปตามความเข้าใจ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งอาจจะมองทั้งในแง่ของแนวคิด หลักการ กระบวนการ และวิธีปฏิบัติ

ที. อาร์. แบทเทน (1983 อ้างใน ถนอม สุขสง่าเจริญ, 2526: 25) การมีส่วนร่วมของประชาชน คือให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมแสดงออกถึงความประสงค์ที่จะมีส่วน

ในการให้ความร่วมมือเพื่อให้กิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสังคมได้รับการแก้ไขหรือปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพชุมชนที่ต้องดำเนินชีวิตอยู่ด้วยกันต่อไปโดยปกติ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2547) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมว่า ในกิจกรรมทุกอย่างควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อให้เขาได้เป็นผู้ตัดสินใจทำงานได้ตามที่เขาได้ตัดสินใจไปแล้วด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้เขาได้ปฏิบัติตามความสนใจและความต้องการของเขา ซึ่งจะทำให้เขาได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเอง

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527) ได้แสดงทรรศนะว่า การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องมีเงื่อนไขที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ

1. ประชาชนจะต้องมีอิสระที่จะมีส่วนร่วม
2. ประชาชนมีความรู้ความสามารถที่จะมีส่วนร่วม
3. ประชาชนต้องเต็มใจต่อการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (Participation) คือ เป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความ ต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกัน จะต้องมีการเกิด ความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติ เหตุผลเบื้องต้นแรก ของการที่มีคนมารวมกันใดควร จะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมด ที่ทำโดยกลุ่มหรือในนามกลุ่มนั้น กระทำผ่านองค์การ (Organization) ดังนั้นองค์การจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้ (ยุพาพร รูปงาม, 2545)

Erwin (อ้างใน ยุพาพร รูปงาม, 2545: 6) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการมี ส่วนร่วมไว้ว่า คือ กระบวนการให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของ บุคคล แก้ไขปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการ ปฏิบัติงานขององค์การและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

Cohen and Uphoff (1977: 6) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร
2. การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

โดยสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค องค์การสหประชาชาติ (United Nation, 1981: 5; Reeder, 1974: 39) ได้ให้

ความหมายเจาะจงถึงการมีส่วนร่วม ว่าการมีส่วนร่วมเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

โกวิท พวงงาม (2545: 8) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนา ควรมี 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวชนบทยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา ในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อม ไร้ประโยชน์ เพราะชาวชนบทจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการ ดำเนินงานเหล่านั้น
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงานเป็น ขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวชนบทรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการ นำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่างๆ มาใช้ในการวางแผน
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวชนบทส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีความสามารถที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้ชาวชนบทสามารถคิดค้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนิน กิจกรรมอย่างใกล้ชิด
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำ ไปนั้น ได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความยากลำบาก

หลักการสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมี ดังนี้ (ชิต นิลพานิช และ กุลชน ธนาพงศธร, 2532: 362)

1. หลักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างทางราชการกับประชาชน โดยยึดถือความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานหรือต่อบุคคล
2. หลักการจัดความขัดแย้ง ความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์และความคิด จะมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานพัฒนาเป็นอย่างมากเพราะจะทำให้งานหยุดชะงักและล้มเหลว
3. หลักการสร้างอุดมการณ์และค่านิยมในด้านความขยัน ความอดทน การร่วมมือ การซื่อสัตย์ และการพึ่งตนเอง เพราะอุดมการณ์เป็นเรื่องที่จะจูงใจประชาชนให้ ร่วมสนับสนุนนโยบาย และเป้าหมายการดำเนินงาน และอาจก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจ ในการปฏิบัติงาน
4. การให้การศึกษอบรมอย่างต่อเนื่องเป็นการส่งเสริมให้คนมีความรู้ความคิดของตนเอง ช่วยให้ประชาชนมั่นใจในตนเองมากขึ้น การให้การศึกษอบรมโดยให้ ประชาชนมี

โอกาสทดลองคิด ปฏิบัติ จะช่วยให้ประชาชนสามารถคุ้มครองตนเองได้ รู้จักวิเคราะห์เห็นคุณค่าของงาน และนำไปสู่การเข้าร่วมในการพัฒนา

5. หลักการทำงานเป็นทีม สามารถนำมาใช้ในการแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาได้

6. หลักการสร้างพลังชุมชน การรวมกลุ่มกันทำงานจะทำให้เกิดพลังในการทำงานและทำให้งานเกิดประสิทธิภาพ

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543: 152) ได้สรุปปัจจัยที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ปัจจัยด้านกลไกของรัฐ โดยรัฐต้องกำหนดนโยบายที่คำนึงถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมท้องถิ่น สนับสนุนกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมือง รวมทั้งการสร้างช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนโดยระบบต่างๆ ของราชการจะต้องเอื้ออำนวยและเพิ่มโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในขณะที่การติดตามประเมินผลและการให้การสนับสนุนในภายหลังก็เป็นสิ่งจำเป็นไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน

2. ปัจจัยด้านประชาชนที่จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ในการทำงานพัฒนา กล่าวคือคนใจ ริเริ่มกิจกรรมและรับผลประโยชน์ สมาชิกต้องรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหรือเป็นผู้นำท้องถิ่น มีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก

3. ปัจจัยด้านนักพัฒนา ที่จะต้องรู้จักชุมชนในทุกๆ มิติ มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการมีส่วนร่วม ต้องค้นหาผู้นำที่มีศักยภาพ รู้จักวิธีการรวมกลุ่มประชาชนเพื่อช่วยหาหนทางแก้ปัญหาและสนับสนุนข้อมูลความรู้ต่างๆ รวมทั้งทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อให้สามารถดำเนินงานพัฒนาได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

บุคคลที่เข้าร่วมทำงานกับองค์กรประชาชนที่เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนเป็นสำคัญควรมีบทบาท เช่น นำปัญหาหรือประเด็นสนใจใหญ่ๆ ที่คิดว่าเป็นประโยชน์ไปหาหรือทำความเข้าใจกับองค์กรที่จัดตั้งในหมู่บ้านเพื่อหยั่งความคิดเห็นของสมาชิกและผู้ที่เกี่ยวข้องว่าควรทำหรือไม่ หากได้รับการยอมรับจึงทำการศึกษาความเป็นไปได้โดยให้องค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยมีนักพัฒนาคอยกระตุ้น ชี้แนะและให้กำลังใจ

การให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนจะก่อให้เกิดผลคือ สร้างความรู้สึกรักภูมิใจ ความรับผิดชอบ และความรู้สึกเป็นเจ้าของในกิจกรรม ยังผลให้เกิดความยั่งยืนใน

กิจกรรมและความร่วมมือในกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชนในอนาคตเพราะงานพัฒนาที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วมย่อมมิใช่งานพัฒนาที่แท้จริง แต่เป็นการให้บริการแบบสงเคราะห์ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญและเป็นผลบวกต่อโครงการพัฒนาต่างๆ รวมทั้งทำให้ประชาชนในชนบทมีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นทั้งวิธีการ (Means) และเป้าหมาย (Ends) ในเวลาเดียวกัน

เบอร์แทรนด์ (1845 อ้างใน ทรงพล ตุ่มทอง, 2541: 20) กล่าวถึงปัจจัยทางวัฒนธรรมของประชาชนที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ซึ่งได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคลต่างๆ คือ

1. อายุ
2. เพศ
3. สถานภาพทางสังคม
4. อาชีพ
5. การศึกษา
6. ถิ่นที่อยู่อาศัย
7. ระยะเวลาที่อยู่ในท้องถิ่น
8. ปัจจัยอื่นๆ เช่น การอาศัยในเมืองหรือในชนเมือง จำนวนสมาชิกในครอบครัว

ลักษณะครอบครัว ค่านิยม และทัศนคติเดียวกัน

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543 อ้างใน ศุภชัย ไชยลังกา, 2545) ได้สรุปว่าปัจจัยที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา แบ่งออกเป็น 4 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยด้านกลไกของรัฐ โดยรัฐจะต้อง
 - 1.1 การกำหนดนโยบาย จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมในท้องถิ่น
 - 1.2 สนับสนุนกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมือง
 - 1.3 การสร้างช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนโดยระบบต่าง ๆ ของทางราชการจะต้องเอื้ออำนวย และเพิ่มโอกาสให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วม
 - 1.4 มีการติดตามประเมินผล และการให้การสนับสนุนในภายหลัง
2. ปัจจัยด้านประชาชน โดยประชาชนในชุมชนจะต้อง
 - 2.1 มีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ในการทำงานพัฒนา
 - 2.2 เป็นฝ่ายตัดสินใจ ริเริ่มกิจกรรม และรับผลประโยชน์
 - 2.3 เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม หรือเป็นผู้นำท้องถิ่น
 - 2.4 มีการติดต่อ ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานอื่น

2.5 ได้รับการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

3. ปัจจัยด้านนักพัฒนา โดยนักพัฒนาต้อง

3.1 ศึกษาชุมชน เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานและได้เรียนรู้สภาพแวดล้อมในทุกๆ ด้านในชุมชน

3.2 มีความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาของกระบวนการมีส่วนร่วม

3.3 ค้นหาผู้นำที่มีศักยภาพ ซึ่งจะเป็นผู้ที่กระตุ้นให้ชาวบ้าน แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในงานพัฒนา

3.4 รวมกลุ่มชาวบ้านเพื่อหาหนทางแก้ไขปัญหา

3.5 เป็นผู้สนับสนุนด้านการศึกษา การให้ข้อมูลข่าวสารวิทยาการใหม่ๆ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.6 มีความจริงใจและมีความผูกพันกับท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนเชื่อถือและศรัทธา

3.7 ดำเนินงานพัฒนาที่มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

4. ปัจจัยเชิงใจ

4.1 การได้รับผลประโยชน์จากการได้เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา

4.2 โครงการพัฒนาตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

การมีส่วนร่วมจึงเป็นเรื่องสำคัญในการพัฒนา เพราะเป็นวิธีการที่จะได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารด้านสภาพการณ์ ความต้องการ จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของกลุ่มที่จำเป็นต่อการดำเนินงานตามแผนงานและโครงการต่างๆ การที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและวางแผนพัฒนา จะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในกิจกรรมพัฒนามากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การดำเนินงานอย่างเข้มแข็งจริงจัง อีกทั้งเป็นการช่วยระดมทรัพยากรในหน่วยงานและปัจจัยอื่นๆ มาสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาอีกด้วย กล่าวโดยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีความพร้อมใจที่จะคิด ตัดสินใจ กระทำสิ่งต่างๆ รวมทั้งการติดตามประเมินผลการกระทำกิจกรรมนั้นๆ ด้วยความสมัครใจ มิใช่การบังคับหรือการใช้สิ่งล่อใจต่างๆ มาชักจูง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมจึงขึ้นอยู่กับสติ ความรับผิดชอบ และระดับคุณภาพด้านจิตใจ ของบุคคลนั้นๆ ด้วย

จากการศึกษาเอกสารข้างต้นพบว่า การบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน จะมีประสิทธิภาพได้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม โดยให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการ ร่วมคิด ร่วมประชุม ร่วมทำ ร่วมวิเคราะห์ปัญหาและแสวงหาทางออก รวมทั้งการตัดสินใจ และประเมินผลด้วยตนเองว่าดี หรือ ไม่อย่างไร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของกิจกรรมชุมชนที่กำหนดไว้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อารีย์ ถัดดาชยาพร (2541) ได้ศึกษา โครงการรณรงค์คัดแยกขยะในชุมชนและสำนักงาน โดยสัมภาษณ์เปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างทั้งก่อนและหลังการจัดทำโครงการ พบว่า ผู้รับผิดชอบ การจัดการมูลฝอยในครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 26-45 ปี จำนวนสมาชิกใน ครอบครัวอยู่รวมกันประมาณ 1-3 คน ลักษณะของครัวเรือนส่วนใหญ่จะมีบริเวณที่เป็นพื้นดินไม่ มากนัก และประกอบอาชีพค้าขาย จึงไม่นิยมเก็บรวบรวมเอาไว้ขาย เนื่องจากทำให้กรรุงรังเป็น สาเหตุให้มีขยะรีไซเคิลปะปนอยู่กับขยะอื่นๆ ถึงร้อยละ 10.30 ด้านความรู้และความคิดเห็น ของกลุ่มตัวอย่างหลังการรณรงค์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ของการคัดแยกขยะ จำนวนมากถึงร้อยละ 87 และมีความคิดเห็นต่อการคัดแยกขยะเป็นไปในทางที่ถูกต้องถึงร้อยละ 88.10 แต่เมื่อวิเคราะห์รวมกับขยะที่ได้จากการสำรวจในพื้นที่ตัวอย่าง พบว่า เป็นไปในทางที่ไม่ สอดคล้องกันเท่าที่ควร เนื่องจากลักษณะของขยะในถังแยกประเภทเปียกและแห้ง ก่อนและหลัง

วิชัย ถักษณรุจิ (2541) ศึกษาเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของครัวเรือน : กรณีชุมชนบ้านหลวง เทศบาลเมืองลำพูน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ในชุมชนมีวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยของครัวเรือนตามประเภทของขยะมูลฝอยที่แตกต่างกันสามารถใช้วิธีการจัดการได้ดี และเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนไม่ทำให้เกิดปัญหา ขยะภายในชุมชน และเทศบาลสามารถเก็บขยะได้สะดวกเรียบร้อย ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชน เคยมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน โดยได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากผู้นำ ชุมชน ในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และประชาชนส่วนใหญ่มีความตระหนักต่อปัญหาขยะของชุมชน จึงทำให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนในชุมชนกับผู้นำชุมชน ในการจัดการขยะมูลฝอยและกิจกรรมอื่นๆ ประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในชุมชน มีทัศนคติความคิดเห็นที่ดีต่อผู้นำและเห็นว่าผู้นำมีบทบาทสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอยภายในชุมชน ผู้นำชุมชนได้รับ การยอมรับจากประชาชน ในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ผู้นำได้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ในทุกขั้นตอน จึงทำให้เกิดความเป็นสามัคคี และร่วมมือกันในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนด้วยดี

ธนพร พนาคุปต์ (2538) ได้ศึกษา พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองปิตดาณี จากผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ควรมีการรณรงค์เผยแพร่ความรู้ ในเรื่องการคัดแยกประเภท ของขยะมูลฝอย รวมทั้งสร้างค่านิยมในการพกพาถุงหรือตะกร้าไปตลาด เพื่อเป็นการลดปริมาณ ขยะมูล

ฝอย มีการแก้ไขปัญหามลพิษให้สอดคล้องกับความเป็นจริง เช่น การเพิ่มที่รองรับ ขยะมูลฝอย ที่มีขนาดเหมาะสมให้เพียงพอในแต่ละจุด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ และเก็บ ขยะมูลฝอยให้ครอบคลุมทั้งเขตเทศบาล รวมทั้งจัดหาที่รองรับขยะมูลฝอย แยกประเภท มีความ จำเป็นในการปลูกฝังสามัญสำนึก และการรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม และมลพิษที่ กำลังเกิดขึ้นในเขตเทศบาลเมืองนครปฐม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มี โครงการฝึกอบรม เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนในด้านการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มประชาชน ที่มีอาชีพค้าขาย ควรมีการรณรงค์อย่างเร่งด่วนและต่อเนื่อง เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับ การกำจัดขยะมูล ฝอย การแยกประเภทขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง เพื่อนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ควรจัดตั้ง ขยะแยกประเภทขยะเดียวกัน และการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอย จะต้องชี้แจง เกี่ยวกับโทษของการฝ่าฝืนและมีการลงโทษกันอย่างจริงจัง

กัญญาภัทร อินทรสอาด (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นและการมีส่วนร่วม ของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลเวียงฝาง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับ การดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลเวียงฝาง 3 ด้าน พบว่า ด้านความ คิดเห็นทั่วไปของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการ ดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนของเทศบาลตำบลเวียงฝางโดยภาพรวมอยู่ใน ระดับดี และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของ เทศบาลตำบลเวียงฝางระหว่างเพศชายกับเพศหญิงแตกต่างกันโดยเพศหญิงมีส่วนร่วมมากกว่าเพศ ชาย และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากกลุ่มตัวอย่างจากการวิจัยครั้งนี้ คือ เทศบาลควรให้ความรู้ความ เข้าใจแก่ชุมชนในเรื่องการคัดแยกขยะอย่างต่อเนื่องและจริงจัง รณรงค์ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม ของชุมชนอย่างทั่วถึง และผู้บริหารควรลงพื้นที่ตรวจสอบดูแลเอาใจใส่ประชาชนโดยตรง

จันทร์จิรา โพธิ์ขาว และคณะ (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการจัดการ ขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น 3 ลักษณะ คือ การลดการเกิดขยะมูลฝอย การนำกลับมาใช้ใหม่ และการคัดแยกขยะมูลฝอย โดยกลุ่มตัวอย่าง 381 คน ผลการศึกษาวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ใน ระดับดี มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับน้อย และการมีส่วนร่วมในการ จัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับดี พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนโดยรวมอยู่ใน ระดับพอใช้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ด้านการลดการเกิดขยะ การนำกลับมาใช้ใหม่ และการคัดแยกประเภทขยะอยู่ในระดับพอใช้ ปัจจัย

ที่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย และการคัดแยกขยะมูลฝอย คือ การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย และการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ส่วนความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยไม่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมและด้านอื่นๆ

วีระยุทธ ค้วงชนะ (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลโพธิ์ทอง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ทอง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ในด้านร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมประเมินผล มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง และการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ได้กำหนดเป็นยุทธศาสตร์ แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอย และตัวชี้วัดในแต่ละด้านคือยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมคิดของประชาชน ยุทธศาสตร์มีส่วนร่วมตัดสินใจของประชาชน ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมวางแผนของประชาชน ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมปฏิบัติของประชาชน ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ของประชาชน และยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมประเมินผลของประชาชน โดยมีแผนงานและโครงการ จำนวน 19 แผนงาน การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเทศบาลตำบลโพธิ์ทอง มีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ชุมชนรักษาความสะอาด ชุมชนมีรายได้จากการคัดแยกขยะ คนงานเก็บขยะมูลฝอยทำหน้าที่ขนย้ายขยะมูลฝอยได้ดี มีรถเก็บขยะ การจัดการเก็บขยะมูลฝอยเหมาะสมทั้งช่วงเวลา และสถานที่ทิ้งขยะ อุปกรณ์ที่ใช้ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยมีประสิทธิภาพพร้อมใช้งาน มีบ่อทิ้งขยะในพื้นที่สะดวก ส่วนปัญหาในการบริหารจัดการขยะ คือคนนอกพื้นที่นำขยะมูลฝอยมาทิ้งรวมในเขตเทศบาลตำบลโพธิ์ทอง ทำให้ถังขยะกับรถขยะมีจำนวนไม่เพียงพอตลอดจนปัญหาประชาชนขาดความเอาใจใส่ต่อปัญหาขยะมูลฝอยยังมีการทิ้งขยะมูลฝอยลงในแม่น้ำ แนวทางแก้ไขปัญหาคือ เพิ่มจำนวนถังแยกขยะและรถเก็บขยะ ประชาสัมพันธ์ปลุกฝังให้ประชาชนมีจิตสำนึกสาธารณะใส่ใจร่วมมือกันแยกขยะมูลฝอยเพื่อแก้ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน นำกฎเทศบัญญัติมาบังคับใช้อย่างจริงจัง และร่วมกันวางแผนการบริหารจัดการขยะในชุมชน

ศักดิ์สิทธิ์ แยมศรี (2543) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะ และศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ และสถานภาพที่อยู่อาศัย ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งด้าน

ร่วมสนับสนุนกิจกรรมฯ และด้านการติดตามประเมินผลฯ อยู่ในระดับต่ำ โดยระดับการมีส่วนร่วมในด้านการสนับสนุน กิจกรรมฯ สูงกว่าการมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผลฯ สำหรับการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะพบว่า ประชาชนผู้มีรายได้มากและผู้มีอาชีพเป็นผู้ประกอบการ/พ่อค้า/นักธุรกิจ ระดับการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะสูงกว่า ทุกกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ศุณีย์ มัลลิกะมาลย์ (2542) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะชุมชน การศึกษาครั้งนี้พบว่า มีแนวทางดำเนินการให้ประชาชนคัดแยกขยะก่อนที่จะเป็นการลดปริมาณขยะ 2 แนวทาง คือ การใช้กลไกทางการศึกษา โดยให้นักเรียนและครูเป็นผู้มีส่วนร่วม ในการคัดแยกขยะ ภายใต้โครงการการจัดการขยะ ด้วยการให้นักเรียนคัดแยกขยะจากบ้านและนำเอาขยะมีมูลค่า เช่น กระดาษ ขวดแก้ว มาโรงเรียนเพื่อรวบรวมขายยังร้านของเก่า ขยะมีมูลค่าบางประเภทครูก็จะสอนให้นำมาแปลงใช้ใหม่โดยใช้วิธีง่ายๆ เช่น กระดาษทำเป็นโคมไฟ พลาสติกทำเป็นดอกไม้ เป็นต้น สำหรับขยะที่ขายนั้นนักเรียนเจ้าของขยะจะได้รับสิ่งตอบแทนเป็นคะแนนเรียกว่า คะแนนความดีและสะสมไว้ในธนาคารเรียกว่า ธนาคารความดี เพื่อจะได้เอาคะแนนความดีไปแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งของภายหลัง อีกลักษณะหนึ่งของกลไกทางการศึกษานี้คือ โครงการ สามพลังรวมใจไร้ขีดจำกัด มีวิธีการคือ ให้นักเรียนคัดแยกขยะที่บ้านและโรงเรียนตามประเภทที่กำหนดให้ และนำขยะมีมูลค่ามามอบให้ชุมชน ด้วยการหาสมาชิกคัดแยกขยะเพิ่ม โดยเริ่มจากนักเรียน ครูในโรงเรียน และชุมชน การใช้กลไกทางชุมชน โดยใช้การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้แก่คนในชุมชนให้ทำการคัดแยกขยะและเก็บขนขยะให้ถูกประเภทที่ได้คัดแยกไว้ จากการวิจัยสรุปผลได้ว่า การคัดแยกขยะก่อนทิ้งสามารถลดปริมาณขยะลงไปได้ ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหามลพิษ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน นักเรียน ครู เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดประสิทธิผล

อนงค์ฤทธิ์ แข็งแรง (2549) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า ในด้านข้อมูลพื้นฐานและสภาพปัจจุบัน ปี 2558 คาดว่าจะมีปริมาณขยะ 105.64 ตันต่อวัน ซึ่งในปัจจุบันมี 4 เทศบาล และ 3 อบต. ที่มีการกำจัดขยะแบบถูกสุขลักษณะ โดยวิธีการฝังกลบ องค์ประกอบของขยะส่วนใหญ่เป็นเศษอาหาร พลาสติก กระดาษ แก้ว กระป๋อง และโลหะ ผลการสัมมนา พบว่าสถานการณ์การจัดการขยะในปัจจุบัน ในพื้นที่ชนบท ประชาชนสามารถกำจัดเองโดยการเผา หรือซุกหลุมฝังกลบเอง สำหรับพื้นที่เทศบาลเมืองและเทศบาลตำบล มีปริมาณขยะค่อนข้างมากทำให้เกิดปัญหาในการจัดการขยะ ปัญหาของการจัดการขยะในปัจจุบันที่พบ คือ ขาดระบบการจัดการขยะที่ชัดเจน ไม่มีสถานที่สำหรับทิ้งขยะ ประชาชนขาดจิตสำนึก ไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับเกี่ยวกับการทิ้งขยะ และไม่มีความร่วมมือในการ

จัดการขยะ จำนวนถึงขยะ รถ และพนักงานไม่เพียงพอ แนวทางการแก้ไข ควรให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อให้ตระหนักถึงปัญหาการคัดแยกขยะ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดทำแผนการกำจัดขยะ จัดตั้งระบบรับซื้อของเก่าในชุมชน โครงการธนาคารขยะในโรงเรียนจัดตั้งศูนย์การจัดการขยะรวมสำหรับแต่ละพื้นที่ ภายในศูนย์ฯ จะประกอบไปด้วย โรงคัดแยกขยะ โรงทำปุ๋ยหมัก และพื้นที่ฝังกลบ และออกมาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมการจัดการ กำหนดค่าธรรมเนียมขยะที่เหมาะสม

ธนาพร ประสิทธิ์ราพันธุ์ (2544) ได้ศึกษาการจัดการขยะชุมชน: กรณีบ้านดงม่อนกระทิง เทศบาลนครลำปาง ผลการศึกษาพบว่า การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านดงม่อนกระทิงมีรูปแบบดำเนินการจัดการด้วยตนเองโดยดำเนินการจัดเก็บขยะ การจัดหาแรงงานเพื่อปฏิบัติงาน การจัดเก็บค่าธรรมเนียมเก็บขยะ การบริหารกองทุนขยะ และการแก้ไขปัญหาต่างๆ รวมถึงการกำหนดเกณฑ์การปฏิบัติเพื่อจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเอง ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมมากในการจัดการขยะมูลฝอย โดยในกระบวนการดำเนินงานของชุมชนนั้น ปัจจัยการรับรู้ข่าวสาร ผู้นำ การมีส่วนร่วมของชุมชน การสนับสนุนของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ และเทศบาลนครลำปาง เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน โดยเป็นการหนุนเสริมการดำเนินงานของชุมชนให้มีศักยภาพในการจัดการขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น

อุไรวรรณ คำไทย (2542) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การจัดการขยะมูลฝอย ได้แก่ การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยอาจจะเก็บเพื่อการเก็บขนหรือเพื่อการกำจัดนั้น ควรจะได้รับการจัดระบบที่ถูกต้องและเหมาะสมกับลักษณะของมูลฝอย เพราะงานเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยนี้ เป็นงานที่กระทำโดยประชาชน ก่อนที่จะส่งให้บริการของรัฐบาลเก็บขนและนำไปกำจัดในขั้นตอนต่อไป ซึ่งถ้าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจต่อระบบการทำงานของหน่วยงานของรัฐ ตลอดจนเข้าใจถึงวิธีการกำจัดที่รัฐกำลังดำเนินการอยู่ ประชาชนก็จะสามารถให้ความร่วมมือกับรัฐได้ถูกต้อง เป็นการลดภาระของรัฐในการเก็บขนและการกำจัดขยะ จากการศึกษาพบว่า งานเก็บขนมูลฝอยเป็นงานที่ต้องปฏิบัติต่อเนื่องกันกับงานกวาดและเป็นส่วนที่มีความสำคัญอันหนึ่งของกระบวนการรักษาความสะอาดและการบริหารงานรักษาความสะอาด โดยเฉพาะการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของเทศบาลอันเป็นสิ่งที่ใกล้ชิดกับประชาชนเพราะคนเราเมื่อมีการบริโภคย่อมจำเป็นจะต้องมีการทิ้งเศษสิ่งของไม่ว่าจะเป็นเศษอาหารหรือเศษมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูลที่มนุษย์ขับถ่ายออกมา สิ่งเหล่านี้จะต้องมีการเก็บและขนหรือนำไปทิ้งทะเล หรือทำลายโดยการเผา ซึ่งย่อมขึ้นกับวิธีการที่เทศบาลในท้องถิ่นนั้นจะเลือกปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อมิให้เป็นการก่อความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน

มิศรา สามารถ (2543) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางความร่วมมือระหว่างประชาชนกับภาครัฐในการแยกประเภทมูลฝอยก่อนนำทิ้ง โดยได้ศึกษาพฤติกรรมและข้อคิดเห็นของชุมชน

เทศบาลและกรุงเทพมหานครในกลุ่มชุมชนหนาแน่น เพื่อทราบข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทิ้งขยะมูลฝอย ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในรูปแบบหรือแนวทางความร่วมมือระหว่างประชาชนกับภาครัฐมาปรับใช้กับพื้นที่ของตนเอง จากการศึกษาทำให้ทราบว่า ทั้งสองกลุ่มต่างมีความพร้อมที่จะให้การสนับสนุนและความร่วมมือกับนโยบายการแยกประเภทมูลฝอยก่อนนำทิ้งของรัฐ แต่มีเงื่อนไขด้านการจัดการต่างๆ เช่น การแยก การลดขยะ การประชาสัมพันธ์ในความรู้สึสด่างๆ ให้เข้าใจในการมีส่วนร่วมการจัดตั้งรองรับมูลฝอย รถเก็บสำหรับแยกประเภท การลงโทษอย่างจริงจัง การนำกลับมาใช้ใหม่ทั้งสองกลุ่มเห็นด้วยกับมาตรการในการทิ้งมูลฝอยอันตรายจากครัวเรือนต่างๆ โดยให้ประชาชนสามารถนำมูลฝอยมาคืนยังร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าอื่นๆ ได้ทุกร้าน ทั้งสองฝ่ายขัดแย้งกันว่าประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในการแยกขยะก่อนนำทิ้ง ขณะที่ประชาชนอ้างว่าไม่เข้าใจประเภทมูลฝอยผลการศึกษาทั้งสองกลุ่มได้เสนอว่า ควรมีการประสานขอความร่วมมือจากทุกฝ่ายในพื้นที่ เช่นภาครัฐ องค์กรเอกชน เอ็นจีโอ ชุมชน และประชาชน จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ลักษณะของที่อยู่อาศัย และการรับรู้สถานการณ์ปัญหามูลฝอย มีผลต่อพฤติกรรมในการจัดการปัญหามูลฝอยของประชาชนซึ่งหากมองเป็นภาพรวมโดยคร่าวๆ แล้ว ปัจจัยเหล่านี้ก็น่าจะมีความสัมพันธ์กับความเหมาะสมของการจัดการมูลฝอยในครัวเรือนด้วยเช่นกัน

ปวันพัชร์ บุญยะชัยชนะ (2552) ได้ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการจัดการขยะในเขตพื้นที่เทศบาลนครเชียงใหม่ และเพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการจัดการขยะในเขตพื้นที่เทศบาลนครเชียงใหม่เพื่อหาแนวทางแก้ไข ปัญหา ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการจัดการขยะอยู่ในระดับไม่มีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ไม่มีส่วนร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้น ไม่มีส่วนร่วมในการคิดวางแผนในกิจกรรมหรือโครงการ ไม่มีส่วนร่วมในการประชุมและทราบถึงปัญหาสาเหตุ ไม่มีส่วนร่วมในการคิดวางแผน ไม่มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาความต้องการ และไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลในกิจกรรมหรือโครงการ รองลงมา มีส่วนร่วมในระดับน้อย คือ มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์หรือชักชวนให้ร่วมทำกิจกรรม เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการ ซึ่งดูได้จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่ทางเทศบาลเป็นผู้กำหนด เช่น กิจกรรมโครงการจัดรถคัดแยกขยะออกให้บริการ กิจกรรมรณรงค์จัดทิ้งขยะให้เป็นที่ทางหรือการคัดแยกขยะที่จัดทิ้ง กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะด้วยวิธีต่างๆ กิจกรรมประกวดคำขวัญรณรงค์ประชาสัมพันธ์ด้านการคัดแยกขยะ และการกำหนดอัตราค่าเก็บขยะ คือประชาชนยังไม่มีโอกาสในการเข้าไปร่วมขั้นตอนการค้นหาปัญหา การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา การ

ประชาสัมพันธหรือชักชวนร่วมในโครงการรวมถึงการประเมินผลกิจกรรมหรือโครงการอาจกล่าว
ว่าประชาชนยังไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการอย่างแท้จริงส่วนการศึกษาปัญหา
และอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการจัดการขยะจากการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่เห็น
ว่าการจัดการปัญหาขยะยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ ประชาชนไม่เล็งเห็นความสำคัญในการแยกขยะ
ก่อนที่จะนำไปทิ้งหรือกำจัด ขยะมีปริมาณมากทำให้เสียเวลาต่อการแยก ขาดแนวทางหรือขาด
การส่งเสริมให้ความร่วมมือในการแยกขยะ การใช้ประโยชน์ที่เกิดมาจากขยะ ขาดงบประมาณและ
ขาดการให้การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการแยกขยะ ขาดการรณรงค์และการประชาสัมพันธ์ที่
เกี่ยวกับความรู้และความเข้าใจรวมไปถึงประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการนอกจากนั้น
ยังพบปัญหาจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในเรื่องของไม่มีการใช้นโยบายเชิงบังคับหรือออก
กฎหมายท้องถิ่น หรือบังคับใช้กฎหมายท้องถิ่นอย่างจริงจัง อาจจะเนื่องมาจากประชาชนคือฐาน
เสียงสำคัญของกลุ่มการเมืองท้องถิ่น และปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มการเมืองท้องถิ่นกับ
ชุมชนหรือกลุ่มผลประโยชน์ จนก่อให้เกิดการจัดเก็บขยะไม่เท่าเทียมกันในแต่ละพื้นที่ ส่วนปัญหา
และอุปสรรคในเรื่องของการจัดเก็บใบไม้และกิ่งไม้ ซึ่งประชาชนระบุว่าทางเทศบาลไม่ได้จัดเก็บ
ขยะประเภทนี้ เนื่องจากทางเทศบาลได้ทำสัญญาจ้างบริษัทเอกชนให้เข้ามาดำเนินการจัดเก็บขยะ
ซึ่งตามสัญญาไม่ได้ระบุให้ดำเนินการเก็บขน เศษใบไม้และกิ่งไม้ ดังนั้นบริษัทเอกชนจึงจัดเก็บขยะ
เพียงอย่างเดียว ซึ่งทางเทศบาลเองก็ไม่ได้มีการสื่อสารกับประชาชนในเรื่องของขยะพิเศษนี้

มาริสา สุรินทร์ (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนเพื่อนำไปสู่
การจัดทำแผนปฏิบัติการในเขตเทศบาลตำบลด้นเปา อำเภอสันกำแพงจังหวัดเชียงใหม่ผลการศึกษา
พบว่า

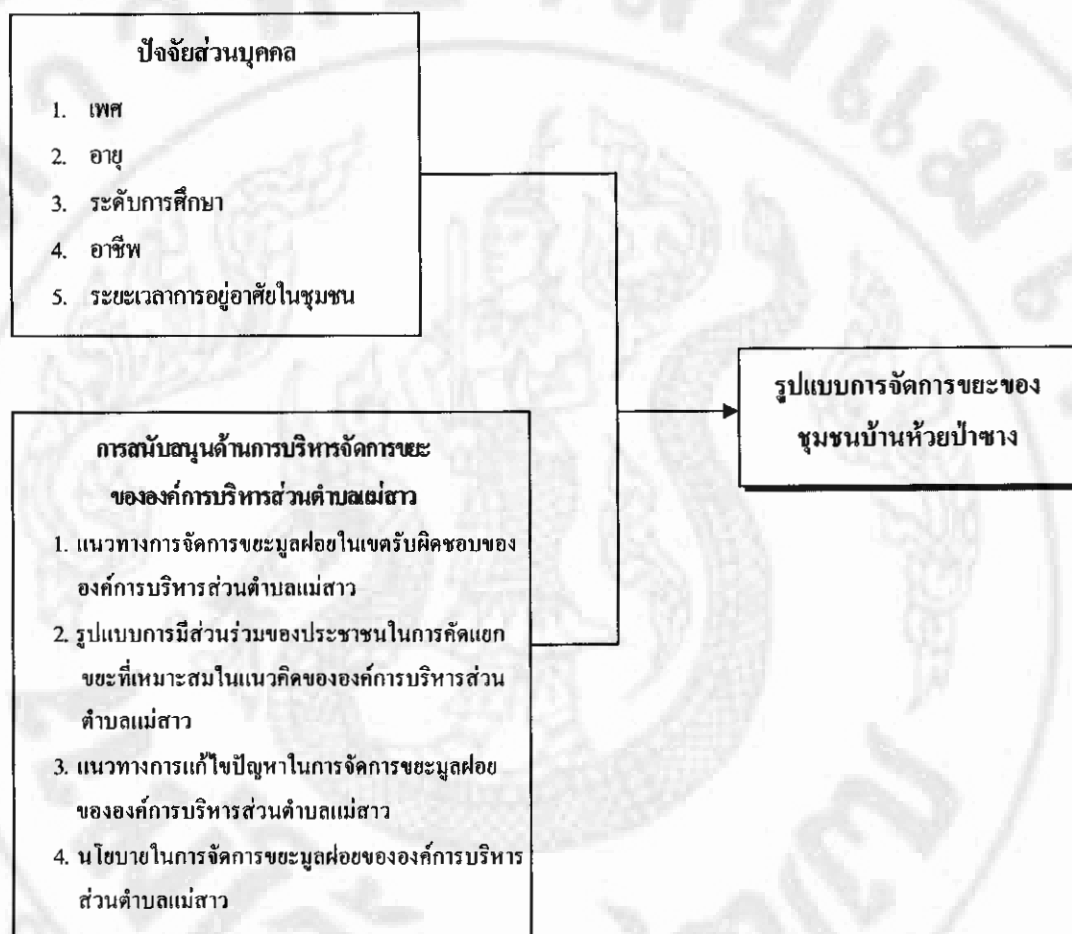
1. ด้านบริบทการจัดการขยะมูลฝอย สามารถสรุปเป็นประเด็นหลักๆ ได้ดังนี้ คือ
ปัญหาด้านปริมาณ จำนวนขยะในพื้นที่เทศบาลตำบลด้นเปามีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตามจำนวน
ประชากรที่เพิ่มขึ้นทั้งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่และเดินทางผ่านหรือมาท่องเที่ยวในพื้นที่ปัญหาด้านการ
จัดการ 1) ไม่มีการนำวิธีการจัดการขยะรูปแบบใหม่มาใช้ 2) ถึงใส่ขยะที่เทศบาลมีไว้บริการ
ประชาชนยังเป็นถังรวมไม่ใช่ถังแยกขยะ 3) ดำเนิน โครงการคัดแยกขยะไม่ต่อเนื่อง

2. แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในปัจจุบัน จากการศึกษาพบว่า
เทศบาลได้เริ่มนำแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยใหม่ๆ เข้ามาจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ เริ่มมีการ
จัดอบรมให้ความรู้กับประชาชน ในเรื่องการคัดแยกขยะที่ใช้ได้กับใช้ไม่ได้ พร้อมทั้งมีการส่งเสริม
ให้ประชาชนภายในหมู่บ้านเก็บขยะรีไซเคิลไว้จำหน่ายเป็นรายได้ของประชาชนเอง มีการนำถัง
ขยะแบบถังเดียวไว้บริการประชาชน โดยจะนำไปกำจัดที่อำเภอสอดโดยวิธีการฝังกลบ

3. ด้านข้อมูลพื้นฐานที่จะนำไปพัฒนาเป็นแนวทางสู่แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการขยะมูลฝอยแบบยั่งยืน สามารถสรุปเป็นประเด็นหลักๆ ได้ดังนี้ 1) ควรเริ่มจากการให้ประชาชนมีความรู้เรื่องประโยชน์และโทษของขยะมูลฝอย 2) ให้ความรู้ประชาชนถึงการจัดเก็บขยะให้ถูกวิธี การนำขยะมูลฝอยประเภทต่างๆ กลับมาใช้ใหม่ 3) เทศบาลควรจัดเตรียมถังขยะไว้บริการประชาชนระบบ 3 ถัง คือ มีถังขยะเปียก ถังขยะแห้ง และถังขยะมีพิษ 4) มีการจูงใจให้ประชาชนในพื้นที่ร่วมมือกันในการรักษาความสะอาด เช่น มีการประกวดหมู่บ้านน่าอยู่ โดยมีการประกาศการจัดลำดับและมอบรางวัลประจำเดือนทุกเดือน เป็นต้น

ชูชีพ ศิริ (2549) ได้ศึกษา การจัดการขยะในเขตเทศบาลตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาถึงสภาพการณ์ปริมาณขยะและการจัดการขยะของเทศบาลตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหการจัดการขยะของเทศบาลตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ 3) เพื่อศึกษาถึงความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านกาดที่มีต่อขยะมูลฝอย 4) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการคัดแยกประเภทขยะในเขตเทศบาลตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ วิธีการศึกษาเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 354 ตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการศึกษาพบว่า ปริมาณขยะในเขตเทศบาลตำบลบ้านกาดส่วนใหญ่มีแหล่งกำเนิดจากสถานประกอบการพาณิชย์ โดยเฉพาะขยะประเภทพลาสติก ประชาชนมีการคัดแยกขยะภายในครัวเรือนก่อนทิ้ง โดยแบ่งขยะเป็น 2 ประเภท คือขยะเปียก และขยะแห้ง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกประเภทขยะอยู่ในระดับน้อย ซึ่งทำให้สภาพการณ์ขยะโดยรวมยังไม่สามารถลดปริมาณลงได้และการบริหารจัดการขยะของเทศบาลไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเพื่อให้การจัดการขยะของเทศบาลตำบลบ้านกาดเกิดประสิทธิภาพ จึงต้องมีการณรงค์ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการคัดแยกประเภทขยะตั้งแต่ระดับครัวเรือน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะร่วมกับเทศบาลเพื่อเป็นพื้นฐานของการแก้ไขปัญหาขยะและลดปริมาณขยะที่มีประสิทธิภาพต่อไป ผลการศึกษานี้คาดว่าจะประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะภายในพื้นที่ และอาจสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการกำจัดขยะในหมู่บ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการกำจัดขยะปิ้งจัยที่มีผลต่อการกำจัดขยะและเพื่อได้แนวทางในการสนับสนุนและพัฒนาชุมชนในการกำจัดการขยะของชาวบ้าน หมู่บ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

สถานที่ดำเนินการวิจัย

หมู่บ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการกำจัดขยะในหมู่บ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเน้นการศึกษาซึ่งให้ความสำคัญกับการเก็บข้อมูลเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมกลุ่มด้วยตัวเองวิธีการวิจัยใช้ การศึกษาจากการสัมภาษณ์

สาเหตุที่ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเข้าใจบริบทของสังคมอันเป็นแนวคิดพื้นฐานที่ใช้ประกอบการศึกษาปิ้งจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการขยะชุมชน จะมีการเก็บข้อมูลด้านสภาพแวดล้อม ข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลที่สะท้อนความคิดของผู้ตอบโดยตรง การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องการจากแหล่งข้อมูลบุคคลที่เลือกสรรแล้วว่าเป็นผู้ที่รู้เรื่องนั้นๆ ดี (Key Informant,s) วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก Indepth Interviews เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีลักษณะเด่น

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ สามารถอธิบายได้ ดังนี้

ข้อมูลปฐมภูมิ

จากการสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถาม และการสังเกต เพื่อรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในบ้านห้วยป่าซาง ในการศึกษาครั้งนี้ได้จำแนกขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1. การสัมภาษณ์ การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากตัวแทนประชาชนในชุมชนบ้านห้วยป่าซาง โดยผู้วิจัยได้ทำแบบสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า โดยผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำองค์กรชุมชน และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการขยะมูลฝอย เพราะเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ดี มีความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของผู้ทำการวิจัย
2. การเก็บข้อมูลจากการสังเกต เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เป็นบริบทของชุมชน

ข้อมูลทุติยภูมิ

โดยการศึกษาข้อมูลด้านเอกสาร เกี่ยวกับบริบทของชุมชนบ้านห้วยป่าซาง แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การรวบรวมความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับขยะจากแหล่งข้อมูลต่างๆ และการทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลว่าเป็นข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ ข้อมูลจะถูกจัดหมวดหมู่เพื่อให้ง่ายและสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรที่ทำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้นำชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการขยะมูลฝอยของบ้านห้วยป่าซาง รวมถึงสมาชิกชุมชนบ้านห้วยป่าซางที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านห้วยป่าซาง โดยใช้วิธีการคัดเลือก คือ ใช้วิจารณญาณของผู้เก็บข้อมูลการให้สัมภาษณ์

ข้อดีของการใช้การคัดเลือกอย่างใช้วิจารณญาณของผู้เก็บข้อมูล คือ ลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ ของผู้ทำวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้วิจารณ์ตนเองของตนในการเลือกตัวอย่างซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่มีทิศทางค่อนข้างถูกต้อง จำนวน 6 คน ซึ่ง Yin (2002) ให้การสนับสนุนว่ากลุ่มตัวอย่างประมาณ 6 – 10 คน นั้นเพียงพอที่จะช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษา

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 คือ การศึกษารูปแบบการจัดการขยะของชุมชนบ้านห้วยป่าซางนั้น ได้ใช้เทคนิคที่เรียกว่า Content Analysis ซึ่ง Burdens and Abbot (2008) ได้อธิบายไว้ว่า การวิเคราะห์ผลจะใช้เทคนิค Content Analysis โดยเป็นเทคนิคที่มุ่งเน้นไปยังการตีความหมายที่แท้จริงที่ผู้ถูกสัมภาษณ์ต้องการสื่อ โดยอาศัยวิจารณ์ของผู้ทำวิจัยเป็นหลัก และจากนั้นจะนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ได้มาสรุปเป็นผลการสัมภาษณ์เชิงพรรณนาในงานวิจัยอีกที

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งขยะ หรือมูลฝอย หรือของเสีย เป็นเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม และมีผลต่อสุขภาพอนามัย มูลฝอยหรือของเสียกำลังมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นทุกปี เพราะสาเหตุจากการเพิ่มของประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจและทางอุตสาหกรรม นับเป็นปัญหาที่สำคัญของชุมชนซึ่งต้องจัดการและแก้ไข ปริมาณกากของเสียและสารอันตราย ได้แก่ ขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูลและสารพิษที่ปนเปื้อนอยู่ในแหล่งน้ำ ดิน และอากาศ ตลอดจนบางส่วนตกค้างอยู่ในอาหาร ทำให้ประชาชนทั่วไปเสี่ยงต่ออันตรายจากการเป็นโรคต่าง ๆ เช่น โรคมะเร็ง และ โรคผิดปกติทางพันธุกรรมเป็นต้นสถานที่บางแห่งก็มีคนทิ้งขยะกันตามสะดวก โดยนำไปเทกองรวมกันไว้ริมทางเดินข้างโคนต้นไม้บ้าง ทำให้มีการหมักหมมเน่าเปื่อยสิ่งกลิ่นเหม็นคloy บางครั้งอาจมองเห็นหนอนจำนวนมากมายไต่ยั่วเย้าออกมาจากกองขยะ ดูน่าขยะแขยง นอกจากนั้นกองขยะยังเป็นแหล่งชุมนุมของสัตว์นำโรคสารพัดชนิด เช่น ยุง แมลงวัน หนู แมลงสาบ ฯลฯ ขยะที่ฝนตกลงมาน้ำฝนก็จะชะเอาสิ่งสกปรกเน่าเหม็นในกองขยะไหลไปยังพื้นที่ใกล้เคียง และอาจจะไหลลงท่อระบายน้ำ และแม่น้ำลำคลอง จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ทำให้ได้ผลการศึกษา ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 2 รูปแบบการจัดการขยะในหมู่บ้านห้วยป่าซาง

ตอนที่ 3 การสนับสนุนด้านการบริหารจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ให้กับชุมชนบ้านห้วยป่าซาง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สาว
อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

บ้านห้วยป่าซาง เป็นหมู่บ้านหนึ่งในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว เดิมเป็นพื้นที่หมู่บ้านหนึ่งของอำเภอแม่เมาะ และเมื่อมีการอพยพของคนมากขึ้นซึ่งส่วนใหญ่มาจากอำเภอหางดง และอำเภอสันป่าตอง จึงทำให้หมู่บ้านขยายเพิ่มขึ้นและได้มีการแยก

ออกมาตั้งเป็นอีกตำบลหนึ่ง โดยใช้ชื่อลำน้ำสาวเป็นชื่อตำบล ตั้งอยู่ในเขตปกครองของอำเภอแม่
 อาย จังหวัดเชียงใหม่

ตำบลแม่สาว ประกอบด้วย 15 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านแม่สาว, บ้านสันมะนาว, บ้าน
 หนองเต็ง, บ้านห้วยป่าซาง, บ้านคง, บ้านแม่ฮ่าง, บ้านกาวิละ, บ้านศรีดอนแก้ว, บ้านสันป่าข่า,
 บ้านเมืองหนอง, บ้านปัญจะพัฒนา, บ้านสัน, บ้านศรีบุญเรือง, บ้านเมืองพาน และบ้านโป่งไฮ

ทิศเหนือ ติดกับ สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า

ทิศใต้ ติดกับ ต.สันต้นหม้อ อ.แม่อาว และ ต.เวียง อ.ฝาง จ.เชียงใหม่

ทิศตะวันออก ติดกับ ต.แม่อาว อ.แม่อาว จ.เชียงใหม่

ทิศตะวันตก ติดกับ ต.โป่งน้ำร้อน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่

อาชีพหลัก ทำนา, ทำสวน, และอุตสาหกรรมขนาดย่อม เช่น โรงสีข้าว, โรงทำอิฐ

มอญ

อาชีพเสริม ทำผ้าพื้นเมือง, ผ้าไทยใหญ่และตัดเย็บเสื้อผ้า

สภาพทั่วไป

บ้านห้วยป่าซาง ตำบลแม่สาว อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอแม่อาวไปทางทิศใต้ประมาณ
 8 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวจังหวัดไปทางทิศเหนือ เป็นระยะทางประมาณ 180 กิโลเมตร

ลักษณะภูมิประเทศ

เป็นที่ราบสูง

เนื้อที่

ตำบลแม่สาว มีพื้นที่ทั้งหมด 130.5 ตารางกิโลเมตร หรือ 81,562.50 ไร่

การคมนาคม

การคมนาคมเส้นทางสายหลักผ่านกลางพื้นที่ของตำบล คือ ทางหลวงจังหวัด
 หมายเลข 107 เส้นทางคมนาคมจากกรุงเทพฯ – ตัวจังหวัดเชียงใหม่ มีระยะทาง 720 กิโลเมตร

สภาพถนนลาดยางเส้นทางคมนาคมจากตัวจังหวัด – ตำบลแม่สาว มีระยะทาง 180 กิโลเมตร สภาพถนนลาดยาง

ตอนที่ 2 รูปแบบการจัดการขยะในหมู่บ้านห้วยป่าซาง

การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่ฮวย จังหวัดเชียงใหม่ มีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมคำตอบจากกลุ่มตัวอย่างในชุมชนสามารถอธิบายคำถามในการวิจัยได้ ดังนี้

การแบ่งประเภทของขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านห้วยป่าซาง

ในปัจจุบันขยะมูลฝอยแบ่งได้เป็นหลายประเภทด้วยกันแต่ผู้ทำการวิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในชุมชนบ้านห้วยป่าซาง สามารถแบ่งแยกขยะออกเป็นประเภทได้ ดังนี้

1. ขยะสด ได้แก่ เศษอาหาร ผัก เปลือกผลไม้ เศษเนื้อ เป็นต้น
2. ขยะแห้ง ได้แก่ เศษกระดวย เศษผ้า แก้ว พลาสติก โลหะ ของเหลือทิ้งจากการก่อสร้าง ตะกอนจากน้ำโสโครก ได้แก่ ตะกอนจากระบบบำบัดน้ำเสีย ระบบท่อรวบรวมน้ำเสีย
3. ขยะมีพิษหรือของเสียอันตราย ได้แก่ หลอดนีออน กระป๋องบรรจุสารเคมี เช่น สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ถ่านไฟฉาย ขยะติดเชื้อ

นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มตัวอย่างบางคนแบ่งประเภทขยะตามลักษณะส่วนประกอบขยะ ดังนี้

1. ผักผลไม้และเศษอาหาร ได้แก่ เศษผลไม้ เศษอาหารที่เหลือจากการปรุงอาหาร และเหลือจากการบริโภค เช่น ข้าวสุก เปลือกผลไม้ เนื้อสัตว์ต่างๆ ฯลฯ
2. กระดวย ได้แก่ วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเยื่อกระดาษ เช่น กระดวย หนังสือพิมพ์ ใบปลิว ถุงกระดาษ กล่องกระดาษ ฯลฯ
3. พลาสติก ได้แก่ วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากพลาสติก เช่น ถุงพลาสติก ภาชนะพลาสติก ของเล่นเด็ก ผลิตภัณฑ์ไฟเบอร์กลาส ฯลฯ
4. ผ้า ได้แก่ สิ่งทอต่างๆ ที่ทำมาจากเส้นใยธรรมชาติ และใยสังเคราะห์ เช่น ผ้าฝ้าย ลินิน ขนสัตว์ ผ้าไนลอน ได้แก่ เศษผ้า ผ้าเช็ดมือ ถุงเท้า ผ้าจีวร ฯลฯ

5. แก้ว ได้แก่ วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากแก้ว เช่น เศษกระจก ขวด หลอดไฟ เครื่องแก้ว ฯลฯ

6. ไม้ ได้แก่ วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้ ไม้ไผ่ ฟาง หญ้า เศษไม้ เช่น กล่อง ไม้ เก้าอี้ โต๊ะ เฟอร์นิเจอร์ เครื่องเรือน ฯลฯ

7. โลหะ ได้แก่ วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ต่างๆที่ทำจากโลหะ เช่น กระป๋อง ตะปู ลวด ภาชนะ ที่ทำจากโลหะต่างๆ ฯลฯ

8. หิน กระเบื้อง กระดุก และเปลือกหอย ได้แก่ เศษหิน เปลือกหอย เศษกระดุก สัตว์ เช่น ก้างปลา เครื่องปั้นดินเผา เปลือกหอย กุ้ง ปู เครื่องเคลือบ ฯลฯ

9. ยางและหนัง ได้แก่ วัสดุและผลิตภัณฑ์ที่ทำจากยางและหนัง เช่น รองเท้า กระเป๋า ลูกบอล ฯลฯ

10. วัสดุอื่นๆ ได้แก่ วัสดุที่ไม่สามารถจัดเข้ากลุ่มต่างๆ ข้างต้น

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มตัวอย่างบางคนที่แบ่งประเภทของขยะมูลฝอย ออกเป็น 2 กลุ่ม ใหญ่ คือ

1. ขยะมูลฝอยที่เผาไหม้ได้ ได้แก่ กระดาษ ผ้าหรือสิ่งทอ ผักผลไม้ และเศษอาหาร พลาสติก หญ้าและไม้

2. ขยะมูลฝอยที่เผาไหม้ไม่ได้ ได้แก่ เหล็กหรือเศษโลหะอื่นๆ แก้ว หิน กระเบื้อง เปลือกหอย ฯลฯ

แต่โดยสรุปเป็นภาพรวมแล้ว ส่วนใหญ่แล้วชุมชนบ้านห้วยป่าซาง มีการแบ่งแยก ขยะออกเป็น 3 ประเภทหลักๆ ได้แก่ ขยะสด ขยะแห้ง และขยะมีพิษ

ปริมาณและลักษณะมูลฝอยในชุมชน

ผู้วิจัยได้รวบรวมคำตอบจากกลุ่มตัวอย่างในชุมชน และสามารถนำมาอธิบาย ปริมาณรวมถึงลักษณะของขยะมูลฝอยว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้

1. ลักษณะชุมชนหรือที่ตั้งของท้องถิ่น ชุมชนการค้า จะมีปริมาณขยะมูลฝอย มากกว่าชุมชนที่อยู่อาศัย ส่วนบริเวณเกษตรกรรม จะมีปริมาณขยะมูลฝอยอีกรูปแบบหนึ่ง

2. ความหนาแน่นของประชากรในชุมชน บริเวณที่อยู่อาศัยหนาแน่นปริมาณขยะ เกือบมากกว่าบริเวณที่มีประชากรอาศัยอยู่น้อย

3. ฤดูกาล มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของปริมาณขยะเป็นอย่างมาก เช่น ฤดูที่ผลไม้ มาก ปริมาณขยะมูลฝอยจำพวกเปลือก เม็ดของผลไม้จะมีมาก เพราะเหลือจากการบริโภคของ ประชาชน ถ้าผลไม้ยังออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก ยังทำให้มีเปลือกและเศษผลไม้ทิ้งมากในปีนั้น

4. สถานะเศรษฐกิจ ครั้วเรือนที่มีฐานะดี ย่อมมีกำลังซื้อสินค้าสูงกว่าครัวเรือนที่มี ฐานะเศรษฐกิจต่ำ จึงมีขยะมูลฝอยมากตามไปด้วย ครัวเรือนที่มีฐานะเศรษฐกิจดี จะมีขยะมูลฝอย จากบรรจุภัณฑ์ เช่น กล่อง กระป๋อง โฟม ถุงพลาสติก ส่วนพวกฐานะที่ไม่ดีมักเป็นเศษอาหาร เศษ ผัก

5. อุปนิสัยของประชาชนในชุมชน ประชาชนที่มีอุปนิสัยรักษาความสะอาด เป็น ระเบียบเรียบร้อยจะมีปริมาณขยะมูลฝอยในการเก็บขนมากกว่าประชาชนที่มีอุปนิสัยมักง่ายและไม่ เป็นระเบียบ ซึ่งจะทิ้งขยะมูลฝอยกระจัดกระจาย ไม่รวบรวมเป็นที่เป็นทาง ปริมาณขยะมูลฝอยที่จะ เก็บขนจึงน้อยลง แต่ไปมากอยู่ตามลำคลอง ถนนสาธารณะ ถนน ที่สาธารณะ เป็นต้น ตัวแปรอีกตัว หนึ่งคือ พฤติกรรมการบริโภคและค่านิยมของคนแต่ละกลุ่ม มีผลต่อลักษณะของขยะมูลฝอย เช่น กลุ่มวัยรุ่นนิยมอาหารกระป๋อง น้ำขวด อาหารใส่โฟม พลาสติก กล่องกระดาษ

6. การจัดการบริการเก็บขยะมูลฝอย องค์ประกอบนี้ก็เป็นผลอย่างมากต่อการ เปลี่ยนแปลงปริมาณขยะมูลฝอย ถ้าบริการเก็บขยะมูลฝอยไม่สม่ำเสมอประชาชนก็ไม่กล้านำขยะ มูลฝอยออกมา ความไม่สะดวกในการจัดเก็บขยะมูลฝอย เพราะรถขนขยะมูลฝอยไม่สามารถเข้า ชุมชนได้ เนื่องจากถนนหรือตรอก ซอยแคบมาก ต้องใช้ภาชนะขนถ่ายอีกทอดหนึ่ง ก็ทำให้ปริมาณ ขยะมูลฝอยเหลือจากการเก็บอีกมาก

7. ความเจริญของอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี เนื่องจากคนบริโภคอาหาร สำเร็จรูปกันมากขึ้น ทั้งภาชนะฟุ่มเฟือย ขวด กระป๋อง กล่อง ถุงพลาสติก ฯลฯ กันมาก

วิธีการจัดการขยะมูลฝอยแต่ละประเภท

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในชุมชนบ้านห้วยป่าซาง พบว่า คนในชุมชนมี วิธีการกำจัดขยะมูลฝอย (Method of Refuse Disposal) หลายวิธีด้วยกัน เป็นวิธีที่ถูกต้องสุลักษณะ บ้าง ไม่ถูกต้องสุลักษณะบ้าง โดยส่วนใหญ่แต่ละครัวเรือนจะมีวิธีการจัดการขยะที่แตกต่างกัน สามารถแบ่งออกมาเป็นข้อๆ ได้ 7 ข้อ ดังนี้

1. การนำขยะไปเทกองกลางแจ้ง หรือการนำขยะไปทิ้งไว้ตามธรรมชาติ ซึ่งวิธีนี้มิ ให้เห็นกันอยู่ทั่วไปในชุมชน เนื่องจากไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการฝังกลบ ส่วนใหญ่วิธีนี้จะใช้กับ ขยะประเภทขยะทั่วไปและเศษอาหาร การนำไปเทกองก็มักจะนำไปเทกองไว้ในที่ดินว่างเปล่าที่

ไม่ได้ใช้ประโยชน์ แต่วิธีนี้ทำให้เกิดปัญหาตามมา คือ ปัญหา เรื่องกลิ่นรบกวนรุนแรง เป็นการรบกวนผู้ที่อาศัยใกล้เคียงก่อปัญหาเกี่ยวกับทัศนียภาพ การแพร่กระจายของเชื้อโรค สัตว์แมลงต่างๆ เช่น แมลงวัน แมลงหวี่ และยังพบปัญหาน้ำชะจากกองขยะ เกิดความเน่าเสียแก่น้ำผิวดิน น้ำใต้ดิน การจัดการกับขยะของชุมชนโดยวิธีนี้เป็นวิธีเก่าแก่ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายมานานแล้ว เป็นวิธีที่นำขยะไปกองทิ้งไว้ในที่ดินกว้างๆ เฉยๆ แล้วปล่อยให้ย่อยสลายตามธรรมชาติเป็นการกำจัดขยะที่ง่ายและลงทุนน้อย แต่ในปัจจุบันเมื่อชุมชนขยายตัวมากขึ้น คนในชุมชนบางส่วนเริ่มเห็นว่าการนำขยะไปกองทิ้งไว้ในพื้นที่กว้างขวางเช่นนี้จึงไม่เหมาะสม เศษวัสดุบางอย่างในกองขยะใช้เวลานานกว่าจะย่อยสลาย อาทิ โฟม และ ถุงพลาสติก วิธีการนี้ให้นำเปื้อนแบบนี้ใช้ได้ผลดีต่อเมื่อชุมชนมีผู้ผลิตขายน้อยเท่านั้น นอกจากนี้แล้ว ขยะต้องเป็นวัตถุที่นำไปตามธรรมชาติได้ง่าย เช่น ใบตอง เศษอาหาร เชือกกล้วย ซึ่งถ้าเป็นชุมชนบ้านห้วยป่าขวางในอดีตเมื่อ 10 ปี ที่แล้วการจัดการขยะด้วยวิธีอาจเป็นวิธีที่เหมาะสม แต่ในปัจจุบันกลับกลายเป็นวิธีที่ไม่เหมาะสมเป็นอย่างยิ่งและทำให้เกิดปัญหาตามมาอีกมากมาย แต่จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างก็พบว่าคนในชุมชนบ้านห้วยป่าขวางยังมีการจัดการขยะด้วยวิธีนี้อยู่มาก

2. การนำขยะไปหมักทำปุ๋ย ขยะประเภทที่คนในชุมชนนิยมเอาไปทำปุ๋ยได้แก่ ขยะพวกสารอินทรีย์ย่อยสลายได้ง่าย ได้แก่ เศษใบไม้ และเศษอาหาร อาทิ เศษผัก ผลไม้ โดยแยกขยะอันตราย ขยะติดเชื้อออกไปเสียก่อน ส่วนขยะพวกสารอินทรีย์ย่อยสลายได้ง่ายเมื่อปล่อยทิ้งไว้จะเกิดการเน่าเปื้อน ซึ่งผู้ที่มีความรู้ในชุมชนบางส่วน เห็นว่าสามารถนำขยะที่ผ่านการย่อยสลายนั้นมาใส่ปรับปรุงคุณภาพดินได้ นำขยะไปทำเป็นปุ๋ยสำหรับใช้บำรุงดินเพื่อการเกษตร การย่อยสลายตามกระบวนการธรรมชาติเป็นการนำขยะประเภทอินทรีย์วัตถุไปรวมกันไว้ แล้วปล่อยให้ขยะถูกย่อยสลายไปเองตามธรรมชาติหรือโดยวิธีช่วยกระตุ้นให้ขยะถูกย่อยสลายเร็วขึ้น การกำจัดขยะโดยวิธีนี้มักจะใช้กันกลุ่มผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรในชุมชน แต่การกำจัดขยะโดยวิธีนี้ จะมีปัญหาอยู่ที่การแยกขยะประเภทอินทรีย์วัตถุออกจากขยะประเภทอื่น ๆ บริเวณที่รวมขยะมักจะ ไม่อยู่ห่างไกลจากชุมชนและขยะที่นำมากองรวมไว้ในปริมาณมากจะส่งกลิ่นเหม็น ทำให้แหล่งน้ำในบริเวณใกล้เคียงเน่าเสีย เกิดทัศนียภาพที่ไม่น่าดู และจำเป็นต้องใช้พื้นที่ในการกำจัดขยะ การกำจัดขยะโดยวิธีนี้ของคนในชุมชน จะทำให้ได้ “ปุ๋ยหมัก” ที่มีสีเทา หรือน้ำตาลเข้มเกือบดำ ไม่มีกลิ่นคาวที่เล็ดจากการย่อยสลายจะมีลักษณะคล้ายดินร่วม มีความร่วนซุยสูง มีประสิทธิภาพในการอุ้มน้ำได้ดี ดูดซับน้ำได้ดี แลกเปลี่ยนประจุไฟฟ้ากับผิวดินได้ดีเท่ากับดินเหนียว จึงเหมาะที่จะนำปุ๋ยนี้ไปใช้ในการปรับสภาพดิน แม้ดินทรายเมื่อนำปุ๋ยนี้ไปใส่ จะทำให้อุ้มน้ำได้ดีขึ้น หรือใช้กับดินเหนียวจะทำให้ดินร่วนซุยขึ้น และยังสามารถนำไปเป็นอาหารของพืชเพื่อบำรุงต้นไม้ได้ดี มีสารอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อพืช คือ ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส โพแทสเซียม ซึ่งเป็นปุ๋ยอินทรีย์ ไม่ทำ

ให้ดินเป็นกรดหรือด่าง แต่ข้อเสียก็คือ ถ้าดำเนินการไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการจะเกิดปัญหาเกลือเหม็น เนื่องจากการย่อยสลายไม่สมบูรณ์ และสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการแยกขยะมูลฝอยที่ย่อยสลายไม่ได้ เพื่อนำไปกำจัดโดยวิธีอื่น วิธีนี้เริ่มมีความนิยมในกลุ่มชาวบ้านที่มีอาชีพเกษตรกรในชุมชนบ้านห้วยป่าซาง เนื่องจากการได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐต่างๆ และลดต้นทุนในการผลิตได้ แต่ส่วนใหญ่ก็ยังดำเนินการไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการเท่าใดนักทำให้เกิดปัญหาเรื่องกลิ่นเหม็นที่ตามมา

3. การนำขยะไปเป็นอาหารสัตว์ จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่าวิธีนี้เป็นอีกหนึ่งวิธีที่คนในชุมชนนิยมใช้กัน โดยคัดแยกขยะจำพวกเศษอาหาร ผัก ผลไม้ จากอาคารบ้านเรือน ร้านอาหาร ตลาดสด นำไปเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู วัว เป็ด ไก่ แพะ แกะ ปลา วิธีนี้เป็นการลดปริมาณขยะลงได้จำนวนหนึ่ง เพราะในแต่ละวันเศษอาหารในครัวเรือนถึง 1 ใน 5 ของปริมาณขยะในครัวเรือนต่อวันเลยทีเดียว การแยกขยะประเภทเศษอาหารเพื่อนำไปเลี้ยงสัตว์จึงนับเป็นวิธีที่สะดวกและประหยัดได้มากที่สุด แต่ข้อเสียก็คือในการนำขยะพวกเศษอาหารไปเลี้ยงสัตว์นี้ อาจทำให้เกิดอันตรายแก่สัตว์เลี้ยงและผู้บริโภคสัตว์เลี้ยงขึ้นได้ ถ้าในเศษอาหารมีพวกเชื้อโรคปะปนอยู่

4. การกำจัดขยะโดยวิธีการเผา จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างว่าถึงแม้ตามบ้านเรือนจะมีถังขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวไว้สำหรับใส่ขยะ และมีรถมาบริการจัดเก็บขยะ แต่ก็ยังคงมีชาวบ้านบางส่วนที่นิยมกำจัดขยะด้วยวิธีการเผาตามหน้าบ้านของตน โดยการนำขยะไปกองๆ รวมกันไว้แล้วจุดไฟเผา ขยะส่วนใหญ่ที่นำมาเผาได้แก่ขยะแห้งทั่วไปรวมไปถึงถุงพลาสติก ซึ่งทำให้เกิดมลพิษและทำให้ทัศนียภาพหน้าบ้านไม่ดี

5. การฝังกลบ จากการสัมภาษณ์พบว่ามีคนในชุมชนบางใช้วิธีนี้เพราะค่าใช้จ่ายต่ำ วิธีนี้จะสามารถลดกลิ่น รบกวน ลดการแพร่กระจายจากสัตว์น้ำ โรคต่างๆ ตลอดจนสามารถควบคุมน้ำชะจากกองขยะได้ วิธีการฝังกลบขยะมูลฝอยในชุมชนที่ชาวบ้านบ้านห้วยป่าซางปฏิบัติกันอยู่ คือ การฝังกลบแบบถมพื้นที่ เป็นการฝังกลบขยะให้พื้นที่ที่เป็นหลุมเป็นบ่อ หรือเป็นพื้นที่ที่ต่ำอยู่ก่อนแล้ว และต้องการถมให้พื้นที่แห่งนั้นให้สูงขึ้นกว่าระดับเดิม เช่น บริเวณบ่อดินลูกรัง ริมคลอง เหมืองร้าง หรือบริเวณที่ดินถูกขุดออกไปทำประโยชน์อย่างอื่นมาก่อนแล้ว เป็นต้น การฝังกลบลงในพื้นที่ เช่นนี้ก็จะเทขยะมูลฝอยลงไปได้เลย แล้วเกลี่ยขยะให้กระจายพร้อมกับบดอัดให้แน่น จากนั้นใช้ดินกลบแล้วจึงบดอัดให้แน่นอีกครั้งหนึ่ง ข้อดีของการกำจัดขยะด้วยวิธีนี้ก็คือ ถ้ามีพื้นที่อยู่แล้วจะเป็นวิธีที่ประหยัดที่สุด สามารถใช้ได้ทั้งระยะสั้นและระยะยาว

6. การนำขยะกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่ จากการสัมภาษณ์พบว่าวิธีจัดการขยะอีกวิธีหนึ่งที่คนในชุมชนปฏิบัติก็คือการนำขยะบางประเภทกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น แก้ว กระดาษ พลาสติก โลหะต่างๆ วิธีนี้ช่วยลดขยะและลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ขยะที่ทิ้งในแต่ละ

วันมีสิ่งของบางอย่างที่แม้ไม่มีประโยชน์สำหรับสถานที่หนึ่ง แต่อาจเป็นความต้องการของผู้อื่นได้ เช่น กล้องกระดาดที่ทิ้งตามห้างร้าน ก็อาจนำไปใช้บรรจุสินค้าต่างๆ ตามท้องตลาดได้ กระดาดที่ใช้แล้วหรือกระดาดหนังสือพิมพ์เก่านำไปพับเป็นถุงสำหรับใส่กล้วยทอด เป็นต้น ซึ่งวิธีนี้เป็นวิธีที่หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่เข้ามารณรงค์ส่งเสริมให้คนในชุมชนบ้านห้วยแม่สาวปฏิบัติ เพื่อลดปริมาณขยะในชุมชน การนำวัสดุที่ทิ้งเป็นขยะกลับไปใช้นับว่าเป็นผลดีทั้งในแง่เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม แต่วิธีการคัดเลือกรูปแบบที่จะนำกลับไปใช้ได้ใหม่ ได้ก่อให้เกิดความล่าช้าในการขนถ่ายขยะ เกิดความสกปรกในบริเวณที่มีการคัดแยกสิ่งของจากขยะ และผู้คัดแยกขยะก็มักได้รับเชื้อโรคจากขยะ

7. รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยโดยสรุปแล้วคนในชุมชนบ้านห้วยป่าซาง มีวิธีจัดการกับขยะแตกต่างกันไปตามประเภทขยะ หรือวิธีการที่ได้รับการปลูกฝังกันมา การกำจัดขยะมูลฝอย แต่โดยภาพรวมแล้ว ในการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนนั้นไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตามหากไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการก็จะก่อให้เกิดผลกระทบ เสียหายต่อสิ่งแวดล้อม เกิดผลร้ายต่อชีวิตและเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของคนในชุมชนได้

การได้รับความรู้ในการกำจัดขยะให้ถูกสุขอนามัยจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ในชุมชน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในชุมชนบ้านห้วยป่าซาง ได้ความรู้ในการกำจัดขยะให้ถูกสุขอนามัยจากหลายแหล่งข้อมูลด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็น ได้รับจากสื่อต่างๆ ไป อาทิ วิทยุ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ เสียงตามสายในชุมชน ซึ่งเป็นการนำเสนอโครงการจัดการขยะโดยผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน วิทยุชุมชน รวมไปถึงได้รับความรู้จากอินเตอร์เน็ต เว็บไซต์ต่างๆ สถาบันการศึกษา การเข้าร่วมการอบรมเรื่องการบริหารจัดการขยะของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งช่องทางหลังๆ จะเป็นในส่วนของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เข้าถึงสื่อได้มากกว่า โดยกลุ่มตัวอย่างท่านหนึ่งได้อธิบายว่าในปัจจุบันนี้เพียงแค่หมุนรอบตัว เราจะพบว่า การสื่อสารและข้อมูลข่าวสารในสารบบต่างๆ เป็นปัจจัยสำคัญในสังคมปัจจุบันอย่างปฏิเสธไม่ได้ ทั้งที่เราต่างรู้กันดีว่า สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ บนโลกใบนี้ ล้วนส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม และนับวันยิ่งทวีคูณมากขึ้น การนำเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่มาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการสื่อสารข้อมูลมากขึ้น ส่งผลให้รูปแบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างสิ้นเชิง ทุกวันนี้โลกของการสื่อสารได้แผ่อิทธิพลครอบคลุมในทั่วโลก ยิ่งข้อมูลข่าวสารสำคัญมากเท่าใด และยิ่งมนุษย์ต้องการตอบสนองชีวิตสมัยใหม่มากขึ้น การผลาญและทำลายทรัพยากรก็เพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว ขณะที่อีกด้านหนึ่ง ผลดีของเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยให้เราทราบถึง

สถานการณ์ความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นรอบโลก นี่คือการเผชิญสองด้านที่สังคมโลกต้องยอมรับและเรียนรู้อย่างเท่าทัน ดังนั้นในส่วนของช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารยังมีความปริมาณเยอะก็ยิ่งมาก (จากโฆษณาสินค้าต่างๆ) ในขณะเดียวกันความรู้ความตระหนักในเรื่องสิ่งแวดล้อมและปัญหาที่ตามมาของคนในชุมชนก็มากขึ้นตามไปด้วย

แนวความคิดของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการขยะในชุมชน

โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในชุมชนบ้านห้วยป่าซาง มีทั้งผู้ที่สามารถตอบคำถามได้และไม่สามารถตอบคำถามได้ การจัดการขยะในชุมชนมีประสิทธิภาพอย่างไรหรือไม่มีประสิทธิภาพอย่างไร ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างอธิบายได้ ดังนี้

ชุมชนบ้านห้วยป่าซางมีแนวทางการกำจัดขยะที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเนื่องจากสาเหตุหลักๆ ดังนี้

1. คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำจัดขยะที่ถูกวิธี
2. คนในชุมชนบางส่วนยังไม่ค่อยให้ความร่วมมือ
3. ขาดผู้รับผิดชอบปัญหาขยะ โดยตรงยังมีการเถียงกันว่าใครจะเป็นตัวหลักในการจัดการปัญหา
4. ในชุมชนมีการเผยแพร่ข่าวสารด้านการจัดการขยะที่ถูกวิธีน้อยมากและชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสนใจในการรับฟัง
5. มีค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะ เนื่องจากว่าบางครอบครัวมีฐานะยากจนไม่สามารถรองรับค่าใช้จ่ายส่วนนี้ได้
6. ความเคยชินของคนส่วนใหญ่ในชุมชนยังนิยมวิธีการเผาโดยไม่คัดแยกอยู่
7. สมาชิกในชุมชนขาดจิตสำนึกในการเก็บขยะให้เป็นที่ ทำให้บริหารจัดการได้ยาก

การจัดการขยะในชุมชนบ้านห้วยป่าซางไม่มีประสิทธิภาพอันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน ได้แก่ สมาชิกในชุมชนขาดจิตสำนึกในการจัดการปัญหาขยะ ไม่มีการเก็บขยะให้เป็นที่ ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดการขยะ ไม่มีการคัดแยกขยะเนื่องจากความเคยชิน ขาดกำลังทรัพย์ในการจัดการขยะ ยังมีการเถียงกันเกี่ยวกับใครจะมาเป็นเจ้าของหลักในการจัดการปัญหา โดยกลุ่มตัวอย่างให้ความคิดเห็นว่าปัญหาขยะไม่ได้เกิดขึ้นเพราะเทคโนโลยี แต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากเราทุกคน ดังนั้นสิ่งที่สำคัญไม่แพ้การคัดแยกขยะอย่างเป็นระบบ คือ การลดขยะที่ตัวเราเอง

การได้รับผลเสียจากการจัดการขยะในชุมชน

ผลเสียจากการจัดการขยะในชุมชนบ้านห้วยป่าซางมีหลากหลายรูปแบบ ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในบ้านห้วยป่าซาง มีทั้งผู้ที่สามารถตอบคำถามได้และผู้ที่ไม่สามารถตอบคำถามได้ สามารถอธิบายผลเสียที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ดังนี้ ผลเสียจากปัญหาขยะในชุมชนบ้านห้วยป่าซาง คือ ทำให้อากาศเสีย เนื่องจากในทุกปีตำบลแม่สาวจะประสบกับปัญหาหมอกควัน เป็นมลพิษทางอากาศ และทำให้คนในชุมชนป่วยเป็นโรคทางเดินหายใจเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดแหล่งพาหะนำโรค เนื่องจากกองขยะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงต่างๆ อาทิ แมลงวัน ซึ่งเป็นพาหะนำโรคติดต่อมาแพร่ระบาดให้คนในชุมชนส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย ปัญหาโรคระบาดที่มาจากกองขยะทิ้งเรี่ยราดทำให้เกิดการแพร่กระจายของเชื้อโรค และปัญหาสารพิษจากขยะที่มีพิษกระจายลงสู่แหล่งน้ำเนื่องจากคนในชุมชนไม่มีความรู้เรื่องการจัดการขยะให้ถูกวิธี

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยของบ้านห้วยป่าซาง

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในส่วนของปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการจัดการขยะของบ้านห้วยป่าซาง พบว่า ปัจจัยสนับสนุนที่จะส่งผลให้การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านห้วยป่าซางมีประสิทธิภาพ สามารถลดปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนได้ มี 3 ปัจจัยที่สำคัญ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านขยะมูลฝอย ประกอบด้วย
 - 1.1 ธรรมชาติของขยะมูลฝอย
 - 1.2 โครงสร้างและองค์ประกอบของขยะมูลฝอย
 - 1.3 เทคโนโลยีการจัดการ รวบรวมและกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชน
2. ปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ และชุมชน ประกอบด้วย
 - 2.1 ลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม วิถีชีวิต
 - 2.2 พฤติกรรมของประชาชน และชุมชน
 - 2.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน
3. ปัจจัยด้านนโยบายและบริหารจัดการ ประกอบด้วย
 - 3.1 นโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง
 - 3.2 การสนับสนุนของหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง
 - 3.3 การบริหารจัดการที่ดี

ปริมาณและลักษณะของขยะมูลฝอยที่เกิดจากการดำรงชีพ ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ซึ่งได้แก่ ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ฤดูกาล รายได้ โครงสร้างของครอบครัว อุปนิสัยในการซื้อสินค้า พฤติกรรมในการบริโภคอาหาร รูปแบบของการดำรงชีวิต ทักษะคติในการดำรงชีวิต การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง

สถานที่ตั้งและฤดูกาลมีผลต่อปริมาณและลักษณะของขยะมูลฝอยมาก และเป็นความจริงที่ว่า รายได้ยิ่งสูง ขนาดครอบครัวที่มีขนาดใหญ่ ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจะยิ่งมาก และมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ขนาดที่อยู่อาศัยยิ่งเล็ก ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยไว้ในบ้านจะยิ่งสั้นลง และอัตราการเปลี่ยนผลผลิตไปเป็นขยะมูลฝอยก็จะยิ่งน้อยลงด้วย ขยะมูลฝอยที่เกิดจากที่อยู่อาศัยดังกล่าวนี้ จะมีลักษณะค่อนข้างคงที่ มีความเปลี่ยนแปลงน้อย สำหรับอุปนิสัยการซื้อและทักษะคติในการดำรงชีวิตนั้น ขึ้นอยู่กับสามัญสำนึกของบุคคลนั้นๆ เกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรว่ามีมากน้อยประการใด และเรื่องนี้ไม่ขึ้นอยู่กับรายได้หรือมาตรฐานการครองชีพของบุคคล พฤติกรรมในการซื้อและการบริโภคอาจเปลี่ยนไปตามฤดูกาล กฎหมายและข้อบังคับ โดยเฉพาะในส่วนของท่าน้องถิ่นเรื่องการจัดการขยะก็มีส่วนสัมพันธ์กับปริมาณและลักษณะของขยะมูลฝอยอย่างมากเช่นเดียวกัน

ตอนที่ 3 การสนับสนุนด้านการบริหารจัดการขยะขององค์การบริหาร

ส่วนตำบลแม่สาวให้กับชุมชนบ้านห้วยป่าช้าง

การศึกษาในส่วนของการบริหารจัดการขยะของชุมชนบ้านห้วยป่าช้างโดยคนในชุมชนเองแล้ว ผู้วิจัยยังได้ศึกษาข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้อง คือ การบริหารจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐซึ่งมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบโดยตรงในเรื่องของการจัดการขยะในพื้นที่บ้านห้วยป่าช้าง ผลการศึกษาสามารถอธิบายได้ ดังนี้

แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในเขตรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว มีนโยบายด้านการจัดการขยะมูลฝอยไว้ว่า “พัฒนาปรับปรุงระบบการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธี และให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ตามหลักปฏิบัติ 5 R” และได้มีการปฏิบัติตามแนวทางการกำจัดขยะมูลฝอยตามแนวทางการกำจัดสิ่งปฏิกูลและขยะมูลฝอย พุทธศักราช 2543 โดยอาศัยอำนาจตาม พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ซึ่งได้กำหนดข้อห้ามและระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยไว้ ดังนี้

ข้อ 5 ห้ามผู้ใด ถ่าย เท ทิ้ง หรือทำสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในที่หรือทางสาธารณะอื่นใด เป็นต้น ถนน ซอย ตรอก แม่น้ำ คลอง คู สระน้ำ บ่อน้ำ เว้นแต่ ในที่ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงานสาธารณสุข หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นอนุญาตให้จัดตั้งหรือจัดตั้งไว้ให้โดยเฉพาะ

ข้อ 8 ผู้ครอบครองสถานที่ อาคาร หรือเคหะสถาน ต้องจัดให้มีที่รองรับมูลฝอยในสถานที่อาคารหรือเคหะสถานในครอบครองของตน

ข้อ 9 ที่รองรับมูลฝอยต้องไม่รั่ว และมีฝาปิดมิดชิดกันแมลงวันและสัตว์ได้ตามแบบซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงานสาธารณสุข หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นเห็นชอบ

ข้อ 10 ผู้ครอบครองสถานที่ อาคาร หรือเคหะสถาน ต้องรักษาบริเวณสถานที่ อาคาร หรือเคหะสถานในครอบครองของตนไม่ให้มีสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย หรือมีการถ่ายเทหรือทิ้งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในประการที่ขัดต่อสุขลักษณะ

ข้อ 13 ถ้าเจ้าพนักงานท้องถิ่นเห็นว่าสถานที่หรือบริเวณใดควรทำการเก็บสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยไปทำการกำจัดให้ถูกต้องด้วยสุขลักษณะอย่างยิ่ง โดยเรียกเก็บค่าธรรมเนียมเก็บขน เมื่อได้มีหนังสือแจ้งแก่ผู้ครอบครองสถานที่ อาคาร หรือเคหะสถาน ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 15 วัน หรือเมื่อได้ปิดประกาศกำหนดบริเวณเก็บขนสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย ณ ที่เปิดเผยในบริเวณที่กำหนดไม่น้อยกว่า 3 แห่ง เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 15 วัน นับแต่วันประกาศแล้ว ผู้ครอบครองสถานที่ อาคาร หรือเคหะสถาน ต้องให้เจ้าหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือบุคคลผู้ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นแต่ฝ่ายเดียวเท่านั้นเก็บขนสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยจากสถานที่ อาคาร หรือเคหะสถานซึ่งตนครอบครอง โดยเสียค่าธรรมเนียมเก็บขนตามอัตราที่ได้กำหนดไว้ท้ายเทศบัญญัตินี้

ข้อ 15 ห้ามผู้ซึ่งมิได้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ทำการขน ขุ่ย เขี่ย หรือขุดมูลฝอยในที่รองรับ รถชน หรือสถานที่เทมูลฝอยใดๆ ของเทศบาลหรือที่ตั้งอยู่ในที่หรือทางสาธารณะ

ข้อ 17 ห้ามมิให้ผู้ใดดำเนินการรับทำการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว โดยทำเป็นธุรกิจหรือโดยได้รับประโยชน์ตอบแทนด้วยการคิดค่าบริการ เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกขยะที่เหมาะสมในแนวคิดขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวได้กำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมจากชาวบ้าน โดยการประชุม

เสวนาผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล แก่นนำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน การจัดสัมมนาและศึกษาดูงานการจัดการขยะมูลฝอย โดยหารือและทำแผนการคัดแยก ขยะร่วมกับชาวบ้านที่อยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว โดยในส่วนของงบประมาณ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ได้ตั้งงบประมาณอุดหนุนในการให้ความรู้แก่ชาวบ้านในการคัดแยก ขยะต่างๆ ตามวิธีการโดยใช้หลักการคัดแยกขยะ โดยระดมขอความร่วมมือจากชาวบ้านในหมู่บ้าน ห้วยป่าซาง ที่เป็นตัวแทนของหมู่บ้านห้วยป่าซาง ได้แก่ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้เป็นบุคคลที่ค่อนข้างมีความรู้และมีการติดต่อประสานงาน กับองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว และชาวบ้านอยู่เสมอ รวมทั้งเป็นผู้รู้ถึงทรัพยากรที่มีอยู่ใน ชุมชน ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นแหล่งรวมของภูมิปัญญาชาวบ้านและ เป็นต้นทุนทางสังคมภายในชุมชนที่มีอยู่และสามารถนำออกมาพัฒนาก่อให้เกิดประโยชน์กับ ชุมชนได้ ในกลุ่มนี้ได้มีการนำไปศึกษาดูงานการจัดการขยะมูลฝอยที่เทศบาลตำบลฝาง จังหวัด เชียงใหม่ และจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยแก่กลุ่มนี้เพื่อให้เป็นเครือข่าย ความร่วมมือในชุมชน

แนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว

ปัญหา อุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว จากการสัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและ สิ่งแวดล้อมพนักงานเก็บขยะองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการจัดการ ขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ประกอบด้วยปัญหาใหญ่ๆ 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านบุคลากร จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบถึงปัญหาด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงาน เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ประกอบด้วยข้าราชการ ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว และลูกจ้างที่รับเหมาเป็นงานๆ ไป ทำให้เกิดความแตกต่างกันด้าน ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย โดยสามารถแบ่งได้เป็น ในกลุ่มผู้บริหารองค์การ บริหารส่วนตำบลแม่สาว และข้าราชการผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง มีความรู้ความเข้าใจและ ตระหนักถึงปัญหาขยะมูลฝอยเป็นอย่างดี ซึ่งงานเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยเป็นเรื่องใหญ่ เป็นการ ปรับเปลี่ยนด้านพฤติกรรม ต้องใช้เวลาและการประสานงานที่เข้มข้น ต่อเนื่องในส่วนของบุคลากร กลุ่มอื่นๆในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ยังคงปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายเป็นงานๆ ไปยังอยู่ในตำแหน่งงานที่ไม่ลงตัว และทำงานไม่เต็มศักยภาพบุคลากรอีกกลุ่มหนึ่งที่องค์การ บริหารส่วนตำบลแม่สาวให้ความสำคัญ ได้แก่ ประชาชนทั่วไป ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ

เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจึงต้องใช้เวลา
ในการให้ความรู้ความเข้าใจ จนเกิดความตระหนัก และเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในที่สุด

2. ปัญหาด้านงบประมาณ งบประมาณสำหรับการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวใช้งบประมาณจากงบประมาณรายจ่ายทั่วไปในแต่ละปีงบประมาณ และรายได้จากการเก็บค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนละ 20 บาทต่อเดือน เท่านั้น ซึ่งงบประมาณในส่วนนี้มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี

3. ปัญหาด้านการบริหารจัดการ การบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ในปัจจุบันมีการจัดทำแผนงานรองรับทั้งแผนระยะสั้นระยะยาว โดยกำหนดในแผนปฏิบัติงานประจำปีขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว แต่กระบวนการจัดทำแผนยังคงเป็นแผนที่ยังไม่ชัดเจน ขาดความต่อเนื่องและขาดกระบวนการมีส่วนร่วมจากประชาชน ยังไม่มีระบบการติดตามประเมินผลที่ชัดเจน

การนำแนวทางในการแก้ไขปัญหามาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหามาขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว

แนวทางในการแก้ไขปัญหามาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหามาขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว มีดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ได้กำหนดให้หมู่บ้านทุกแห่ง ทำการจัดการขยะมูลฝอยของหมู่บ้านตั้งแต่การเก็บรวม การขนส่ง การบำบัด และการกำจัดขยะขั้นสุดท้าย ตลอดจนการเร่งจัดหาที่ดินสำหรับใช้กำจัดขยะมูลฝอยได้อย่างเพียงพอในระยะยาว และดำเนินการให้มีการกำจัดอย่างถูกสุขลักษณะ

2. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ได้เสนอให้มีการของบประมาณในการก่อสร้างโรงงานกำจัดขยะมูลฝอยให้ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพ เพื่รองรับปัญหาเรื่องขยะในระยะยาว

3. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว มีการจัดการลดจนการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลเพื่อเป็นกรอบให้ชุมชนในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวนำไปดำเนินการ

4. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวได้ให้ความรู้ และพร้อมทั้งสนับสนุนให้มีการลดปริมาณขยะมูลฝอย ที่ต้องเป็นภาระในการกำจัด อาทิเช่น ลดการบริโภค (Decreased Consumption) วัสดุที่กำจัดยากหรือมีปัญหาต่อสิ่งแวดล้อม

นโยบายในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว

ข้อมูลเบื้องต้นจากการศึกษาข้อมูลเดิมของสภาพปัญหาขยะมูลฝอยด้วยวิธีการสังเกต ศึกษาข้อมูลจากเอกสารขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ได้ออกข้อกำหนดขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวเพื่อให้ มีผลบังคับใช้ในการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของหมู่บ้านห้วยป่าซาง เริ่มกำหนดการดำเนินงานให้บริการจัดเก็บขยะมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 เป็นต้นมา โดยในระยะเริ่มต้นที่มีรถบริการจัดเก็บขยะอาทิตย์ละ 3 วัน โดยมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการจัดเก็บขยะโดยตรง 3 คน คือ พนักงานขับรถ 1 คน และพนักงานประจำรถขยะอีก 2 คน พร้อมจัดการให้มีถังรองรับขยะขนาดใหญ่ ตั้งไว้ที่ข้างถนนหน้าบ้านเรือนทุกระยะ 20 เมตร โดยไม่ได้กำหนดแผนเส้นทางการเดินรถจัดเก็บที่แน่นอน แต่มีการเปลี่ยนแปลงตามวันและเวลาที่เหมาะสมตามซอยที่มีปัญหาขยะตกค้างมากก็จะมีความถี่ในการจัดเก็บบ่อยครั้ง

กิจกรรมการจัดการปัญหาขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว

1. กิจกรรมโครงการจัดรถคัดแยกขยะออกให้บริการ

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ได้เพิ่มจำนวนเที่ยวในการจัดเก็บขยะจากเดิมวันละ 1 เที่ยวรถ เพิ่มเป็นวันละ 2 เที่ยว ทำให้ปัญหาขยะตกค้างลดน้อยลง แต่ก็ยังไม่สามารถกำจัดขยะให้หมดสิ้นไปในแต่ละวัน เพราะพบว่ายังมีขยะตกค้างตามถังรองรับขยะอีกเป็นจำนวนมากและมีขยะตกหล่นตามทางสาธารณะอยู่ตลอด ทำให้สภาพแวดล้อมไม่สวยงาม

1.1 กิจกรรมรณรงค์การจัดทิ้งขยะให้เป็นที่ทางหรือการคัดแยกขยะที่จัดทิ้ง

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ได้จัดกิจกรรมรณรงค์การจัดทิ้งขยะให้เป็นที่เป็นทางหรือการคัดแยกขยะที่จัดทิ้ง โดยอาศัยหลัก 5R ในการให้ความรู้และเป็นแนวทางให้ชาวบ้านยึดเป็นหลักปฏิบัติในการคัดแยกขยะ คือ

1.1.1 Reduce การลดปริมาณขยะ โดยลดการใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีบรรจุภัณฑ์สิ้นเปลือง

1.1.2 Reuse การนำมาใช้ซ้ำ เช่น ขวดแก้ว กล่องกระดาษ กระดาษพิมพ์ หน้าหลัง เป็นต้น

1.1.3 Repair การซ่อมแซมแก้ไขสิ่งของต่างๆ ให้สามารถใช้งานต่อได้

1.1.4 Reject การหลีกเลี่ยงใช้สิ่งที่ก่อให้เกิดมลพิษ

1.1.5 Recycle การแปรสภาพและหมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่ โดยนำไปผ่านกระบวนการผลิตใหม่อีกครั้ง

1.2 กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะด้วยวิธีต่างๆ

โดยการจัดกิจกรรมประชุมประจำเดือนขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว และการประกาศเสียงตามสายเพื่อให้ข้อมูลในการคัดแยกขยะเพื่อรอการแปรสภาพและการทำลายแก่ชาวบ้านอาทิตย์ละครั้ง

2. แผนงานในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ได้กำหนดแผนงานในการจัดการขยะมูลฝอยไว้ดังนี้

2.1 การกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกหลักวิชาการ ได้แก่การเผาในเตาเผาขยะ การฝังกลบอย่างถูกสุขลักษณะ และการหมักทำปุ๋ย ในการกำจัดนั้นมีวิธีต่างกันตามปริมาณและประเภทของขยะ

2.2 การคัดแยกขยะ เพื่อลดขยะที่ต้องนำไปกำจัดจริงๆ ให้เหลือน้อยที่สุด เช่น

2.2.1 ขยะแห้งบางชนิดที่สามารถแปรสภาพนำมากลับมาใช้ได้อีก ได้แก่ ขวดแก้ว โลหะ พลาสติก

2.2.2 ขยะเปียกสามารถนำมาหมักทำปุ๋ยน้ำชีวภาพได้

2.2.3 ขยะอันตราย เช่น หลอดไฟ ถ่านไฟฉาย ระเบิดจีสเปรย์ ต้องมีวิธีการจัดที่ปลอดภัย

2.3 ส่งเสริมการผลิตที่สะอาดในภาคการผลิต โดยลดการใช้วัสดุ ลดพลังงาน และลดมลพิษ เพิ่มศักยภาพการใช้ทรัพยากรหมุนเวียน การนำของเสียกลับมาใช้ประโยชน์ และการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีอายุการใช้งานได้นานขึ้น

2.4 ส่งเสริมให้ภาคธุรกิจเอกชนมีส่วนร่วมลงทุนและดำเนินการจัดการขยะ

2.5 ให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องการจัดการขยะอย่างถูกหลักวิชาการ

2.6 รมรงค์และประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนเข้าใจ และยอมรับว่าเป็นภาระหน้าที่ของตนเอง ในการร่วมมือกันจัดการขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน

3. การจัดตั้งธนาคารขยะโดยให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว

ธนาคารขยะรีไซเคิลคือรูปแบบหนึ่งในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวเพื่อส่งเสริม การคัดแยกขยะมูลฝอย โดยเริ่มต้นที่เยาวชนและชุมชนเป็นหลัก และใช้โรงเรียนเป็นสถานที่ดำเนินการ เพื่อให้เยาวชนในหมู่บ้านห้วยป่าซาง เกิดความเข้าใจในการจัดการ

ขยะมูลฝอย โดยให้นักเรียนและผู้ปกครองสมัครเป็นสมาชิกของธนาคารขยะ และนำขยะมาฝากที่ธนาคาร โดยมีเจ้าหน้าที่ของธนาคาร ทำการคัดแยกและชั่งน้ำหนักขยะ และคำนวณเป็นเงิน แล้วจัดส่งสมุดรายงาน โดยใช้ราคาที่ทางคณะทำงาน กำหนดขึ้นมาเองเป็นเกณฑ์ในการกำหนดราคา โดยรายได้ของกิจกรรมมาจากผลต่าง ของราคาที่คณะทำงานซึ่งก็คือชาวบ้านและนักเรียนกำหนดเอง ซึ่งต้องมีการหักรายจ่ายอื่นๆ เช่น ค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์ ติดต่อ ประสานงาน ซึ่งรายได้สามารถใช้เป็นทุนหมุนเวียน และจัดตั้งเป็นกองทุน เพื่อใช้เป็นทุนการศึกษาให้แก่บุตรหลานของชาวบ้านในหมู่บ้านห้วยป่าซาง เพื่อเป็นการสร้างรูปแบบการจัดการขยะ โดยให้ชาวบ้านและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน

4. โครงการให้ความรู้และบอกกล่าวถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการคัดแยกขยะ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ได้จัดโครงการให้ความรู้แก่ชาวบ้านให้รู้ถึงความสำคัญและประโยชน์ว่าทำไมต้องคัดแยกขยะ ผ่านการจัดประชุมประจำเดือนขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวเพื่อให้ความรู้ในการคัดแยกขยะตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนการปฏิบัติงานประจำปีในส่วนของการสาธารณสุขชุมชน โดยหัวข้อในการให้ความรู้ได้นำประเด็นเหล่านี้มาอธิบายแก่ชาวบ้าน ได้แก่

- 4.1 ประโยชน์ของการคัดแยกขยะเพื่อประหยัดทรัพยากรธรรมชาติ
- 4.2 ประโยชน์ของการคัดแยกขยะเพื่อการประหยัดพลังงาน
- 4.3 ประโยชน์ของการคัดแยกขยะเพื่อลดภาวะโลกร้อน
- 4.4 ประโยชน์ของการคัดแยกขยะเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน
- 4.5 ประโยชน์ของการคัดแยกขยะเพื่อสร้างนิสัยการออมให้กับประชาชน

และเด็กนักเรียน/นักศึกษาจากโครงการธนาคารขยะรีไซเคิลของชุมชน

4.6 ประโยชน์ของการคัดแยกขยะเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ชาวบ้านอยู่ในมลภาวะที่ดีและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมทั้งยังช่วยลดมลภาวะที่เป็นพิษต่อชุมชน

5. การกำหนดมาตรฐานและการดำเนินการในการแยกขยะตามประเภทของสิ่งปฏิกูลแก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว

การกำหนดมาตรฐานในการดำเนินการในการแยกขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ได้ข้อกำหนดด้านมาตรฐานการคัดแยกขยะไว้ ดังนี้

5.1 การคัดแยกขยะในแหล่งที่พักอาศัย

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวส่งเสริมให้บุคคลที่พักอาศัยอยู่ในบ้านเรือน อาคารที่พักอาศัย อาคารสำนักงาน สถาบันการศึกษา สถานประกอบการและสถานที่อยู่อาศัยอื่นๆ ดำเนินการคัดแยกและเก็บกักขยะที่เกิดขึ้นดังต่อไปนี้

5.1.1 คัดแยกขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้หรือขยะรีไซเคิลออกจากขยะย่อยสลาย ขยะอันตรายและขยะทั่วไป

5.1.2 จัดเก็บขยะที่ทำการคัดแยกแล้วในบ้านเรือนไว้ในถุงหรือถังรองรับขยะแบบแยกประเภทที่จัดเตรียมไว้

5.1.3 จัดเก็บขยะที่ทำการคัดแยกแล้วในสถานประกอบการและอาคารที่พักอาศัยอื่นๆ ที่ไม่ใช่บ้านเรือน ไว้ในภาชนะรองรับขยะแบบแยกประเภท

5.1.4 จัดวางภาชนะรองรับขยะแบบแยกประเภทในบริเวณที่มีอากาศถ่ายเทสะดวก มีแสงสว่างเพียงพอ ไม่กีดขวางทางเดิน อยู่ห่างจากสถานที่ประกอบอาหารที่รับประทานอาหาร แหล่งน้ำดื่ม

5.1.5 ให้จัดเก็บขยะอันตราย หรือภาชนะบรรจุสารที่ไม่ทราบแน่ชัดเป็นสัดส่วนแยกต่างหากจากขยะอื่นๆ เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของสารพิษ หรือการระเบิด แล้วให้นำไปรวบรวมไว้ในภาชนะหรือสถานที่รวบรวมขยะอันตรายของชุมชน

5.1.6 ห้ามจัดเก็บขยะอันตรายไว้รวมกัน โดยให้แยกเก็บเป็นประเภทๆ หากเป็นของเหลวให้ใส่ถังหรือภาชนะบรรจุที่มีฉลากและไม่วุ่นไหล หากเป็นของแข็งหรือกิ่งของแข็งให้เก็บใส่ถังหรือภาชนะที่แข็งแรง

5.1.7 หลีกเลี่ยงการเก็บกักขยะที่ทำการคัดแยกแล้วและมีคุณสมบัติที่เหมาะสมแก่การเพาะพันธุ์ของพาหะนำโรค หรือที่อาจเกิดการรั่วไหลของสารพิษไว้เป็นเวลานาน

5.1.8 หากมีการใช้น้ำทำความสะอาดวัสดุคัดแยกแล้วหรือวัสดุเหลือใช้ที่มีไขมัน หรือตะกอนน้ำมันปนเปื้อน จะต้องมีการบำบัดน้ำเสียก่อนระบายสู่น้ำสาธารณะ

5.1.9 ห้ามเผา หลอม สกัดหรือดำเนินกิจกรรมอื่นใด เพื่อการคัดแยกการสกัดโลหะมีค่าหรือการทำลายขยะในบริเวณที่พักอาศัย หรือพื้นที่ที่ไม่มีระบบป้องกันและควบคุมของเสียที่จะเกิดขึ้น

6. ความร่วมมือกับ อสม. หรือหน่วยงานอื่นของชุมชนในการพัฒนาหรือรักษาอนามัยและสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวหลังจากการจัดการขยะมูลฝอย

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวได้ร่วมมือกับ อสม. หรือหน่วยงานอื่นของชุมชนในการพัฒนาหรือรักษาอนามัยและสิ่งแวดล้อมของหลังจากการจัดการขยะมูลฝอย ดังนี้

6.1 จัดให้มีมาตรการความปลอดภัยในการทำงาน และปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

6.2 ประสานงานในการจัดอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลให้เพียงพอสำหรับพนักงานเช่น ถุงมือ รองเท้า ผ้าปิดจมูก เป็นต้น และกำชับให้พนักงานแต่งกายให้ถูกสุขลักษณะโดยใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายที่จัดเตรียมให้ ได้แก่ การสวมเสื้อผ้าที่รัดกุม ใส่ถุงมือให้มิดชิด สวมรองเท้าหุ้มส้น และใช้ผ้าปิดจมูกตลอดระยะเวลาการปฏิบัติงาน

6.3 องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวได้ร่วมมือกับ อสม. ในการตรวจสุขภาพประจำปีให้แก่พนักงาน

6.4 ควบคุมไม่ให้มี กลิ่น แมลง และพาหะนำโรค เพื่อป้องกันปัญหาการบวมนด้านสุขภาพอนามัยของพนักงานและชุมชนข้างเคียง

6.5 ให้ความรู้แก่พนักงานและชาวบ้านในการจัดให้มีการเก็บรวบรวมหรือกำจัดขยะอื่นๆที่ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อีกให้ถูกสุขลักษณะ ดังนี้

6.5.1 มีภาชนะบรรจุ หรือภาชนะรองรับที่เหมาะสมและเพียงพอกับปริมาณและประเภทของขยะที่เกิดขึ้น รวมทั้งมีการทำความสะอาดภาชนะบรรจุหรือภาชนะรองรับและบริเวณที่เก็บภาชนะนั้นอยู่เสมอ

6.5.2 ในกรณีที่มีการกำจัดเอง ต้องได้รับความเห็นชอบจากเจ้าพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว และต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามข้อกำหนดขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว

6.5.3 กรณีที่มีขยะที่ปนเปื้อนสารพิษ หรือวัตถุอันตราย หรือสิ่งอื่นใดที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จะต้องดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

6.5.4 หากมีขยะหรือวัตถุอันตราย ต้องมีสถานที่ที่ปลอดภัยสำหรับเก็บรักษาวัตถุอันตรายหรือสิ่งของที่อาจก่อให้เกิดอันตรายหรืออัคคีภัยได้ง่ายไว้โดยเฉพาะตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุอันตรายหรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

6.6 จัดให้มีระบบป้องกัน ควบคุม บำบัด และกำจัด ขยะที่ก่อให้เกิดมลพิษตามที่กฎหมายกำหนด

ปัญหาและวิธีการแก้ไขเกี่ยวกับการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว

ปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว เกี่ยวกับการจัดการขยะเกิดจากการที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการขยะ ได้แก่ การแยกประเภทขยะ การกำจัดขยะ การนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีผลทำให้ไม่เกิดความตระหนักในการคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้ง ซึ่งจะเห็นได้ว่าการจัดการขยะจะมีประสิทธิภาพได้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม โดยใช้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดเห็น ร่วมทำ ร่วมวิเคราะห์ถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขเข้ามา รวมถึงการประเมินผลด้วยเพื่อจะได้วัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่กำหนดไว้

ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ควรจะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะให้มากยิ่งขึ้นจากที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ทั้งยังเป็นการสร้างให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนและองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษา รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่อาว จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์การศึกษาดังนี้ 1) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่อาว จังหวัดเชียงใหม่ และ 2) เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 แม่สาว อำเภอแม่อาว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จากตัวแทนประชาชนในชุมชนบ้านห้วยป่าซาง โดยผู้วิจัยได้ทำแบบสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำองค์กรชุมชน และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการขยะมูลฝอย เพราะเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ดี มีความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของผู้ทำการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ โดยการศึกษารูปแบบการจัดการขยะของชุมชนบ้านห้วยป่าซางนั้น ได้ใช้เทคนิคที่เรียกว่า Content Analysis (Burdens and Abbot, 2008) จากนั้นจะนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ได้มาสรุปเป็นผลการสัมภาษณ์เชิงพรรณนาในงานวิจัยอีก

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์รูปแบบการจัดการขยะของชุมชนบ้านห้วยป่าซาง

ในการจัดการขยะของคนในชุมชนบ้านห้วยป่าซางนั้น คนในชุมชนมีการแบ่งประเภทของขยะโดยสรุปเป็นภาพรวมแล้ว มีการแบ่งแยกขยะออกเป็น 3 ประเภทหลักๆ ได้แก่ ขยะสด ขยะแห้ง และขยะมีพิษ ส่วนในส่วนของปริมาณรวมถึงลักษณะของขยะมูลฝอยในชุมชนนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี คือลักษณะชุมชนหรือที่ตั้งของท้องถิ่น ชุมชนการค้า จะมีปริมาณขยะมูลฝอยมากกว่าชุมชนที่อยู่อาศัย ส่วนบริเวณเกษตรกรรม จะมีปริมาณขยะมูลฝอยอีกรูปแบบหนึ่ง ความหนาแน่นของประชากรในชุมชนก็มีผลต่อปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น บริเวณที่อยู่อาศัยหนาแน่นปริมาณขยะเก็บมากกว่าบริเวณที่มีประชากรอาศัยอยู่น้อย นอกจากนี้ฤดูกาลรวมไปถึง

สภาวะเศรษฐกิจ ก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของปริมาณขยะเป็นอย่างมาก เช่น ถูที่ผลไม้มาก ปริมาณขยะมูลฝอยจำพวกเปลือก เม็ดของผลไม้จะมีมาก เพราะเหลือจากการบริโภคของประชาชน ถ้าผลไม้ยังออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก ยังทำให้มีเปลือกและเศษผลไม้ทิ้งมากในปีนั้น ในส่วนของ สภาวะเศรษฐกิจนั้น จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ครัวเรือนที่มีฐานะดี ย่อมมีกำลังซื้อสินค้าสูงกว่า ครัวเรือนที่มีฐานะเศรษฐกิจต่ำ จึงมีขยะมูลฝอยมากตามไปด้วย ครัวเรือนที่มีฐานะเศรษฐกิจดี จะมี ขยะมูลฝอยจากบรรจุภัณฑ์ เช่น กล่อง กระป๋อง โฟม ถุงพลาสติก ส่วนพวกฐานะที่ไม่ดีมักเป็นเศษ อาหาร เศษผัก นอกจากนี้อุปนิสัยของประชาชนในชุมชน ก็มีผลต่อการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของ ปริมาณขยะมูลฝอย ประชาชนที่มีอุปนิสัยรักษาความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยจะมีปริมาณขยะ มูลฝอยในการเก็บขนมากกว่าประชาชนที่มีอุปนิสัยมักง่ายและไม่เป็นระเบียบ ซึ่งจะทิ้งขยะมูลฝอย กระจาย กระจาย กระจาย ไม่รวบรวมเป็นที่เป็นทาง ปริมาณขยะมูลฝอยที่จะเก็บขนจึงน้อยลง แต่ไปมากอยู่ ตามลำคลอง ถนนสาธารณะ ถนน ที่สาธารณะ เป็นต้น ตัวแปรอีกตัวหนึ่งคือ พฤติกรรมการบริโภค และค่านิยมของคนแต่ละกลุ่ม มีผลต่อลักษณะของขยะมูลฝอย เช่น กลุ่มวัยรุ่นนิยมอาหารกระป๋อง น้ำขวด อาหารใส่โฟม พลาสติก กล่องกระดาษ อีกส่วนหนึ่งก็คือการจัดการบริการเก็บขยะมูล ฝอย องค์ประกอบนี้ก็เป็นผลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงปริมาณขยะมูลฝอย ถ้าบริการเก็บขยะมูล ฝอยไม่สม่ำเสมอประชาชนก็ไม่กล้านำขยะมูลฝอยออกมา ความไม่สะดวกในการจัดเก็บขยะมูล ฝอย เพราะรถขนขยะมูลฝอยไม่สามารถเข้าชุมชนได้ เนื่องจากถนนหรือตรอก ซอยแคบมาก ต้อง ใช้ภาชนะขนถ่ายอีกทอดหนึ่ง ก็ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยเหลือจากการเก็บอีกมาก และสุดท้ายก็ คือความเจริญของอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี เนื่องจากคนบริโภคอาหารสำเร็จรูปกันมากขึ้น ทั้ง ภาชนะฟุ่มเฟือย ขวด กระป๋อง กล่อง ถุงพลาสติก ฯลฯ กันมาก

ในส่วนของวิธีการกำจัดขยะนั้นพบว่าคนในชุมชนมีวิธีการกำจัดขยะมูลฝอย หลาย วิธีด้วยกัน เป็นวิธีที่ดีถูกสุขลักษณะบ้าง ไม่ถูกสุขลักษณะบ้าง เช่น นำไปกองไว้บนพื้นดิน, นำไป ทิ้งในป่า, นำไปฝังกลบ, ใช้ปรับปรุงพื้นที่, เผา, หมักทำปุ๋ย, ใช้เลี้ยงสัตว์ ฯลฯ โดยส่วนใหญ่แต่ละ ครัวเรือนจะมีวิธีการจัดการขยะที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทของครัวเรือนนั้นๆ ในส่วนเรื่องของการได้รับความรู้ในการกำจัดขยะที่ถูกสุขอนามัยนั้น คนในชุมชนบ้านห้วยป่าซาง ได้รับความรู้ในการ กำจัดขยะให้ถูกสุขอนามัยจากหลายแหล่งข้อมูลด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็น ได้รับจากสื่อต่างๆ ไป อาทิ วิทยุ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ เสียงตามสายในชุมชน ซึ่งเป็นการนำเสนอโครงการจัดการขยะโดย ผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน วิทยุชุมชน รวมไปถึงได้รับความรู้จากอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ต่างๆ สถาบันการศึกษา การเข้าร่วมการอบรมเรื่องการบริหารจัดการขยะของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ซึ่งช่องทางต่างๆ จะเป็นในส่วนของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เข้าถึงสื่อได้มากกว่า ในเรื่อง ของแนวความคิดของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการขยะในชุมชน พอสรุปได้ว่าชุมชนบ้าน

ห้วยป่าซางยังคงมีการกำจัดขยะที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเนื่องจาก สมาชิกในชุมชนขาดจิตสำนึกในการจัดการปัญหาขยะ ไม่มีการเก็บขยะให้เป็นที่ ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดการขยะ ไม่มีการคัดแยกขยะเนื่องจากความเคยชิน ขาดกำลังทรัพย์ในการจัดการขยะ ยังมีการเกี่ยงกันเกี่ยวกับใครจะมาเป็นเจ้าภาพหลักในการจัดการปัญหา โดยกลุ่มตัวอย่างให้ความคิดเห็นว่าปัญหาขยะไม่ได้เกิดขึ้นเพราะเทคโนโลยี แต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากเราทุกคน ดังนั้นสิ่งที่สำคัญไม่แพ้การคัดแยกขยะอย่างเป็นระบบ คือ การลดขยะที่ตัวเราเอง โดยกลุ่มตัวอย่างมองว่าปัญหาที่ตามมาอันเป็นผลเสียจากการจัดการขยะในชุมชนบ้านห้วยป่าซางอย่างไม่ถูกวิธี คือ ทำให้อากาศเสียเนื่องจากในทุกปีตำบลแม่สาวจะประสบปัญหาหมอกควัน เป็นมลพิษทางอากาศ และทำให้คนในชุมชนป่วยเป็นโรคทางเดินหายใจเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดแหล่งพาหะนำโรค เนื่องจากกองขยะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงต่างๆ อาทิ แมลงวัน ซึ่งเป็นพาหะนำโรคติดต่อมาแพร่ระบาดให้คนในชุมชนส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย ปัญหาโรคระบาดที่มาจากกองขยะทิ้งเรี่ยราดทำให้เกิดการแพร่กระจายของเชื้อโรค และปัญหาสารพิษจากขยะที่มีพิษกระจายลงสู่แหล่งน้ำเนื่องจากคนในชุมชนไม่มีความรู้เรื่องการจัดการขยะให้ถูกวิธี

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยของชาวบ้านบ้านห้วยป่าซาง

ในส่วนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีผลต่อการจัดการขยะของบ้านห้วยป่าซางพบว่า ปัจจัยทางบุคคล อันประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน มีผลต่อความคิดเห็นต่อการจัดการขยะที่แตกต่างกัน โดยปัจจัยทางสังคมในส่วนของการศึกษาและอาชีพนั้น มีผลต่อการเรียนรู้ข่าวสารของทางราชการ รวมถึงความคิดเห็นทางสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก โดยจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่า ในกลุ่มผู้นำชุมชนที่มีตำแหน่งทางสังคม อาทิ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ที่มีอาชีพครู หรือแพทย์ที่อาศัยอยู่ในชุมชนจะมีความรู้และความใส่ใจในเรื่องสิ่งแวดล้อมมากกว่าอย่างสังเกตเห็นได้ชัดกว่าชาวบ้านทั่วไปซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างหรือเกษตรกร ในขณะที่ผู้เกี่ยวข้องปัจจัยส่วนบุคคลคือเพศ อายุ และระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน กับไม่มีผลต่อรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของคนในชุมชนห้วยป่าซางเท่าใดนัก

การศึกษาในส่วนของการบริหารจัดการขยะของชุมชนบ้านห้วยป่าซางโดยคนในชุมชนเองแล้ว ผู้วิจัยยังได้ศึกษาข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้อง คือ การบริหารจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐซึ่งมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบโดยตรงในเรื่องของการจัดการขยะในพื้นที่บ้านห้วยป่าซาง ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว มีนโยบายด้านการ

จัดการขยะมูลฝอยไว้ว่า “พัฒนาปรับปรุงระบบการกำจัดขยะมูลฝอย อย่างถูกวิธี และให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ตามหลักปฏิบัติ 5R” และได้มีการปฏิบัติตามแนวทางการกำจัดขยะมูลฝอยตามแนวทางการกำจัดสิ่งปฏิกูลและขยะมูลฝอย พุทธศักราช 2543 โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว เริ่มกำหนดการดำเนินงานให้บริการจัดเก็บขยะมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 เป็นต้นมา โดยในระยะเริ่มต้นที่มีรถบริการจัดเก็บขยะอาทิตย์ละ 3 วัน โดยมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการจัดเก็บขยะโดยตรง 3 คน คือ พนักงานขับรถ 1 คน และพนักงานประจำรถขยะอีก 2 คน พร้อมจัดการให้มีถังรองรับขยะขนาดใหญ่ ตั้งไว้ที่ข้างถนนหน้าบ้านเรือนทุกระยะ 20 เมตร โดยไม่ได้กำหนดแผนเส้นทางรถจัดเก็บที่แน่นอน แต่มีการเปลี่ยนแปลงตามวันและเวลาที่เหมาะสมตามขอที่มีปัญหาขยะตกค้างมากก็จะมีรถมาในการจัดเก็บบ่อยครั้ง และได้กำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำร่างแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมจากชาวบ้าน โดยการประชุมเสวนาผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล แกนนำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน การจัดสัมมนาและศึกษาดูงานการจัดการขยะมูลฝอย โดยหารือและ ทำแผนการคัดแยกขยะร่วมกับชาวบ้านที่อยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว โดยในส่วนของงบประมาณ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ได้ตั้งงบประมาณอุดหนุนในการให้ความรู้แก่ชาวบ้านในการคัดแยกขยะต่างๆ ตามวิธีการ โดยใช้หลักการคัดแยกขยะ โดยระดมขอความร่วมมือจากชาวบ้านในหมู่บ้านห้วยป่าซาง ที่เป็นตัวแทนของหมู่บ้านห้วยป่าซาง ได้แก่ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้เป็นบุคคลที่ค่อนข้างมีความรู้และมีการติดต่อประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว และชาวบ้านอยู่เสมอ รวมทั้งเป็นผู้รู้ถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นแหล่งรวมของภูมิปัญญาชาวบ้านและเป็นต้นทุนทางสังคมภายในชุมชนที่มีอยู่และสามารถนำออกมาพัฒนาก่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนได้ ในกลุ่มนี้ได้มีการนำไปศึกษาดูงานการจัดการขยะมูลฝอยที่เทศบาลตำบลฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยแก่กลุ่มนี้เพื่อให้เป็นเครือข่ายความร่วมมือในชุมชน แต่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวก็ยังคงมีปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ประกอบด้วยปัญหาใหญ่ๆ 3 ด้าน คือ 1) ด้านบุคลากรพบว่าปัญหาด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ประกอบด้วยข้าราชการ ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว และลูกจ้างที่รับเหมาเป็นงานๆ ไป ทำให้เกิดความแตกต่างกันด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย โดยสามารถแบ่งได้เป็น ในกลุ่มผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว และข้าราชการผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาขยะมูลฝอย เป็นอย่างดี ซึ่งงานเรื่องการจัดการขยะมูล

ฝอยเป็นเรื่องใหญ่ เป็นการปรับเปลี่ยนด้านพฤติกรรม ต้องใช้เวลาและการประสานงานที่เข้มข้น ต่อเนื่องในส่วนของบุคลากรกลุ่มอื่นๆ ในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ยังคงปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายเป็นงานๆ ไปยังอยู่ในตำแหน่งงานที่ไม่ลงตัว และทำงานไม่เต็มศักยภาพบุคลากร อีกกลุ่มหนึ่งที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวให้ความสำคัญได้แก่ ประชาชนทั่วไป ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องปรับเปลี่ยน พฤติกรรมจึงต้องใช้เวลาในการให้ความรู้ความเข้าใจ จนเกิดความตระหนัก และเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในที่สุด 2) ปัญหาด้านงบประมาณ งบประมาณสำหรับการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวใช้งบประมาณจากงบประมาณรายจ่ายทั่วไปในแต่ละปีงบประมาณ และรายได้จากการเก็บค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนละ 20 บาทต่อเดือน เท่านั้น ซึ่งงบประมาณในส่วนนี้มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีขนาดเล็ก มีรายได้น้อยแต่จำเป็นต้องแบกรับภาระในส่วน ของส่วนต่างของค่าจัดเก็บขยะที่เพิ่มขึ้น 3) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ การบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ในปัจจุบันมีการจัดทำแผนงานรองรับทั้งแผนระยะสั้นระยะยาว โดยกำหนดในแผนปฏิบัติงานประจำปีขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว แต่กระบวนการจัดทำแผนยังคงเป็นแผนที่ยังไม่ชัดเจน ขาดความต่อเนื่องและขาดกระบวนการมีส่วนร่วมจากประชาชน ยังไม่มีระบบ การติดตามประเมินผลที่ชัดเจน

ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ได้หาแนวทางในการแก้ไขปัญหามาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหามาขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ไว้ดังนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ได้กำหนดให้หมู่บ้านทุกแห่ง ทำการจัดการขยะมูลฝอยของหมู่บ้านตั้งแต่ การเก็บรวม การขนส่ง การบำบัด และการกำจัดขยะขั้นสุดท้าย ตลอดจนการเร่งจัดหาที่ดินสำหรับใช้กำจัดขยะมูลฝอยได้อย่างเพียงพอในระยะยาว และดำเนินการให้มีการกำจัดอย่างถูกสุขลักษณะ และได้เสนอให้มีการของบประมาณในการก่อสร้างโรงงานกำจัดขยะมูลฝอยให้ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับปัญหาเรื่องขยะในระยะยาว ให้ความรู้ประชาชน และพร้อมทั้งสนับสนุนให้มีการลดปริมาณขยะมูลฝอย ที่ต้องเป็นภาระในการกำจัด อาทิเช่น ลดการบริโภค (Decreased Consumption) วัสดุที่กำจัดยาก หรือมีปัญหาต่อสิ่งแวดล้อม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการศึกษารูปแบบการจัดการขยะของชุมชนบ้านห้วยป่าขวาง ตำบลแม่สาว อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลการศึกษารูปแบบการจัดการขยะชุมชนบ้านห้วยป่าซาง ตำบลแม่สาว อำเภอแม่สาย จังหวัด เชียงใหม่

พบว่า รูปแบบการจัดการขยะชุมชนบ้านห้วยป่าซาง ตำบลแม่สาว อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม แล้วมีการแบ่งขยะออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ขยะสด ขยะเปียก และ ขยะมีพิษ ในส่วนของรูปแบบจัดการขะนั้น พบว่า คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังนิยมการกำจัดขยะด้วยการนำไปทิ้งในที่ว่าง หรือในป่า การเผา และมีบางส่วนที่ใช้การฝังกลบ และถึงแม้ว่าองค์การบริหาร ส่วนตำบลแม่สาวจะมีการให้บริการในส่วนของการจัดเก็บขยะ แต่ก็ยังคงไม่เป็นที่นิยมและไม่ได้รับ ความร่วมมือจากคนในชุมชนเท่าใดนัก เพราะคนในชุมชนเห็นว่าไม่ใช่เรื่องจำเป็นที่ต้องมายอมเสีย ค่าธรรมเนียมในการจัดเก็บขยะ รวมไปถึงรอบการการจัดเก็บขยะของรถจัดเก็บขยะขององค์การบริหาร ส่วนตำบลแม่สาวก็ไม่มี ความแน่นอนส่งผลให้เมื่อนำขยะมาใส่ในถังที่วางไว้เพื่อบริการ ซึ่งอยู่ บริเวณริมถนน เกิดการสะสมกันหลายวัน ส่งกลิ่นเหม็นและความรำคาญกับบ้านที่มีจุดวางถังขยะอยู่ ใกล้บ้าน มีเพียงประชาชนกลุ่มน้อยในชุมชนที่มีการคัดแยกขยะและนำหลัก 5 R มาใช้ในการดำเนิน ชีวิตประจำวันเกี่ยวกับการจัดการขยะ แต่ก็จะเป็นการทำโดยไม่รู้ตัว โดยไม่ได้รับความรู้ที่ถูกต้อง และขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะที่ถูกวิธี ในส่วนของการบริหารจัดการขยะร่วมกับ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวนั้น จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า คนในชุมชนยังไม่ค่อยให้ความ ร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการคัดแยกขยะ ถึงแม้้องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวมี แผนงานด้านสิ่งแวดล้อมรองรับ และพยายามสร้างเครือข่ายความร่วมมือในชุมชนโดยการนำผู้นำ ชุมชนเข้าร่วมการอบรมหรือโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะตามแผนงาน สิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวก็ตามที แต่ก็ยังเป็นเพียงความรู้ความเข้าใจในกลุ่ม ผู้นำชุมชนเท่านั้น ซึ่งยังขาดผลสัมฤทธิ์ในเชิงปฏิบัติ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า เนื่องจาก บ้านห้วยป่า ซาง ยังมีบริบทและสภาพแวดล้อมของชุมชนเป็นชนบท ที่ค่อนข้างอยู่ห่างไกลความเจริญ การ เข้าถึงสื่อต่างๆ มีน้อย คนส่วนใหญ่ในชุมชนยังมองไม่เห็นถึงปัญหาขยะที่เกิดขึ้น และยังไม่ได้รับ ผลกระทบโดยตรงจากปัญหาที่เกิดขึ้น จึงไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ รวมไปถึงสภาพพื้นที่ที่ยังมี พื้นที่ว่างที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์อยู่มากคนในชุมชนจึงมักจะนำขยะไปทิ้งในป่า หรือที่รกร้างว่างเปล่า ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ (ที่ห่างจากชุมชน) เนื่องจากขาดความรู้และเห็นว่าการนำไปทิ้งให้ห่างไกลจาก ที่อยู่อาศัยของตนเองก็จะทำให้ตนเองไม่ได้รับผลกระทบอะไรจากขยะโดยไม่ได้คำนึงถึง ผลกระทบที่จะมีต่อสิ่งแวดล้อมโดยรวม บวกกับความเคยชินเก่าๆ ของคนในชุมชนที่มักนิยมการ เผา เพราะคิดว่าเป็นการกำจัดขยะที่รวดเร็วและไม่สิ้นเปลือง โดยไม่มีการคัดแยกขยะเพื่อขายหรือนำกลับมาใช้ประโยชน์ก่อน สอดคล้องกับโกวิทช์ พวงงาม ที่ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมที่แท้จริง

ของประชาชน ว่าถ้าหากชาวชนบทยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา ในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาลocal ของท้องถิ่นย่อมไร้ประโยชน์ เพราะชาวชนบทจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้นในส่วนของผู้นำชุมชนนั้นถึงแม้องค์กรบริหารส่วนตำบลแม่สาวจะพยายามสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนในเรื่องของการจัดการขยะโดยการนำผู้นำชุมชนเข้าร่วม แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จนั้น เนื่องจากผู้นำชุมชนก็ยังคนเป็นเพียงกลุ่มคนเล็กๆ ในชุมชนและแต่ละคนก็มักจะมีหลากหลายบทบาทหน้าที่ในชุมชน อาทิ คนเดียวเป็นทั้งผู้ใหญ่บ้าน อสม. กรรมการวัด จึงทำให้ต้องทำงานหลายด้าน การที่จะให้มุ่งมั่นในเรื่องของขยะเพียงเรื่องเดียวจึงเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ เพราะความรับผิดชอบมีหลายหน้าที่ อีกทั้งเมื่อเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาแล้ว ปัญหาเรื่องการบริหารจัดการขยะก็มีใช้ปัญหาในลำดับต้นๆ ของพื้นที่ จึงได้รับความสนใจน้อยเมื่อเทียบกับปัญหาอื่นๆ ที่มีความสำคัญมากกว่า สอดคล้องกับ ปาริชาติ วลัยเสถียร ที่ได้ศึกษาถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนว่า การให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน จะก่อให้เกิดผลคือ สร้างความรู้สึกภูมิใจ ความรับผิดชอบ และความรู้สึกเป็นเจ้าของในกิจกรรม ยังผลให้เกิดความยั่งยืนในกิจกรรมและความร่วมมือในกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชนในอนาคตเพราะงานพัฒนาที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วมย่อมมิใช่งานพัฒนาที่แท้จริง หากคนในชุมชนไม่รู้สึกว่าเป็นเจ้าของปัญหา ไม่รู้สึกว่าจะต้องรับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้น กิจกรรมนั้นๆ ก็จะขาดการมีส่วนร่วมและยากที่จะประสบผลสำเร็จ ทำนองเดียวกับงานวิจัยของชูชีพ สิริ (2549) ที่ได้ศึกษา การจัดการขยะในเขตเทศบาลตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ และพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกประเภทขยะอยู่ในระดับน้อย ซึ่งทำให้สภาพการณ์ขยะโดยรวมยังไม่สามารถลดปริมาณลงได้ และการบริหารจัดการขยะของเทศบาลไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เพื่อให้การจัดการขยะของเทศบาลตำบลบ้านกาดเกิดประสิทธิภาพ จึงต้องมีการรณรงค์ให้ความรู้แก่ประชาชน เกี่ยวกับการคัดแยกประเภทขยะ ตั้งแต่ระดับครัวเรือน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะร่วมกับเทศบาล เพื่อเป็นพื้นฐานของการแก้ไขปัญหาขยะ และลดปริมาณขยะที่มีประสิทธิภาพต่อไป

ผู้วิจัยได้รวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลทั้งจากการสัมภาษณ์และการศึกษาพื้นที่และศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง สามารถวิเคราะห์ปัญหาการเกิดขยะของชุมชนบ้านห้วยป่าซางได้ ดังนี้

1. ประชาชนยังยึดติดกับการแก้ไขปัญหาขยะแบบเดิมๆ สถานที่มีกลิ่นเหม็นสกปรกไม่น่าชมมอง จนทำให้ไม่มีใครยอมที่จะให้มีการวางที่พักขยะหรือสร้างที่กำจัดขยะในบริเวณใกล้เคียงกับที่ตนเองอยู่อาศัย สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องปัญหาขยะมูลฝอยของประพันธ์ เชิด

ชุมชน ที่ว่าขยะเป็นเหตุแห่งความรำคาญ (Public Nuisances) โดยขยะมูลฝอยที่ไม่ได้ทำการกำจัดให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ หรือปล่อยทิ้งไว้ในที่สาธารณะ เมื่อปริมาณของขยะมูลฝอยทับถมมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น จะเกิดการเน่าเปื่อยซึ่งจะก่อให้เกิดกลิ่นเหม็นรบกวนตามมา

2. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวไม่มีแหล่งกำจัดขยะเนื่องจากสาเหตุข้อแรก เพราะไม่รู้ว่าจะชี้แจงยังไงให้ประชาชนในพื้นที่เข้าใจ จึงต้องนำขยะไปทิ้งในพื้นที่อื่น และต้องเสียงบประมาณและค่าใช้จ่ายในส่วนนั้นเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับ เรื่องการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของท้องถิ่น ของสถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ที่ว่า การจัดการมูลฝอยโดยทั่วไปการเก็บขนมูลฝอยในภูมิภาคแต่ละองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น รวมทั้งเทศบาลส่งเจ้าหน้าที่ของตนออกจัดเก็บขนรวบรวมมูลฝอยตามแหล่งชุมชน ทั้งในตลาด โรงเรียน สถานที่ราชการ หมู่บ้านจัดสรรอื่นๆ ในพื้นที่แต่ปัญหาด้านปัจจัย ทั้งงบประมาณ บุคลากร อุปกรณ์ เครื่องใช้ และเทคนิควิทยาการ ทำให้การจัดการมูลฝอย ของเทศบาลยังไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร มูลฝอยที่ตกค้างยังมีทั่วไป

3. คนในชุมชนบ้านห้วยป่าซางยังมองไม่เห็นคุณค่าของขยะเพราะว่ามีมูลค่าเล็กน้อย ไม่ทราบว่าขยะบางชนิดมีมูลค่า เมื่อแยกขยะแล้วจะไปขายที่ไหนหรือมีวิธีใดบ้างที่จะจัดการขยะได้โดยเปลี่ยนให้เป็นรายได้เข้ามา ทำนองเดียวกับงานวิจัยของ อารีย์ ลัดดาชัย ที่ได้ศึกษาโครงการรณรงค์คัดแยกขยะในชุมชนและสำนักงาน พบว่า ครึ่งเรือนส่วนใหญ่ไม่นิยมเก็บรวบรวมหรือคัดแยกขยะเอาไปขาย เนื่องจากทำให้กรุงรังเป็น สาเหตุให้มีขยะรีไซเคิลปะปนอยู่กับขยะอื่นๆ ถึงร้อยละ 10.30

4. เนื่องจากทางภาครัฐยังไม่มีสถานที่และวิธีการที่ถูกต้องในการแก้ไขปัญหาขยะ มีการกำจัดขยะที่สามารถรองรับการแยกขยะได้ จึงทำให้โครงการรณรงค์ให้ประชาชนคัดแยกขยะ ไม่ประสบความสำเร็จ เป็นเพียงแค่ไฟไหม้ฟางในช่วงสั้นๆ แต่เมื่อประชาชนคัดแยกขยะแล้วกลับไม่มีการเก็บขยะแบบแยก เพื่อนำไปกำจัดอย่างถูกวิธี ขยะเศษอาหารถูกเก็บนำไปปนกับขยะทั่วไป เช่นเดิม สอดคล้องกับ มาริสา สุรินทร์ ที่ได้ศึกษาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนเพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการในเขตเทศบาลตำบลคันเปา อำเภอสันกำแพงจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า จำนวนขยะในพื้นที่เทศบาลตำบลคันเปามีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ทั้งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่และการดำเนิน โครงการคัดแยกขยะขาดความต่อเนื่อง

5. เทคโนโลยีที่ใช้กำจัดขยะ สามารถกำจัดขยะได้เฉพาะขยะแยกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการทำปุ๋ยหมักจากขยะ การทำก๊าซชีวภาพจากขยะเศษอาหาร การนำขยะมาเผาเป็นพลังงาน ความร้อนเพื่อใช้ในการผลิตไฟฟ้า แต่ขยะที่เข้าสู่กระบวนการกำจัดยังไม่ได้แยกอย่างสมบูรณ์ ทำให้เทคโนโลยีดังกล่าวประสบปัญหาในการดำเนินการ สอดคล้องกับ สุนีย์ ขวัญศิริโรจน์ ที่กล่าวไว้

ว่า ในบางกรณีกรรมวิธีในการกำจัดมูลฝอยเองก็ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่นๆ อีกมากมาย นับตั้งแต่กลิ่นรบกวน มลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ และปัญหาทางสุขภาพอนามัย

แนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอยของบ้านห้วยป่าช้าง

ปัญหา อุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยของบ้านห้วยป่าช้างต้องอาศัยความร่วมมือกันโดยใช้หลัก 3 ประสาน คือ ท้องถิ่น ท้องที่ และประชาชนในชุมชน ท้องถิ่นก็คือ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่หลักโดยตรงในการจัดการขยะ ท้องที่ก็คือ ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านบ้านห้วยป่าช้าง และสุดท้ายคือ ประชาชนในชุมชนบ้านห้วยป่าช้าง

ปัญหาของชุมชนบ้านห้วยป่าช้าง ในส่วนของคนในชุมชน ปัญหาส่วนใหญ่เกี่ยวกับการจัดการขยะเกิดจากการที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการขยะ การขาดจิตสำนึก ความรับผิดชอบร่วมกันกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน สอดคล้องกับ จันทรจิรา โพธิ์ขาว และคณะ ซึ่งได้ทำการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น 3 ลักษณะ คือ การลดการเกิดขยะมูลฝอย การนำกลับมาใช้ใหม่ และการคัดแยกขยะมูลฝอย ผลการศึกษาวិจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับน้อย ในส่วนท้องถิ่นนั้นผู้นำชุมชนก็พบกับปัญหาที่คนในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือโดยเห็นว่าเป็นปัญหาที่ผู้นำต้องแก้ไขไม่ใช่ปัญหาของตน รวมไปถึงขาดเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ ซึ่งขัดแย้งกับ วิชัย ลักษณะรุจิ ซึ่งศึกษาเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของ คราวเรือน : กรณีชุมชนบ้านหลวง เทศบาลเมืองลำพูน ผลการศึกษพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในชุมชน มีทัศนคติความคิดเห็นที่ดีต่อผู้นำ และเห็นว่า ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอยภายในชุมชน ผู้นำชุมชนได้รับการยอมรับจากประชาชน ในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ผู้นำได้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ในทุกขั้นตอน จึงทำให้เกิดความเป็นสามัคคี และร่วมมือกันในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนด้วยดี ฝ่ายทางด้านท้องถิ่น ซึ่งก็คือองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวก็พบกับปัญหา อุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยของบ้านห้วยป่าช้าง คือปัญหาด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านการบริหารจัดการ

ในส่วนของแนวทางแก้ไขปัญหานั้น กลุ่มตัวอย่างเสนอตรงกันดังนี้ ชุมชนโดยความร่วมมือของทั้ง 3 ฝ่าย คือ ท้องถิ่น ท้องที่ และคนในชุมชน จะต้องจัดการขยะร่วมกันจึงจะมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม โดยที่สำคัญที่สุดต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดเห็น ร่วมทำ ร่วมวิเคราะห์ถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขเข้ามา รวมถึงการประเมินผลด้วยเพื่อจะ

ได้วัดดูประสงคฺ์ของกิจกรรมที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ Erwin ที่ว่า การมีส่วนร่วมคือ กระบวนการให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของ บุคคล แก้ไขปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการ ปฏิบัติงานขององค์การและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ทำนองเดียวกับ Cohen and Uphoff ที่ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่ การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ โดยสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค

ดังนั้น ทั้งในฝ่ายท้องถิ่นซึ่งก็คือองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว และฝ่ายท้องถิ่นอันประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน ควรจะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะให้มากยิ่งขึ้นจากที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ทั้งยังเป็นการสร้างให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชน ท้องถิ่น และท้องถิ่น

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้พบว่ามีปัญหาในการดำเนินการวิจัย 2 ประการ สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ประชาชนบ้านห้วยป่าซาง ยังไม่ค่อยตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาขยะเท่าที่ควร มีผู้ที่ให้ความสำคัญเรื่องขะน้อยมาก
2. ประชาชนบ้านห้วยป่าซาง ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะที่ถูกสุขอนามัย ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่สามารถตอบคำถามได้ครบทุกประเด็น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชนบ้านห้วยป่าซาง

1. คนในชุมชนจะต้องให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนทุกระดับ รวมทั้งผู้นำในท้องถิ่น โดยให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของความสำคัญที่ต้องมีการจัดการขยะมูลฝอย ปัญหาและผล กระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตของประชาชน การเข้าถึงความรู้ดังกล่าวโดยผ่านขบวนการฝึกอบรม การศึกษาดูงานและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับหน่วยงานหรือท้องถิ่นอื่นๆ
2. การประชาสัมพันธ์ ประชาสัมพันธ์และรณรงค์ด้านการจัดการขยะมูลฝอยทั้งการคัดแยกขยะและลดขยะมูล ฝอยจากแหล่งกำเนิด โครงการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ โครงการทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ เพื่อชี้ให้เห็นว่าขยะมูลฝอยอินทรีย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้
3. ส่งเสริมการคัดแยกขยะมูลฝอยจากครัวเรือน การคัดแยกขยะจากครัวเรือนหรือจากแหล่งกำเนิด เป็นอีกทางหนึ่งที่ทำให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปกำจัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อเวลา ไม่มีขยะมูลฝอยตกค้างเกิดขึ้น
4. ส่งเสริมการคัดแยกขยะมูลฝอยให้เป็นชีวิตประจำวันของชุมชนชาวบ้านห้วยป่าซางเพื่อให้เกิดส่งผลกระทบต่สิ่งแวดล้อมในชุมชนให้น้อยที่สุด
5. ปัญหาการจัดการขยะของหมู่บ้านห้วยป่าซาง ตำบลแม่สาว อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายใหม่ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวต้องทำในด้านการรักษาความสะอาดของหมู่บ้านชุมชนถนนหนทางในชุมชนและที่สาธารณะทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลซึ่งหมู่บ้านในตำบลแม่สาวมีจำนวนมากและประสบปัญหาด้านการจัดการขยะมูลฝอย โดยเฉพาะการจัดเก็บและการจัดการขยะมูลฝอยซึ่งนับวันจะรุนแรงกว้างขวางมากยิ่งขึ้นในหมู่บ้านและตำบลแม่สาว ดังนั้นในเขตเมือง และเขตระดับประเทศจึงจะเห็นได้จากหลายๆองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
6. ผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่า กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยป่าซางจึงจะเป็นกรณีศึกษาให้กับชาวบ้านอื่นๆ ได้โดยการศึกษาถึงปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอยของหมู่บ้านห้วยป่าซางและเป็นหมู่บ้านนำร่องแก่หมู่บ้านอื่นๆ ที่อยู่ในอำเภอแม่สายอีกต่อไปและผู้ศึกษาในการที่จะทำวิจัยในครั้งต่อไปเพื่อให้เกิดแนวทางที่ดีกว่าเก่า
7. เพื่อให้ทราบถึงปัญหา แนวคิด เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวและประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลแม่สาวอันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำมาใช้วิเคราะห์รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของหมู่บ้านห้วยป่าซางที่อย่างเหมาะสมต่อไป

8. เพื่อสามารถนำผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้เสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและการจัดการขยะของชุมชนอื่นอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

9. การตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไรของชาวบ้านต้องมีการมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนาและรวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ก่อให้เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของชาวบ้านให้มีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการด้วย

10. โดยสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมถึงได้รับผลประโยชน์

ข้อเสนอแนะสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว

1. ควรเพิ่มช่องทางในการให้ข้อมูลข่าวสารเรื่องการจัดการมูลฝอยระดับชุมชน โดยการสนับสนุนให้ผู้นำชุมชนมีการให้ข้อมูลข่าวสารเรื่องการจัดการมูลฝอยทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านเป็นประจำทุกสัปดาห์

2. ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวในการวางแผนการจัดเก็บมูลฝอย เช่น การจัดทำประชาคมหมู่บ้านเพื่อกำหนดวันและเวลาในการจัดเก็บมูลฝอยให้สม่ำเสมอและแน่นอน

3. ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา วิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหามูลฝอยในชุมชนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว เพื่อที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวจะได้นำไปวางแผนจัดทำโครงการที่ตรงต่อความต้องการของประชาชนมากที่สุด

4. ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะวิธีการจัดเก็บมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ตลอดจนมีส่วนร่วมกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมในการจัดเก็บมูลฝอย

5. ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมประเมินผลการจัดการมูลฝอยในชุมชนว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด และมีปัญหาใดที่ควรนำมาแก้ไข เพื่อที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวจะได้นำมาปรับปรุงการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ ประชาชนเกิดความพึงพอใจในการบริการ

6. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวควรกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่ความสมดุล-ความเป็นธรรม-ความพอเพียง เป็นความท้าทายความสามารถในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวเพื่อให้เกิดเป็นแนวทางที่ดีกว่าเก่า

7. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว เป็นแหล่งรวมคน รวมปัญญา ต่างแนวคิด ชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมในแนวทางการแก้ไขปัญหา ร่วมกับชาวบ้านและทุกภาคส่วนในชุมชน ขณะเดียวกันผู้บริหารท้องถิ่นขาดการร่วมมือปรึกษาหารือ รับฟังความคิดเห็น จากชาวบ้านในพื้นที่ทำให้เกิดช่องว่างทางชุมชนและสังคม ทั้งหมดนี้ที่ได้กล่าวมาข้างต้นล้วนเป็นที่มาและสาเหตุของปัญหา ที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาหารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

8. แนวทางหนึ่ง ในการแก้ปัญหาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ แนวคิดนโยบายสาธารณะ ที่เปิดโอกาสให้ ประชาชน สาธารณะ และภาคีที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบาย กลไก ทางเลือกการพัฒนา และมาตรการด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในด้านการสร้างกระบวนการยุติธรรมผ่านกระบวนการศาลและเยียวยาสิ่งแวดล้อม สุขภาพของประชาชนและการจัดการดูแลด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ โดยองค์การที่มีความเป็นอิสระและกลไกทางด้านการสนับสนุนทางเลือกการพัฒนาและการผลิตภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม บริการ ที่ส่งผลให้เกิดการลดผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับศักยภาพการรองรับ (Carrying Capacity) ของพื้นที่ (ความสามารถในการฟื้นฟูตามธรรมชาติ)

9. มีการวางแผนระยะยาวในการแก้ไขปัญหา การจัดการมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวและหมู่บ้านอื่นๆ ไปด้วย โดยใช้วิธีการที่เหมาะสมทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและ สาธารณสุขให้คู่กันไป

10. ให้องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวให้ความรู้และการศึกษาและประชาสัมพันธ์แก่ประชาชน ในหมู่บ้านเพื่อให้ทราบถึงปัญหาและผลเสีย อันเกิดจากมูลฝอย รวมทั้งการขอความร่วมมือในการแก้ปัญหา

11. หาวิธีลดปริมาณขยะของมูลฝอยลงโดยกำหนดมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ต่างๆ ให้ใช้ได้ทนทานและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนอายุของผลิตภัณฑ์และควบคุมมาตรฐานของกระบวนการผลิต เพื่อลดปริมาณมูลฝอยและวัสดุที่เหลือ ใช้จากการผลิตและหาวัสดุที่ใช้ทดแทนและวัสดุที่ยากต่อการทำลาย ต่อสิ่งแวดล้อมหาทางนำวัสดุเหลือใช้หรือผลิตภัณฑ์ที่หมดอายุกลับมาใช้เป็นวัสดุในการผลิตต่อไปและทำให้เกิดผลดีตามมา

บรรณานุกรม

- กรมควบคุมมลพิษ. 2553. “รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย พ.ศ. 2553”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.pcd.go.th> (1 มีนาคม 2555).
- กรรณิการ์ ชมดี. 2524. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ: ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กัญญาภัทร อินทรสอาด. 2551. ความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลเวียงฝาง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงราย: รายงานการศึกษาอิสระปริญญาโท, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- กุลธน ชนาพงศธร. 2535. แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์.
- โกวิท พวงงาม. 2545. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- จันทร์จิรา โพธิ์ขาว, นนทยา ศิริคุณ, สุกัญญา คำเจริญ และ ธัญญฐิตา ฤทธิรเศรษฐ์. 2549. พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิต นิลพานิช และ กุลธน ชนาพงศธร. 2532. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์.
- ชูชีพ ศิริ. 2549. การจัดการขยะในเขตเทศบาลตำบลบ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: การค้นคว้าอิสระปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ถนอม สุขสง่าเจริญ. 2526. บทบาทของกรมการศึกษาต่อการพัฒนาโรงเรียนประชาบาลเขตจังหวัดสกลนคร. กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทรงพล ตุ่มทอง. 2541. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นศึกษาเฉพาะกรณี : เทศบาลตำบลศรีราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. ชลบุรี: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธนพร พนาคุปต์. 2538. พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชน ที่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

ธนาพร ประสิทธิ์นราพันธุ์. 2544. การจัดการขยะชุมชน: กรณีบ้านดงม่อนกระทิง เทศบาลนคร

ลำปาง. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2546. การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง.

กรุงเทพฯ: 598 Print.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2527. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยมหิดล.

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. 2531. การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปวันพัชร์ บุญยะชัยชนะ. 2552. การมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการจัดการขยะในเขตพื้นที่

เทศบาลนครเชียงใหม่. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. 2543. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.

กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ประพันธ์ เชิดชูงาม. 2554. “การกำจัดขยะ”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา [http://prapan21.](http://prapan21.tripod.com/index.html#1)

[tripod.com/index.html#1](http://prapan21.tripod.com/index.html#1) (23 พฤศจิกายน 2554).

ประยูร ศรีประสาธน์. 2542. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการ

การศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ประสาน ดังสิบกบุตร. 2542. สังคมเศรษฐกิจและนโยบาย. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม. 2547. “แลหน้าเศรษฐกิจสังคมไทย”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา

<http://www.thailabour.org/thai/news/47120601.html>. (25 มกราคม 2557).

มิสรา สามารถ. 2540. แนวทางความร่วมมือระหว่างประชาชนกับภาครัฐในการแยกขยะมูลฝอย

ก่อนนำทิ้ง. กรุงเทพฯ: สถาบันดำรงราชานุภาพ.

มารีสา สุรินทร์. 2551. การจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการ ใน

เขตเทศบาลตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: การค้นคว้าแบบ

อิสระปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ยุพาพร รูปงาม. 2545. การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานประมาณในการปฏิรูประบบ

ราชการ. กรุงเทพฯ: ภาคนิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

วรรณภา ฐิตินานนท์. 2545. การศึกษาเชิงเศรษฐศาสตร์ในการส่งเสริมให้มีการแยกประเภท

ขยะมูลฝอยก่อนนำทิ้งในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิจิต นันทสุวรรณ และ จำนงค์ แรกพินิจ. 2541. บทบาทของชุมชนกับการศึกษา. กรุงเทพฯ:

สำนักนายกรัฐมนตรี.

- วิชัย ลักษณะรุจิ. 2541. การจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของครัวเรือน: กรณีชุมชนบ้านหลวง เทศบาลเมืองลำพูน. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2546. การบริหารและจัดการเทศบาลในยุคปฏิรูปการเมือง. กรุงเทพฯ: โฟร์เฟซ.
- วีระยุทธ ค้วงชนะ. 2552. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลโพธิ์ทอง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง. อุบลราชธานี: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- มิสรา สามารถ. 2543. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2547. ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2540. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา www.nesdb.go.th/DefauLt.aspx?tabid=90 (26 กรกฎาคม 2550).
- สำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับสูง, กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัย. 2545. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพฯ: เอส. อาร์. พรินติ้ง.
- สุชาติ จักรพิสุทธิ์. 2547. “การศึกษาทางเลือกของชุมชน”. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 27, 4(มิถุนายน – สิงหาคม): 18-23.
- สุดธิดา เปลี่ยนคารมย์ ธนทรัพย์สิน. 2550. “นโยบายสาร”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://mblog.manager.co.th/sudtida/----1-10/> (26 กรกฎาคม 2550).
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. 2542. การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- ศักดิ์สิทธิ์ แยมศรี. 2543. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. ชลบุรี: ปัญหาพิเศษปริญญาโท, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศุภชัย ไชยลังกา. 2545. การศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อकिन รพีพัฒน์. 2547. การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณะสุข.

- อนงค์ฤทธิ์ แข็งแรง. 2549. การจัดการทางด้านอุปสงค์และอุปทานของระบบทรัพยากรน้ำ.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อภิญญา กังสนารักษ์. 2544. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับ
คณะของสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารีย์ ลัดดาชาพร. 2541. “โครงการรณรงค์คัดแยกในชุมชนและสำนักงานในเขตอำเภอเมือง
จังหวัดเชียงใหม่”. วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อม 2, 4(กรกฎาคม-กันยายน): 4-8.
- อุไรวรรณ คำไทย. 2542. การสุขาภิบาล สิ่งแวดล้อม. เชียงใหม่: ภาควิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.
- Cohen, J. M. and N. T. Uphoff. 1977. **Rural Development Participation : Concept and
Measures for Project Design Implementation and Evaluation.** Ithaca, New York:
Cornell University Rural Development Committee.
- Fornaroff, A. 1980. **Community Involvement in Health System for Primary Health Care.**
Geneva: World Health Organization.
- Kaufman, H. F. 1949. **Participation Organized Activities in Selected Kentucky Localities.**
Kentucky: The Free Press.
- Oakley, P. and D. J. Marsden. 1984. **Approaches to Participation in Rural Development.**
Geneva: ILO.
- Reeder, W. W. 1974. **Some Aspects of the Information Social Participation of Farm
Families in New York State.** New York: Unpublished Ph.D Dissertation, Cornell
University.
- United Nation, Department of Internation Economic and Social Affair. 1981. **Popular
Participation as a Strategy for Promoting Community Level Action and Nation
Development.** Report of The Meeting for The Adhoc Group of Expert. New York:
United Nation.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4

ตำบลแม่สาว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง การสัมภาษณ์ครั้งนี้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในงานวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านห้วยป่าซาง หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สาว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ เท่านั้น ไม่มีการเผยแพร่ชื่อบุคคลที่ให้สัมภาษณ์ในรายงานการวิจัยครั้งนี้ โปรดให้ข้อมูลตามความเป็นจริง

ผู้สัมภาษณ์

วันเดือนปีที่สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....

ตอนที่ 1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ.....
2. อายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษา.....
4. อาชีพ.....

ตอนที่ 2 รูปแบบการจัดการมูลฝอยของชุมชนบ้านห้วยป่าซาง

1. ชุมชนบ้านห้วยป่าซาง มีวิธีการจัดการขยะมูลฝอยอย่างไรบ้าง

.....

.....

2. ในชุมชนมีขยะประเภทใดบ้าง

.....

.....

3. ชุมชนของท่านมีการคัดแยกขยะหรือไม่

.....

.....

4. ชุมชนมีวิธีการจัดการขยะอย่างไรกับขยะแต่ละประเภท

.....

.....

5. มีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการเกิดขยะในชุมชน ทำไมปัจจัยดังกล่าวถึงสำคัญ

.....

.....

6. ใครเป็นผู้รับผิดชอบการจัดการขยะในชุมชนของท่าน

.....

.....

7. ท่านได้รับความรู้ในการกำจัดขยะให้ถูกสุขอนามัยจากแหล่งใด

.....

.....

8. ท่านมีส่วนร่วมในการคิดแก้ไขปัญหามลพิษในชุมชนของท่านหรือไม่อย่างไร

.....

.....

9. ท่านคิดว่าชุมชนของท่านมีแนวทางการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพหรือไม่อย่างไร

.....

.....

10. ผลเสียจากขยะในชุมชนของท่าน

.....

.....

ภาคผนวก ข

ภาพการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง
ในชุมชนบ้านห้วยป่าขวาง ตำบลแม่สาว
อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ภาพผนวก 1 หมู่บ้านห้วยป่าซาง ตำบลแม่สาว อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่

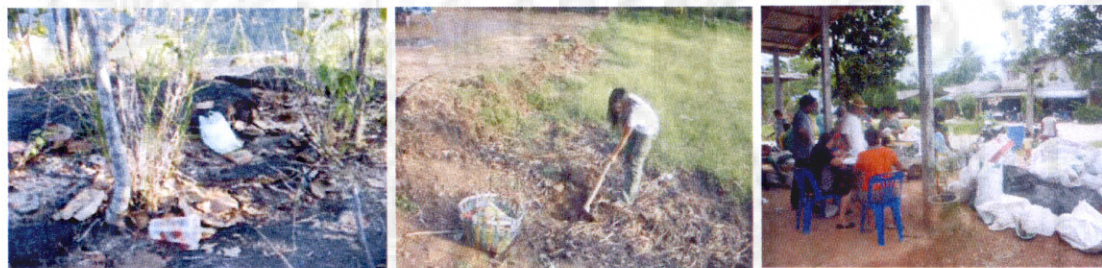
ภาพผนวก 2 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ชาวบ้านในหมู่บ้านห้วยป่าซางพร้อมกรอกข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของชาวบ้านในหมู่บ้านห้วยป่าซาง

ภาพผนวก 3 ผู้วิจัยสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนและการคัดแยกขยะของชาวบ้านและกรอกลงในแบบสอบถาม

ภาพผนวก 4 องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวมีการจัดตั้งถังขยะไว้บริเวณหน้าบ้านเรือนประชาชนแต่ประชาชนก็ยังไม่นิยมทิ้งขยะลงถังหรือคัดแยกขยะก่อนทิ้งเท่าใดนัก

ภาพผนวก 5 เมื่อเข้าไปในพื้นที่ก็ยังคงพบเห็นขยะที่ทิ้งไม่เป็นที่อยู่ตามข้างทางหรือพื้นที่ว่างเปล่าอยู่ ในขณะเดียวกันก็มีชาวบ้านบางส่วนที่นำขยะไปฝังกลบในพื้นที่ของตนเอง และมียีกบางส่วนที่คัดแยกขยะนำไปขายที่ร้านรับซื้อของเก่าในหมู่บ้าน

ภาคผนวก ค

ภาพการจัดเก็บข้อมูลในส่วนของการบริหารจัดการขยะ
ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว
อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ภาพผนวก 6 องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว ตำบลแม่สาว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ภาพผนวก 7 ผู้นำชุมชนพามาแนะนำให้ผู้รู้จักเจ้าหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว

ภาพผนวก 8 เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว

ภาพผนวก 9 คุณธรัช พวงเข็มขาว (เจ้าหน้าที่) ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดสรรงบและการคัดแยกขยะ

ภาพผนวก 10 เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลในเรื่องการจัดเก็บและการทิ้งขยะมูลฝอยของตำบลแม่สาว

ภาพผนวก 11 รถเก็บขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวที่ใช้ในการเก็บขยะมูลฝอยในตำบลแม่สาว

ภาคผนวก ง

ภาพการจัดเก็บข้อมูลในส่วนของการบริหารจัดการขยะ
ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว
อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ภาพผนวก 12 ผู้วิจัยตามไปดูปลายทางการจัดเก็บขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวซึ่งนำไปฝากทิ้งที่ศูนย์จัดการขยะมูลฝอยตามหลักสุขาภิบาลของเทศบาลตำบลเวียงฝาง

ภาพผนวก 13 เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาวพามาดูการคัดแยกขยะที่ศูนย์การจัดการมูลฝอยเทศบาลเวียงฝาง

(ก)

(ข)

ภาพผนวก 14 (ก) และ (ข) ถังคัดแยกขยะของเทศบาลเวียงฝางของแต่ถังและสายพานลำเลียงขยะ
ไปลงถัง

(ก)

(ข)

ภาพผนวก 15 (ก) และ (ข) เจ้าหน้าที่เทศบาลเวียงฟางให้คำแนะนำเกี่ยวกับการคัดแยกพลาสติก และกระดาษในโรงคัดแยกขยะของศูนย์การจัดการขยะมูลฝอย

ภาคผนวก จ

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล นายไอศูรย์ นาเคศ เสงนิธิธัญกุล
เกิดเมื่อ 30 กันยายน 2523
ประวัติการศึกษา พ.ศ. 2549 ปริญญาตรี รัฐศาสตร์การปกครอง สังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร
ประวัติการทำงาน พ.ศ. 2540–ปัจจุบัน ประธานกรรมการ บริษัท ภพไพรซ์ จำกัด